

Jaarrekening 2017

1. INLEIDING.....	3
1.1 Saldo van de rekening 2017	3
1.1.1 Beleidsrekening 2017	4
1.1.2 Bedrijfsvoering 2017 (overhead)	4
1.2 Rechtmatigheid.....	4
1.3 Voorstel tot bestemming van het resultaat 2017	5
1.4 Het overzicht van baten en lasten	7
1.5 De balans	8
1.6 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	10
2. TOELICHTING OP HET OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN	14
2.1 Steenwijkerlanders voelen zich welkom	14
2.2 Steenwijkerlanders voelen zich thuis	18
2.3 Steenwijkerlanders doen het samen	25
2.4 Steenwijkerlanders zijn actief.....	33
2.5 Financiën en bedrijfsvoering.....	35
2.6 Grondexploitaties	41
2.7 Overzicht algemene dekkingsmiddelen, dividend, overhead, beleggingen en onvoorzien	52
3. TOELICHTING OP DE BALANS.....	54
3.1 Toelichting op de vaste activa.....	54
3.2 Toelichting op de vlottende activa.....	58
3.3 Toelichting op de vaste passiva	61
3.4 Toelichting op de vlottende passiva	63
3.5 Schatkistbankieren.....	65
3.6 Garanties.....	66
BIJLAGEN	68
Bijlage 1: Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	68
Bijlage 2: Beleidsindicatoren	72
Bijlage 3: Verloop reserves en Voorzieningen.....	74
Bijlage 4: Mutaties reserves per programma	75
Bijlage 5: Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan en van reserves.....	77
Bijlage 6: Afgesloten projecten.....	79
Bijlage 7: Restantkredieten: Ten laste van reserves / Geactiveerde investeringen	80
Bijlage 8: Mutaties in de reserves en voorzieningen	82
Bijlage 9: Bijlage Taakvelden	87
Bijlage 9: SISA, verantwoording specifieke uitkeringen.....	90

1. Inleiding

Aan de Raad,

Hierbij bieden wij u de jaarrekening 2017 van de gemeente Steenwijkerland aan. Deze jaarrekening presenteert het geheel van alle gemeentelijke activiteiten.

Op grond van de gemeentewet (artikel 198) stelt de raad van de gemeente jaarlijks de rekening¹ vast in het jaar volgend op het afgesloten dienstjaar.

De gemeente Steenwijkerland valt onder repressief² toezicht. De jaarrekening moet uiterlijk 15 juli 2018 worden aangeboden bij de provincie Overijssel. Bij vaststelling van de rekening in de raadsvergadering van 10 juli 2018 voldoen wij aan deze voorwaarde.

1.1 Saldo van de rekening 2017

De jaarrekening van de gemeente Steenwijkerland geeft over het jaar 2017 na bestemming en met inachtneming van de consolidatie van de bedrijfsvoering een positief saldo van bijna € 3,7 miljoen, 3,1% van de lasten van de exploitatierekening. In de rekening 2017 is een bijzonder eenmalig voordeel van bijna € 2,2 miljoen verwerkt als winstnemingen van de grondexploitatie. In paragraaf 2.6 is deze bijzondere bate uitgebreid toegelicht. Met in achtneming van dit voordeel bedraagt het overige resultaat ruim € 1,5 miljoen (1,3% van de exploitatierekening)

Tabel 1.1 Concernresultaat Algemene Dienst 2017:

	bedragen x € 1.000			
Saldo van de rekening	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2017	Vershil
Algemene Dienst				
Resultaat Algemene Dienst	130	- 137	3.190	3.428 V
Bedrijfsvoering				
Resultaat Overhead (bedrijfsvoering)			982	
waarvan t.g.v. Najaarsnota			- 490	
waarvan t.g.v. bedrijfsreserve			- 100	
				392 V
Resultaat bedrijfsvoering	-	-	492	392 V
Resultaat	130	- 137	3.682	3.820 V

Door het positief rekeningsaldo stijgt de reservepositie (inclusief rekeningresultaat) naar € 55,4 miljoen (2016: € 55,0 miljoen). Deze reservepositie zal op basis van de door de raad beschikbaar gestelde en nog beschikbare kredieten in 2018 afnemen naar bijna € 51,5 miljoen.³

¹ De jaarrekening is opgesteld overeenkomstig het voorgeschreven Besluit Begroting en Verantwoording 2004 (BBV 2004) en gebaseerd op de programma's van de gemeente Steenwijkerland.

² Onder repressief toezicht wordt verstaan het toezicht achteraf door de provincie. Wordt niet voldaan aan de voorschriften dan zal er sprake zijn van preventief toezicht.

³ Op basis van de ultimo 2017 nog beschikbare en door de raad beschikbaar gestelde kredieten van € 3,940 miljoen, exclusief raadsbesluiten 2018.

1.1.1 Beleidsrekening 2017

De financiële resultaten 2017 per programma⁴ geven het volgende beeld te zien:

Tabel 1.2 Resultaten per programma 2017:

bedragen x € 1.000

Resultaat per programma	Actuele Begroting	Rekening 2017	Verschil
1. Steenwijkerland'ANDERS' voelen zich welkom	- 2.727	- 2.378	349 V
2. Steenwijkerland'ANDERS' voelen zich thuis	- 21.495	- 19.280	2.214 V
3. Steenwijkerland'ANDERS' doen het samen	- 46.368	- 46.336	32 V
4. Steenwijkerland'ANDERS' zijn actief	- 1.330	- 1.088	241 V
5. Financiën en bedrijfsvoering	71.782	72.765	983 V
Resultaat	- 137	3.682	3.820 V

In hoofdstuk 2 wordt per programma een analyse weergegeven.

Op 17 april jl. heeft de raad, overeenkomstig de uitgangspunten van de nota budgetbeheer, ingestemd met overheveling van diverse budgetten naar het jaar 2018 (te bestemmen). Deze overheveling maakt onderdeel uit van de rekening 2017. In de analyse per programma is met deze bestemming al rekening gehouden.

1.1.2 Bedrijfsvoering 2017 (overhead)

Het bedrijfsresultaat 2017 sluit met een positief saldo van ruim € 392.000. Onderstaand overzicht geeft u inzicht in het resultaat 2017 per afdeling.

Tabel 1.3 Resultaat 2017 per afdeling:

bedragen x € 1.000

Bedrijfsvoering	Prognose voorjaar	Prognose najaar	Rekening 2017
Directie / Concernstaf	-	190	386
Ondersteuning	-	350	603
Openbare Werken	-	- 50	8
Maatschappelijke Ontwikkeling	-	-	9
Ruimtelijke en Economische Ontwikkeling	-	-	- 45
Inwoners en Ondernemers	-	-	20
Afronding	-	-	1
Resultaat bedrijfsvoering	-	490	982
Ten gunste van de Algemene Dienst (Najaarsnota)	-	- 490	- 490
Ten gunste van bedrijfsreserve	-	-	- 100
Resultaat bedrijfsvoering	-	-	392

1.2 Rechtmatigheid

De rechtmatigheid wordt getoetst aan de hand van het door de raad vastgestelde normenkader.

Bij een aantal programma's is sprake van een overschrijding van het budget. Deze overschrijdingen zijn toegelicht en passen binnen het bestaande beleid van de gemeente Steenwijkerland, hetgeen inhoudt dat er geen sprake is van begrotingsonrechtmatigheid.

⁴ Inclusief grondexploitatie

Op 1 januari 2015 zijn taken in het kader van de decentralisaties naar gemeenten overgedragen. Begin 2015 is dit gepaard gegaan met allerlei problemen in de betalingen van de PGB's door de Sociale verzekeringsbank. Ook over 2017 heeft de SVB een niet goedkeurende verklaring verkregen. Voor onze gemeente heeft dit mogelijk consequenties. Controleverklaringen van de zorginstellingen, SVB en overige partijen werken door in het oordeel van onze controleverklaring. De problematiek in 2015 tot en met 2017, het uitblijven van duidelijke afspraken en de uitloop van declaraties tot en met 15 maart 2018 hebben gevolgen heeft voor de inhoud van onze verklaring. Vanuit de organisatie is op deze ontwikkelingen al geanticipeerd door zelf actief de prestatielevering van de PGB te monitoren.

1.3 Voorstel tot bestemming van het resultaat 2017

Voorstel tot bestemming van het resultaat 2017:

- Een bedrag van € 102.000 toe te voegen aan de reserve vaste buffer
- Een bedrag van € 200.000 beschikbaar te stellen aan de IGSD voor besteding aan re-integratieactiviteiten
- Een bedrag van afgerond € 3.380.000 toe te voegen aan de algemene reserve vrij besteedbaar

1. Norm vaste Buffer

De gemeente Steenwijkerland hanteert een norm van 15% voor het opvangen van risico's. Ultimo 2017 bedraagt deze norm op grond van de nota reserves en voorzieningen:

bedragen x € 1.000	
Norm Algemene reserve vaste buffer	31-dec-2017
Grondslag normbepaling	
Algemene uitkering uit gemeentefonds	42.428
Uitkering deelfonds sociaal domein	25.045
Opbrengst Onroerende-zaakbelasting	6.969
Totaal Grondslag normbepaling	74.442
Afwijking t.o.v. norm	
Norm 15%	11.166
Algemene reserve vaste buffer per ultimo 2017	11.064
Afwijking t.o.v. norm (lager)	- 102

Ultimo 2017 is de omvang van de reserve € 11,064 miljoen (€ 7,564 miljoen + de toevoeging van € 3,5 miljoen van de Algemene Reserve Grondexploitatie). Op 19 december 2017 heeft de raad de nota Reserves en Voorzieningen vastgesteld. Hierin is een norm vastgesteld van 15% waarbij een bandbreedte van 5% gedurende maximaal 3 jaren is toegestaan. Op grond van de nota reserves en voorzieningen is aanvulling tot de norm niet vereist. Toch wordt voorgesteld om de reserve aan te vullen. Dit omdat in de rekening ook een voordeel van bijna € 2,2 miljoen winstneming op de grondexploitatie is opgenomen, hetgeen gepaard gaat met een hoger risicoprofiel.

2. Participatiebudget 2017

In 2017 is door de gemeente een bedrag van € 80.000 aan btw terug ontvangen. Deze btw heeft betrekking op betaalde btw op re-integratieactiviteiten uitgevoerd door de IGSD in het jaar 2016. Daarnaast is er een restantbudget over het jaar 2017 voor deze activiteiten ter hoogte van € 120.000.

Om uitvoering, van de door het rijk gefinancierde re-integratietrajecten, goed voort te kunnen zetten aan het daarvoor bestemde doel, wordt voorgesteld om een bedrag van € 200.000 in 2018 weer beschikbaar te stellen aan de IGSD voor trajecten.

3. Algemene reserve vrij besteedbaar

Voorgesteld wordt om het resterende saldo van afgerond € 3.380.000 gunste van de Algemene reserve vrij besteedbaar te brengen.

Resumé :

Voorstel tot bestemming

bedragen x € 1.000	
Voorstel resultaatbestemming	Rekening 2017
1. Ten gunste van de Reserve vaste Buffer	102
2. Inzet participatiebudget in 2018	200
3. Ten gunste van de Algemene Reserve vrij besteedbaar	3.380
Totaal voorstel resultaatbestemming	3.682

4. Voorziening riolering, baggeren

Ultimo 2017 is een bedrag van € 210.000 in de voorziening riolering gestort of niet uitgegeven. Dit heeft betrekking op een twee projecten die vanwege het verbreed gemeentelijk rioleringsplan worden bekostigd uit de rioolrechten.

Deze projecten zijn:

- Baggeren Moespotvaart € 186.000
- Uitgesteld onderhoud waterwegen € 24.000

Ondanks het feit dat de nieuwe notitie riolering van de commissie BBV de mogelijkheid biedt om financiële voordelen ten gunste van het resultaat te brengen is dit niet gebeurd. Dit komt omdat wij vasthouden aan het principe dat de door de burger opgebrachte middelen besteed dienen te worden voor dit doel. Wij stellen dan ook voor om de niet bestede projecten in 2018 uit te voeren en een bedrag van € 210.000 beschikbaar te stellen ten laste van de voorziening riolering.

5. Geluidssanering Steenwijkerland

De geluidssanering betreft het aanbrengen van een geluidsscherm aan de zuidzijde van het spoor, globaal vanaf de spoorovergang Eesveenseweg tot aan de spoorovergang Kallenkoterallee.

Het project geluidssanering Steenwijkerland is in 2017 een nieuwe fase ingegaan. De voorbereiding is afgerond en door Prorail is een aanbestedingsprocedure gestart om in 2018 tot uitvoering over te kunnen gaan. De gemeente Steenwijkerland is in dit project tussenpersoon, geen rechtstreekse opdrachtgever. De subsidie is door het ministerie wel aan de gemeente toegekend en uitgekeerd. Deze wordt vervolgens doorbetaald aan Prorail.

Het totaal bedrag aan engineeringkosten en uitvoeringskosten bedraagt ultimo 2017 respectievelijk € 346.658 en € 1.594.000 exclusief BTW. Voorgesteld wordt om een bedrag van € 1.940.658 beschikbaar te stellen en een subsidie te begroten van eveneens € 1.940.658.

1.4 Het overzicht van baten en lasten

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2017	Verschil
Saldo van baten en lasten				
Lasten				
1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	- 2.759	- 3.504	- 3.419	85 V
2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	- 28.732	- 34.703	- 32.671	2.032 V
3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	- 60.958	- 64.660	- 64.741	- 80 N
4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	- 1.745	- 3.247	- 2.206	1.041 V
5. Financiën en bedrijfsvoering	- 14.961	- 17.652	- 16.609	1.043 V
Totaal Lasten	- 109.156	- 123.766	- 119.646	4.121 V
Baten				
1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	600	639	903	264 V
2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	8.428	8.418	11.581	3.163 V
3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	13.991	14.675	15.793	1.118 V
4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	84	982	833	- 149 N
5. Financiën en bedrijfsvoering	88.074	90.399	90.927	528 V
Totaal Baten	111.177	115.113	120.037	4.924 V
Saldo van baten en lasten	2.021	- 8.653	391	9.044 V
Mutatie reserves				
Toevoegingen	- 2.945	- 14.416	- 14.722	- 307 N
Onttrekkingen	1.055	22.932	18.013	- 4.918 N
Mutatie reserves	- 1.890	8.516	3.291	- 5.225 N
Resultaat	130	- 137	3.682	3.820 V
Af: incidentele baten en lasten	65	1.048	3.914	2.867 V
Materieel resultaat	66	- 1.185	- 232	953 V

1.5 De balans

bedragen x € 1.000

Activa	31-dec-2016	31-dec-2017
Vaste Activa		
Immateriële vaste activa	-	-
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	-	-
Materiële vaste activa	91.341	93.359
Investeringen in openbare ruimte met maatschappelijk nut	192	2.895
Investeringen met economisch nut	57.477	56.060
Investeringen met econ.nut waarvoor een heffing kan worden geheven	33.090	33.836
Investeringen met economisch nut in erfpacht uitgegeven	581	569
Financiële vaste activa	17.658	16.546
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	1.246	1.246
Kapitaalverstrekking aan gemeenschappelijke regelingen		
Leningen aan deelnemingen	3.011	2.777
Leningen aan openbare lichamen	225	150
Leningen aan woningbouwcorporaties	10.534	9.724
Overige langlopende leningen	2.642	2.648
Totaal vaste activa	108.998	109.906
Vlottende Activa		
Voorraden	20.742	22.163
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	20.742	22.163
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar	10.334	9.218
Vorderingen op openbare lichamen	6.660	6.085
Overige vorderingen	3.674	3.133
Liquide middelen	60	58
Kas- en banksaldi	60	58
Overlopende activa	3.240	2.773
Nog te ontvangen voorschotten van het Rijk met een spec. bestedingsdoel	314	101
Nog te ontvangen voorschotten van ov. Ned. overheid met een spec. bestedingsdoel	804	459
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	2.122	2.213
Totaal vlottende activa	34.377	34.213
Totaal Activa	143.375	144.119
Recht verliescompensatie Vpb	-	-
Overige niet uit de balans blijvende rechten	4.130	3.906

bedragen x € 1.000

Passiva	31-dec-2016	31-dec-2017
Vaste passiva		
Eigen Vermogen	55.032	55.423
Algemene reserves	28.495	34.123
Bestemmingsreserves	22.495	17.618
Resultaat boekjaar	4.042	3.682
Vorzieningen	6.633	7.516
Vorzieningen	6.633	7.516
Vaste Schuld met een rentetypische looptijd > 1 jaar	66.498	61.748
Onderhandse leningen van binnenl. banken en overige fin. instellingen	66.432	61.682
Waarborgsommen	65	66
Totaal vaste passiva	128.163	124.688
Vlottende Passiva		
Netto vlottende schuld met een rentetypische looptijd < 1 jaar	10.270	13.236
Overige kasgeldleningen	2.500	4.500
Banksaldi	736	1.333
Overige schulden	7.034	7.402
Overlopende passiva	4.942	6.195
Ontvangen voorschotten van het Rijk met een spec. bestedingsdoel	1.142	1.918
Ontvangen voorschotten van ov. Ned. overheid met een spec. bestedingsdoel	425	362
Nog te betalen bedragen	3.162	3.875
Overige vooruitontvangen bedragen	212	40
Totaal vlottende passiva	15.212	19.431
Totaal Passiva	143.375	144.119
Gewaarborgde leningen	206.980	201.214

1.6 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

1.6.1 Inleiding

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) provincies en gemeenten daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn. Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt, tenzij garantstellingen zijn afgegeven.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming; te weten vier jaar. Indien sprake is van (eenmalige) schokeffecten (reorganisaties) dient wel een verplichting gevormd te worden.

1.6.2 Balans

Vaste activa

Artikel 59 BBV schrijft voor dat alle investeringen moeten worden geactiveerd. Kunstvoorwerpen met een cultuurhistorische waarde zijn hiervan uitgesloten. Tot en met 2016 was het toegestaan om investeringen met maatschappelijk nut ten laste van reserves te brengen en dus niet te activeren. Met ingang van 2017 is dit niet meer mogelijk..

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden overeenkomstig de nota 'Afschrijvingsbeleid en waardering-grondslagen gemeente Steenwijkerland' niet geactiveerd. Met ingang van 2016 worden bijdragen aan activa van derden onder de immateriële vaste activa geadministreerd.

Materiële vaste activa met economisch nut.

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (i.c. de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen).

De overige investeringen met economisch nut zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur. Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven. Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een

bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. In het rekeningjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden.

Volledigheidshalve vermelden wij dat op investeringen die **vóór** 2004 gedaan zijn, in het desbetreffende verslagjaar, soms extra is aangeschreven zonder economische noodzaak (ter verlichting van toekomstige lasten). Ook zijn in voorkomende gevallen reserves op dergelijke investeringen afgeboekt.

Op grond van artikel 65 van het BBV wordt bij de waardering van de vaste activa rekening gehouden met een vermindering van hun waarde, indien deze vermindering naar verwachting duurzaam is. Op de waarde van activa met economisch nut mogen vanaf 1-1-2004 reserves niet meer in mindering worden gebracht. Investeringssubsidies en andere bijdragen van derden mogen wel in mindering worden gebracht. Compensabele BTW wordt niet geactiveerd.

Materiële vaste activa met maatschappelijk nut

Met ingang van 2017 zijn de voorschriften voor investeringen met maatschappelijk nut (wegen, bruggen) aangepast. Tot en met 2016 was het toegestaan deze investeringen ten laste van een reserve te brengen ter voorkoming van toekomstige lasten. Vanaf 2017 moeten investeringen met maatschappelijk nut evenals investeringen met economisch nut geactiveerd te worden.

Het college van burgemeester en wethouders heeft de ‘Nota afschrijvingsbeleid en waarderingsgrondslagen gemeente Steenwijkerland 2009⁵’ vastgesteld. De gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn overeenkomstig deze nota, tenzij het college van B&W met instemming van de gemeenteraad bewust is afgeweken van de afschrijvingstabel.

Hoofdlijnen afschrijvingstermijnen	Termijn
● Grond en sloopwerken	30 jaar
● Kabels en leidingen	30 jaar
● Riolerings	60 jaar
● Speelvoorzieningen	10 jaar
● Waterwerken, Binnenhavens, Wegen verhard , Openbare verlichting, Monumenten, Begraafplaatsen	30 jaar
● Gebouwen (opstallen)/ Onderwijshuisvesting	40-60 jaar
● Gronden	0 jaar
● Wegen open verharding, Openbaar Groen, Parkeerterreinen, Toplaag sportterreinen	20 jaar
● Onderlaag sportterreinen	40 jaar

In 2018 wordt de raad van de gemeente Steenwijkerland een nieuwe Financiële verordening ter vaststelling aangeboden. In deze verordening wordt in een bijlage de te hanteren afschrijvingstermijnen vanaf 2018 opgenomen.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ('kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen' in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de

⁵ Op 14 april 2009 heeft het college van B&W de nota Afschrijvingsbeleid en waarderingsgrondslagen aangepast. De inwerkingtreding is 1 januari 2010.

aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs vindt afwaardering plaats. Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken.

Flottende activa

Voorraden

Toekomstige aankopen voor bouwgrondontwikkeling zullen in eerste instantie onder de materiële vaste activa (MVA) worden opgenomen. Nadat de raad een besluit heeft genomen om de gronden in exploitatie te nemen worden deze onder de voorraden in de balans gepresenteerd.

De als 'onderhanden werken' (bouwgrond in exploitatie, BIE) opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken). Ook de rentekosten en de administratie- en beheerskosten minus de verkregen verkoopopbrengsten vallen hieronder.

Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Deze winst werd tot en met 2016 berekend met in achtname van de kaders van de door de raad op 8 december 2015 vastgestelde nota grond -en ontwikkelbeleid. Door een verplicht voorgeschreven wijziging in de verantwoordingsvoorschriften moet met ingang van 2017 de POC (Percentage of Completion) methode worden toegepast. Deze methode houdt in dat naar gelang de voortgang van een complex zowel in de kosten als de opbrengsten, eindresultaten in een veel eerder stadium als resultaat verwerkt moet worden.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening is bepaald op basis van de geschatte inningskansen. Dividenduitkeringen van deelnemingen worden opgenomen in het jaar dat de deelneming een besluit tot dividenduitkering neemt.

Toelichting onzekerheid eigen bijdrage WMO

Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de WMO een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatievoorziening van het CAK naar de gemeente is om privacyredenen beperkt. Hierdoor kan de gemeente niet de juistheid en volledigheid op persoonsniveau en op totaalniveau van de eigen bijdragen vaststellen. In de kadernota rechtmatigheid 2016 van de commissie BBV geeft deze commissie aan dat de wetgever in feite bepaald heeft dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdrage geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat de gemeente geen zekerheid omtrent de omvang en de hoogte van de eigen bijdrage kan krijgen. In de jaarrekening is dus sprake van een onzekerheid ten aanzien van deze eigen bijdrage, ook al ligt de oorzaak hiervan niet bij de gemeente.

Liquide middelen en overlopende posten.

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste passiva

Reserves

De reserves worden tegen nominale waarde opgenomen

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. Onder de voorzieningen zijn ook opgenomen de voorziening riolering en afvalverwijdering omdat dit door derden verkregen middelen zijn. De waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en pensioenbetalingen van voormalige bestuurders is gebaseerd op de meest recente overlevingstabel van het Actuarieel Genootschap 2016 en rentetermijnstructuur (RTS) van 1 december 2017.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Vennootschapsbelasting

Door de onzekerheid over de definitieve financiële balanspositie en de definitieve afspraak met de belastingdienst bestaat er ten aanzien van de schuldpositie nog een onzekerheid. In de rekening is geen bedrag als schuld opgenomen.

Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

Gebeurtenissen na balansdatum

De gemeenteraadsverkiezingen op 21 maart 2018 hebben geleid tot een andere samenstelling van het college van B&W. De hieruit voortvloeiende wachtgeldverplichtingen bedragen € 472.000.

2. Toelichting op het overzicht van baten en lasten

De presentatie van de rekening geschiedt overeenkomstig de aan ons opgelegde voorschriften, het zogenaamde Besluit Begroting en Verantwoording 2004 en is per programma opgebouwd.

In de toelichtingen zijn alle afwijkingen van minimaal € 20.000 of 10% van het taakveld vermeld.

Met ingang van 2017 zijn de BBV voorschriften aangepast en zijn de begroting en de rekening opgebouwd uit taakvelden. Tot en met 2016 waren de begroting en rekening nog gebaseerd op producten. In de rekening hebben wij voor de herkenning, indien nodig, de omschrijving van de producten nogmaals weergegeven.

2.1 Steenwijkerlanders voelen zich welkom

De lasten en baten van het programma *Steenwijkerlanders* voelen zich welkom:

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten - 1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2017	Verschil
Saldo van baten en lasten				
Lasten	- 2.759	- 3.504	- 3.419	85 V
Baten	600	639	903	264 V
Saldo van baten en lasten	- 2.159	- 2.864	- 2.516	349 V
Mutatie reserves				
Onttrekkingen	-	138	138	-
Mutatie reserves	-	138	138	-
Resultaat	- 2.159	- 2.727	- 2.378	349 V
Af: Incidentele baten en lasten	-	- 237	- 197	40 V
Materieel resultaat	-	237	197	- 40 N

De belangrijkste verschillen tussen de realisatie na bestemming van de overgehevelde budgetten en de raming na wijziging zijn:

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Verschil
Bestuur	143 V
Burgerzaken	188 V
Overige kleine afwijkingen	18 V
Totaal afwijkingen	349 V

Bestuur

Dit taakveld bestaat uit de voormalige producten raad en commissies, burgemeester en wethouders, representatie, bestuurlijke samenwerking, bestuursondersteuning raad en rekenkamer.

Het financiële voordeel in de rekening omvat € 143.000 en bestaat uit 6 onderdelen:

1. Pensioenoverdracht bestuurders

Begin december 2017 zijn wij geïnformeerd over de omvang van de voorziening pensioenoverdracht. Voor de berekeningen van de omvang van de voorziening wordt gebruik gemaakt van de rentetermijnstructuur voor pensioenfondsen op 30 november 2017. Dit is een set van rentes die afhankelijk zijn van de looptijd die wordt gepubliceerd door de DNB en de meest recente overlevingstabel (AG 2016) van het Actuarieel Genootschap.

Op grond van de APPA-regeling hebben bestuurders de mogelijkheid om pensioenverplichtingen over te brengen naar een ander pensioenfonds. Doen ze dit niet dan betaalt de gemeente het pensioen. Indien wel wordt overgestapt naar een ander pensioenfonds, dan is een afkoopsom verschuldigd. Deze afkoopsom wordt berekend op basis van de meest recente overlevingstabel (AG 2016) van het Actuarieel Genootschap en de stand van bovenvermelde rekenrente. Aangevuld met wijzigingen in de samenstelling van de leden van het college van B&W kan een bedrag van € 41.000 vrijvallen ten gunste van de rekening.

2. Voorziening wachtgeld voormalige bestuurders

De lasten van wachtgeldverplichtingen moeten voor de gehele resterende periode in een voorziening gestort worden. Bij de Najaarsnota was een omvang van € 352.000 voorlopig berekend. De exacte berekening ultimo 2017 komt uit op een bedrag van € 334.000, € 18.000 lager dan voorheen was voorzien. Dit wordt veroorzaakt door een korting op de wachtgeldverplichtingen door neveninkomsten.

3. Betaling pensioenen voormalige bestuurders

Voor pensioenbetalingen ontstaan na 1 januari 2015 geldt hetzelfde regime als bij pensioenoverdracht. In 2015 zijn hiervoor de BBV⁶ voorschriften aangepast. Ook hierbij wordt gebruik gemaakt van een extern opgemaakte berekening die is gebaseerd op de meest recente overlevingstabel van het Actuarieel Genootschap en de stand van bovenvermelde rekenrente. De bijstelling van deze voorziening in de Najaarsnota en bovenvermelde ontwikkelingen leiden tot een lagere voorziening. Het voordeel voor de rekening bedraagt € 11.000.

4. Fractievergoedingen

Op het budget van fractievergoedingen is een bedrag van € 12.000 niet tot besteding gekomen.

5. Bestuursondersteuning gemeenteraad en Rekenkamer

De gemeente Steenwijkerland verzorgt het secretariaat van de regionale rekenkamer. De gemeenten Meppel, Westerveld en Staphorst hebben een financiële bijdrage van € 35.000 betaald.

6. Overig

In 2017 zijn de vergoedingen voor PC gebruik van raad- en commissieleden grotendeels niet uitgekeerd, omdat deze maximaal 3 jaren van toepassing is en in 2014 t/m 2016 zijn voldaan. Het voordeel bedraagt € 11.000. De uitgaven voor internationale samenwerking vallen eveneens € 11.000 mee. Dit betreft lagere kosten voor Talent for Governance. Dit is een programma van de VNG, waarin getalenteerde buitenlandse ambtenaren de gelegenheid krijgen om kennis op te doen over het lokale bestuur in Nederland. Dat gebeurt in de vorm van een theoretisch deel van 2 weken in Den Haag en een praktisch

⁶ Besluit Begroting en Verantwoording

deel waarin ze 1 week stage lopen in een Nederlandse gemeente. Steenwijkerland en Meppel verzorgen deze stageweek al een aantal jaren gezamenlijk

Andere klein afwijkingen omvatten een bedrag van € 3.000, waardoor het totale voordeel voor de rekening 2017 neerkomt op een bedrag van afgerond € 143.000.

Wet Normering Topinkomens (WNT)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke- en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de gemeente Steenwijkerland van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2017 voor de gemeente Steenwijkerland is € 181.000. Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Bezoldiging topfunctionarissen

bedragen x € 1

Bezoldiging topfunctionarissen	S.S. Weistra	D. Cazemier	A. Ten Hoff
Gegevens 2017			
Functie(s)	Secretaris	wnd Secretaris	Griffier
Duur dienstverband in 2017	1/1 - 31/12	13/9 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2017 (in fte)	0,8	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja	ja	ja
Bezoldiging 2017			
Beloning en Belastbare kostenvergoeding	101.409	30.037	93.924
Beloningen betaalbaar op termijn	16.765	4.188	14.065
Totaal bezoldiging 2017	118.174	34.225	107.989
Individuele WNT - maximum 2017			
	144.800	54.547	181.000
Motivering indien overschrijding	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2016			
Duur dienstverband in 2016	1/1 - 31/12	-	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2016 (in fte)	0,8	-	1,0
Bezoldiging 2016			
Beloning	97.155	-	88.118
Belastbare onkostenvergoedingen	471	-	411
Beloningen betaalbaar op termijn	14.710	-	11.921
Totaal bezoldiging 2016	112.336	-	100.450
Individueel WNT-maximum 2016			
	143.200	-	179.000
Motivering indien overschrijding	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

De beloning is inclusief werkgeverspremies.

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met dienstbetrekking die in 2017 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2017 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

Burgerzaken

Op het budget voor het kadaster resteert een bedrag van € 55.000. Dit wordt veroorzaakt doordat het geld dat vorig jaar is overgeheveld naar 2017 slechts gedeeltelijk noodzakelijk is geweest en door lagere kosten voor cartering en signalering. De baten voor de persoonsdocumenten hebben een overschot van € 89.000. De inkomsten voor zowel reisdocumenten als rijbewijzen zijn hoger uitgevallen dan begroot. Per saldo is voor de inkomsten en uitgaven van de burgerlijke stand een nadeel ontstaan van € 7.000. Per saldo is voor de inkomsten en uitgaven van het GBA een nadeel ontstaan van € 18.000 Het budget voor de verkiezingen kent een nadeel van € 9.000. Daarnaast zijn er nog kleinere voordelen voor € 7.000 waarmee het totale resultaat van het taakveld op € 117.000 uitkomt.

In 2017 was een eenmalig budget van € 55.000 en een investering van € 80.000 (met een afschrijvingstermijn van 5 jaar) beschikbaar voor het actualiseren van het systeem voor burgerzaken..

Het rijk heeft besloten om de modernisering persoonsregistratie stop te zetten. Dit heeft uiteindelijk geleid tot de keuze van Steenwijkerland om geen investeringen te doen in het burgerzakenpakket die hiervoor noodzakelijk waren.

Als gevolg van bovenvermelde ontwikkeling valt het eenmalige budget en de kapitaallasten van in totaliteit € 71.000 vrij ten gunste van het resultaat.

Het totale voordeel komt hierdoor op € 188.000.

Overheveling van budgetten 2017

Ultimo 2017 is in de rekening een aantal budgetten als te bestemmen aangemerkt teneinde de uitvoering in 2018 te waarborgen. De te bestemmen budgetten voldoen aan de uitgangspunten van onze nota Budgetbeheer en zijn in de raadsvergadering van 24 april 2018 vastgesteld. Daardoor maken ze onderdeel uit van de rekening 2017.

		bedragen x € 1.000
Bestemde budgetten		Bedrag
Geen bestemde budgetten		
Afronding		-
Totaal bestemde budgetten		-

In de analyse van de taakvelden is met deze bestemming al rekening gehouden.

Waarvan incidenteel gerealiseerd

De richtlijnen schrijven voor dat in de rekening de incidentele baten en lasten moeten worden toegelicht.

In dit programma hebben deze op hoofdlijnen betrekking op:

- o Investerings met een dekking uit reserves die op grond van de regelgeving via de exploitatie worden verantwoord. (selectie nieuwe burgemeester)
- o Vrijval van de voorziening pensioenopbouw, te betalen pensioen en wachtgeld (voormalig bestuurders

2.2 Steenwijkerlanders voelen zich thuis

De lasten en baten van het programma *Steenwijkerlanders voelen zich thuis*:

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten - 2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2017	Verschil
Saldo van baten en lasten				
Lasten	- 28.732	- 34.703	- 32.671	2.032 V
Baten	8.428	8.418	11.581	3.163 V
Saldo van baten en lasten	- 20.304	- 26.286	- 21.090	5.195 V
Mutatie reserves				
Toevoegingen	- 434	- 110	- 709	- 599 N
Onttrekkingen	- 752	4.901	2.519	- 2.382 N
Mutatie reserves	- 1.186	4.791	1.810	- 2.981 N
Resultaat	- 21.491	- 21.495	- 19.280	2.214 V
Af: Incidentele baten en lasten	1.417	3.464	2.322	- 1.142 N
Materieel resultaat	- 22.907	- 24.958	- 21.602	3.356 V

De belangrijkste verschillen tussen de realisatie na bestemming van de overgehevelde budgetten en de raming na wijziging zijn:

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Verschil
Beheer overige gebouwen en gronden	- 200 N
Verkeer en vervoer	135 V
Parkeren	- 25 N
Openbaar groen	42 V
Samenkracht en burgerparticipatie	35 V
Afval (afvalverwijdering)	22 V
Riolen en rioolgemalen	- 155 N
Milieubeheer	186 V
Grondexploitatie: Niet bedrijventerreinen	2.346 V
Fysieke bedrijfsinfrastructuur: Grondexploitatie bedrijventerreinen	- 192 N
Overige kleine afwijkingen	20 V
Totaal afwijkingen	2.214 V

Beheer overige gebouwen en gronden

In 2010 heeft de raad een voorziening Maatschappelijk Vastgoed ingesteld. Op basis van een 10 jarige prognose worden alle onderhoudslasten van opgenomen panden begroot. Elk jaar bij de vaststelling van de rekening wordt de omvang van deze voorziening jaarlijks berekend op basis van de uitgaven van het lopende dienstjaar en de actualisatie van het meerjarig onderhoudsplan.

Binnen het taakveld beheer overige gebouwen en gronden ontstaat een nadeel op de voorziening maatschappelijk vastgoed van € 200.000. Bij de doorkijk voor de komende 10 jaar zijn we er op gestuit dat de voorziening richting de 0 gaat. Aangezien een voorziening niet negatief mag staan is verder gekeken hoe de voorziening zich in de periode daarna gaat ontwikkelen. Als de periode wordt verlengd tot 15 jaar ontwikkelt de voorziening zich negatief. Om dit te voorkomen is het verstandig hier reeds nu op in te

spelen. Dit betekent dat een extra storting van € 200.000 in de voorziening noodzakelijk is. Bij de opstelling van de cijfers voor de voorziening is uitgegaan van een aanbestedingsvoordeel van 4% op de uitgaven. Op basis van de ervaringen uit het verleden en de verwachtingen voor de komende periode wordt dit percentage realistisch geacht.

Verkeer en vervoer

Binnen het taakveld verkeer en vervoer is in totaal een voordeel ontstaan van € 135.000. Dit resultaat is als volgt ontstaan: er is een nadeel binnen het onderhoudsbudget wegen van € 54.000 door meer onderhoud van onverharde wegen, uitgevoerde werkzaamheden herinrichting Heetveld (deze kosten waren niet voorzien), voetpad Cornelisgracht, herstel voetpad Willemsoord tgv slootonderhoud en overige onverwachte werkzaamheden. Binnen gladheid is een nadeel ontstaan van € 64.000 door hoge kosten inhuur externe partijen voor de NS brug in Steenwijk en 2 fietspaden, hogere kosten door regionale samenwerking m.b.t. routeoptimalisatie binnen het samenwerkingsverband gladheidsbestrijding Overijssel, toename inkoop hoeveelheid zout. Het aantal strooiacties was met 32 keer meer ten opzichte van de vorige winterperiode. Een relatief groot aantal strooiacties waren het gevolg van zoutverdunding- en afspoeling, waardoor vaker gestrooid moest worden om het zoutniveau op verhardingen op orde te houden.

Voordelen zijn er binnen de volgende budgetten: het wegengehandicaptenbudget sluit met een voordeel van € 36.000 omdat er minder aanvragen zijn geweest voor aanpassingen. Op de kapitaallasten op investeringen op het gebied van wegen is een voordeel ontstaan van € 63.000 doordat een aantal investeringen in wegen niet geheel in 2017 is gerealiseerd. Binnen het budget voor openbare verlichting is een totaal voordeel ontstaan van € 73.000 waarvan € 34.000 is gerelateerd aan het onderhoudsbudget door een gunstige aanbesteding en minder storingsen en € 39.000 aan lagere energielasten. Het energiebudget is bepaald aan de hand van de gemiddelden van de afgelopen 4 jaar. Ten opzichte van dit gemiddelde is het verbruik en hiermee de kosten voor opslag duurzame energie en energiebelasting lager uitgevallen. Binnen het budget voor oeververbindingen is er een overschot van € 65.000 door een voordeel op de onderhoudslasten van € 30.000 en een voordeel van € 35.000 op de kapitaallasten doordat een aantal investeringen in oeververbindingen in 2017 niet geheel is gerealiseerd. Daarnaast zijn er nog diverse andere kleinere voordelen voor een totaal bedrag van € 16.000.

Parkeren

Het taakveld parkeren sluit met een tekort van € 25.000. Dit komt voor € 15.000 door hogere beheer en onderhoudskosten voor de parkeergarage dan begroot, € 6.000 door de OZB op de parkeergarage en € 4.000 door hogere kosten voor parkeercontrole.

Openbaar groen en openluchtrecreatie

Het taakveld openbaar groen en openluchtrecreatie sluit met een overschot van € 42.000. Dit voordeel wordt veroorzaakt door een plus van € 20.000 op het reguliere onderhoudsbudget voor groen, € 25.000 door een plus op het onderhoudsbudget voor onderhoud groen contract NWG en € 6.000 door een plus op het onderhoudsbudget voor groen nabij begraafplaatsen. Daarnaast zit er een min van € 3.000 op de kosten voor extensief maaien gras en € 6.000 op het onderhoudsbudget voor speelvoorzieningen.

Samenkracht en burgerparticipatie

Binnen het taakveld samenkracht en burgerparticipatie is een voordeel ontstaan van € 35.000 door een voordeel op het budget wat was bestemd voor de werkplaats.

Riolen en rioolgemalen

De baten en lasten van riolen en rioolgemalen en de rioolheffingen zijn in twee programma's opgenomen. De lasten komen tot uitdrukking in dit programma, terwijl de opbrengsten in het programma Financiën en bedrijfsvoering worden toegelicht.

Het exploitatieresultaat riolering valt uiteen in twee onderdelen, te weten het resultaat op de investeringen (kapitaallasten) en de overige exploitatiebudgetten.

Het resultaat op de kapitaallasten bedraagt positief € 169.000 en is toegevoegd aan de voorziening rioleringsinvesteringen.

Het overige exploitatieresultaat bedraagt € 256.000 positief. Aan belastinginkomsten is € 155.000 meer binnen gekomen dan begroot. Dit wordt toegelicht in het programma Financiën en Bedrijfsvoering. Dit voordeel wordt met name veroorzaakt door de grootverbruikers. Deels is dit incidenteel en deels ook structureel. Met name een grote inkomst van 1 grootverbruiker over 2015 en 2016 zorgt voor een groot deel van de verklaring. Aan de uitgavenkant zit een voordeel van € 101.000. De budgetten voor riolering algemeen (€ 47.000), strategische planvorming (€ 28.000) en onderzoek (€ 41.000) sluiten met een overschot. Per saldo positief € 116.000. Het voordeel bij riolering algemeen zit met name in de lagere vergoeding voor het zandfilter aan het waterschap en lagere kosten voor de waterregisseur en regulier wateroverleg. Het voordeel bij onderzoek zit in lagere kosten voor reinigen en inspectie en lagere kosten voor berekeningen. Het voordeel bij strategische planvorming zit met name in het opstellen van het operationeel programma van riolering wat dit jaar zelf is gedaan en niet is uitbesteed. Aan energielasten en onderhoudslasten zijn de uitgaven € 15.000 hoger dan begroot.

Naast bovengenoemde exploitatie komt het onderdeel water ten laste van de voorziening riolering (exploitatie). Hierop is een voordeel ontstaan van € 279.000. Op het onderhoudsbudget voor waterwegen zit een voordeel van € 24.000 (op een totaal budget van ruim € 4 ton). Dit betreft uitgestelde onderhoudswerkzaamheden. Deze uitgaven vinden in 2018 nog plaats en worden dus in 2018 aan de voorziening onttrokken. Op het budget voor baggeren waterwegen zit een voordeel van € 50.000 door een voordeel bij het baggeren van de Oostermeenthe door een betere kwaliteit van het bagger wat het goedkoper maakte om het af te voeren.

Daarnaast wordt een voordeel van € 186.000 veroorzaakt doordat het project baggeren van de Moespotvaart nog niet is uitgevoerd. Ook deze uitgaven vinden in 2018 plaats en waardoor deze uitgaven in 2018 aan de voorziening zullen worden onttrokken.

Teneinde bovengenoemde projecten voort te kunnen zetten in 2018 wordt voorgesteld om een bedrag van € 210.000 beschikbaar te stellen ten laste van de voorziening riolering (exploitatie).

Het project baggeren in Blokzijl is met een voordeel van € 10.000 afgesloten en er is een voordeel van € 9.000 op het budget voor maaien schouwsloten gerealiseerd.

Het resultaat 2017 riolering en rioolrechten:

bedragen x € 1.000

Mutaties Voorziening Riolering (Investerings en Exploitatie)		Verschil
Dotaties		
Dotatie voorziening Riolering investeringen		
Kapitaallasten investeringen		169 V
Dotatie conform begroting		480 V
Afronding		
Dotatie voorziening Riolering investeringen		649 V
Dotatie voorziening Riolering exploitatie		
Vaarwegen / baggeren / schouw		279 V
Hogere belastinginkomsten		155 V
Onderhoudslasten en planvorming		- 7 N
Planvorming		28 V
Onderzoek		41 V
Energie		- 8 N
Algemeen		47 V
Dotatie voorziening Riolering exploitatie		535 V
Totaal dotaties		1.184 V
Onttrekkingen		
Onttrekking voorziening Riolering exploitatie		
Baggeren, schouwsloten en vaarwegen		- 337 N
Onttrekking voorziening Riolering exploitatie		- 337 N
Onttrekking voorziening Riolering investeringen		
Onttrekking conform begroting		
Onttrekking voorziening Riolering investeringen		-
Totaal Onttrekkingen		- 337 N
Totaal mutatie voorzieningen riolering		847 V

Voor een volledig beeld geven wij de ontwikkelingen van de voorzieningen weer:

bedragen x € 1.000

Voorziening riolering	Saldo 31-12-2016	Stortin- gen	Onttrek- kingen	Aanwen- dingen	Saldo 31-12-2017
016 Voorziening riolering (investerings)	1.234	649	-	-	1.883
086 Voorziening riolering (exploitatie)	863	535	- 337	-	1.061
Totaal	2.097	1.185	- 337	-	2.944

In bovenstaande tabel zijn zowel de begrote onttrekkingen en dotaties⁷ opgenomen alsmede het resultaat 2017. Opvallend is de dotatie van € 649.000 op de voorziening riolering investeringen. Dit is onder andere veroorzaakt door een bijstelling van de doorbelaste rente naar het taakveld riolering voor een bedrag van € 480.000. De omvang hiervan is eenmalig omdat in de begroting 2018 – 2021 het lagere rentepercentage is bijgesteld naar 1,5% hetgeen tot een verlaging van het riooltarief heeft geleid.

⁷ Conform primitieve begroting en bijstellingen in perspectiefnota en najaarsnota 2017

Afval (en afvalstoffenheffing)

Evenals bij de riolering(heffing) worden de lasten van de riolering toegelicht in dit programma en komen de opbrengsten tot uitdrukking in het programma Financiën en bedrijfsvoering.

De opbrengsten Afvalstoffenheffing zijn € 22.000 lager dan begroot. Dit nadeel wordt toegelicht en verrekend met het voordeel van € 32.000 op de afvalverwijderingskosten die in dit programma zijn opgenomen. Per saldo is het resultaat nihil omdat het positieve saldo van € 10.000 aan de voorziening reiniging wordt toegevoegd.

De kosten voor de ROVA vallen € 46.000 lager uit dan begroot. Dit is een geringe afwijking van 1,3%. De kosten voor de aanpak zwerfvuil vallen € 23.000 lager uit dan begroot. Het budget voor oud papier van € 25.000 is in 2017 niet aangesproken door de papierprijs die hoger lag dan het bedrag waarboven wij de verenigingen een vergoeding verschuldigd zijn.

Het budget voor afvalinzamelingsstructuur, wat is bestemd voor het onderhoud van ondergrondse inzamelingssystemen en het inrichten/aanpassen van containerverzamelaars sluit met een overschot van € 21.000.

De vergoeding voor de inzameling van Nedvang viel € 76.000 lager uit dan begroot. De afwijking is relatief beperkt omdat het gaat om totale inkomsten van circa € 1 miljoen. Daarnaast zijn er nog kleinere nadelen voor in totaal € 7.000.

bedragen x € 1.000

Financiële afwijkingen Afval en afvalstoffenheffing	Verschil
Exploitatie Reiniging	
Afvalinzamelingstructuur	21 V
Lagere lasten inzameling oud papier	25 V
Subsidies afvalfonds	- 76 N
Kosten aanpak zwerfafval	23 V
Kosten inzameling ROVA	46 V
Diversen	- 7 N
Subtotaal Exploitatie	32 V
Lagere belastinginkomsten (Financiën en Bedrijfsvoering)	- 22 N
Resultaat 2017	10 V
Dotatie voorziening Reiniging	
Dotatie cf begroting	-
Resultaat Afval lasten en baten 2017	10 V
Dotatie voorziening Reiniging	10 V
Onttrekking voorziening Reiniging	
Onttrekkingen conform begroting	- 50 N
Project "Mooi Schoon"	- 5 N
Afronding	-
Onttrekking voorziening Reiniging	- 55 N
Totaal mutatie voorziening Reiniging	- 45 N

Voor een volledig beeld geven wij de ontwikkelingen van de voorziening weer;

bedragen x € 1.000

Voorziening reiniging	Saldo 31-12-2016	Stortin- gen	Onttrek- kingen	Aanwen- dingen	Saldo 31-12-2017
085 Egalisatievoorziening reiniging	1.171	10	- 55	-	1.126
Totaal	1.171	10	- 55	-	1.126

Milieubeheer

Het taakveld milieubeheer sluit met een overschot van € 186.000. De belangrijkste oorzaak is dat een deel van de nog te maken kosten (en zijn bestemd bij de jaarrekening 2016) ten behoeve van de RUD niet noodzakelijk zijn gebleken. Het voordeel hierop bedraagt € 51.000. Daarnaast zijn er nog inkomsten ontvangen van RUD partners die niet waren begroot voor € 59.000.

Het budget voor milieubeheer duurzaamheid van € 36.000 is niet benut. Ook het budget voor bodemonderzoeken van € 40.000 is in 2017 niet aangesproken.

Fysieke bedrijfsinfrastructuur / Grondexploitatie niet bedrijventerreinen (

Met ingang van 2017 is de grondexploitatie in twee onderdelen uitgesplitst nl;

1. Fysieke bedrijfsinfrastructuur, de bedrijventerreinen
2. Grondexploitatie niet bedrijventerreinen, de woningbouwcomplexen

Jaarlijks wordt de prognose van de complexen berekend. Onderdeel hiervan is dat aan het eind van het jaar bij de verschillende complexen verliezen en winsten worden verantwoord. Op 19 december 2015 heeft de raad van de gemeente Steenwijkerland de nota grond- en ontwikkelingsbeleid vastgesteld. In deze nota is ook vastgelegd dat winsten worden verantwoord op het moment dat:

1. De boekwaarde negatief is. Dit wil zeggen dat ultimo van enig jaar de opbrengsten hoger zijn dan de kosten **en**
2. Toekomstige opbrengsten hoger zijn dan de nog te maken kosten.

Op basis van deze berekeningsmethode werd in de rekening2017 van een beperkte winst uitgegaan.

In 2017 zijn er door de commissie BBV uitspraken gedaan ten aanzien van de winstbepaling. Dit heeft in december geresulteerd in een uitspraak die de door de raad vastgestelde methode van winstbepaling buitenspel heeft gezet. Overeenkomstig deze methode moet onze winst berekend worden, anders zou dit gevolgen hebben voor de verkregen verklaring bij de jaarrekening.

Neveneffect van deze verplichte wijziging is dat de toekomstige winsten al in een veel eerder stadium tot uitdrukking moeten komen. In de rekening is als gevolg hiervan een winst van € 2.861.000 en een verlies van € 706.000 verantwoord. Deze "winst" wordt bijgeschreven op de boekwaarde. Het "verlies" komt in mindering op de boekwaarde. Per saldo een winst van € 2.154.000. Deze bestaat uit per saldo een verlies op de fysieke bedrijfsinfrastructuur van € 192.000 en een winst van € 2.346.000 op de grondexploitatie niet bedrijventerreinen.

Deze aanpassing heeft volledige betrekking op een wettelijke wijziging, die grotere risico's met zich mee gaat brengen. In de toekomst moet nog blijken of daadwerkelijk de "winst" ook door daadwerkelijke verkopen kan worden gerealiseerd.

In paragraaf 2.6 wordt een nadere uiteenzetting van de ontwikkelingen per complex nader uitgelegd.

Overheveling van budgetten 2017

Ultimo 2017 is in de rekening een aantal budgetten als te bestemmen aangemerkt teneinde de uitvoering in 2018 te waarborgen. De te bestemmen budgetten voldoen aan de uitgangspunten van onze nota Budgetbeheer en zijn in de raadsvergadering van 24 april 2018 vastgesteld. Daardoor maken ze onderdeel uit van de rekening 2017.

Bestemde budgetten	Bedrag
Energieket 2016 - 2020	61
Uitvoering notitie nieuwe energie	130
Invoering Omgevingswet	45
Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid	10
Wegen: project uitvoeringsagenda binnenstad	150
Wegen: oppervlaktebehandelingen	75
Oeververbindingen	80
Afronding	-
Totaal bestemde budgetten	551

In de analyse van de taakvelden is met deze bestemming al rekening gehouden.

Waarvan incidenteel gerealiseerd

De richtlijnen schrijven voor dat in de rekening de incidentele baten en lasten moeten worden toegelicht.

In dit programma hebben deze op hoofdlijnen betrekking op:

- Investerings met een dekking uit reserves die, op grond van de regelgeving, via de exploitatie worden verantwoord (o.a. explosieven, dorpsplannen, onderhoud bruggen , stadstuin, binnenstad Steenwijk, Koloniën van weldadigheid, Wijkvisie Steenwijk west etc.)
- Reserveringen in voorziening riolering exploitatie / investeringen
- Extra dotatie voorziening maatschappelijk vastgoed van € 200.000
- Verkoop onroerende zaken van € 119.000

2.3 Steenwijkerlanders doen het samen

De lasten en baten van het programma Steenwijkerlanders doen het samen:

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten - 3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2017	Vershil
Saldo van baten en lasten				
Lasten	- 60.958	- 64.660	- 64.741	- 80 N
Baten	13.991	14.675	15.793	1.118 V
Saldo van baten en lasten	- 46.967	- 49.986	- 48.948	1.038 V
Mutatie reserves				
Toevoegingen	- 50	- 50	- 245	- 195 N
Onttrekkingen	458	3.668	2.857	- 811 N
Mutatie reserves	408	3.618	2.612	- 1.006 N
Resultaat	- 46.559	- 46.368	- 46.336	32 V
Af: Incidentele baten en lasten	505	- 867	- 1.263	- 396 N
Materieel resultaat	- 47.064	- 45.501	- 45.073	428 V

De belangrijkste verschillen tussen de realisatie na bestemming van de overgehevelde budgetten en de raming na wijziging zijn:

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Vershil
Onderwijshuisvesting	- 60 N
Sportbeleid en activering	213 V
Sportaccommodaties	25 V
Musea	28 V
Inkomensregelingen	- 246 N
Sociaal domein:	
Maatwerkdienstverlening 18+	- 76 N
Maatwerkdienstverlening 18-	- 925 N
Geëscaleerde zorg 18+	35 V
Geëscaleerde zorg 18-	- 44 N
Maatwerkvoorziening WMO	627 V
Samenkracht en burgerparticipatie	275 V
Wijkteams	- 71 N
Begeleide participatie	81 V
Arbeidsparticipatie	200 V
Volksgesondheid	- 24 N
Overige kleine afwijkingen	- 6 N
Totaal afwijkingen	32 V

Onderwijshuisvesting

Het budget is overschreden met een bedrag van € 60.000. Dit wordt veroorzaakt door de bouw van nieuwe scholen. Hierdoor moest meer OZB betaald worden (€ 55.000). Dit betekent overigens ook dat er

meer OZB door de gemeente wordt ontvangen. Voor de verzekering van de schoolgebouwen is een bedrag van € 5.000 meer uitgegeven.

Sportbeleid en activering

Er valt een bedrag vrij ter hoogte van € 213.000. Er is een bedrag van € 14.000 minder aan subsidies uitbetaald. Vanuit de gevormde reserve Impuls brede scholen, sport en cultuur (restant van de uitgevoerde sportagenda van de afgelopen 4 jaar) en overige reguliere sportbudgetten valt een bedrag vrij van € 199.000.

Sportaccommodaties

Aan huurinkomsten van sportaccommodaties is een bedrag van € 10.000 minder ontvangen dan begroot. Op het budget voor groene sportvelden is een tekort ontstaan van € 36.000 door extra maaiwerkzaamheden door de NWG, grootonderhoud van sportvelden, verplaatsen van hekwerk, aanschaf ballenvangers, vangmatten, bekisting en aluminium bakken. Het budget voor de realisatie van een extra sportveld in Steenwijkerwold is met een bedrag van € 18.000 overschreden door de extra kosten voor huur verlichting, 2 extra lichtmasten en aanpassen van de schakelkast. Op het budget voor zwembaden is een tekort ontstaan van € 23.000. Dit wordt veroorzaakt doordat de uitgaven ten behoeve van de Waterwijk deels onderhoudswerkzaamheden betrof, terwijl ervan uitgegaan is dat we op alle uitgaven afgeschreven kon worden. Op het investeringskrediet ontstaat er daardoor na afronding wel een overschot.

Van de verzekeraar is in het jaar 2017 een eindafrekening ontvangen van de schade die is ontstaan bij de brand van de gymlokalen van RSG Tromp Meesters. Er resteert een bedrag van € 112.000. Dit betreft met name kosten die al in eerdere jaren zijn gemaakt en verantwoord, maar waarvoor nu pas een vergoeding is ontvangen.

Per saldo resteert er dus een bedrag van € 25.000 doordat er voordelen zijn ten bedrage van € 112.000 en nadelen ten bedrage van € 87.000.

Musea

Voor het onderhoud en aanschaf van kunst is een bedrag overgebleven van € 6.000. Daarnaast is een bedrag van € 22.000 minder uitgegeven aan subsidies.

Inkomensregelingen

Overzicht afwijkingen IGSD Steenwijkerland - Westerveld

In de rekening is een totaal nadelig resultaat opgenomen van € 246.000. Dit nadeel kan als volgt worden verklaard:

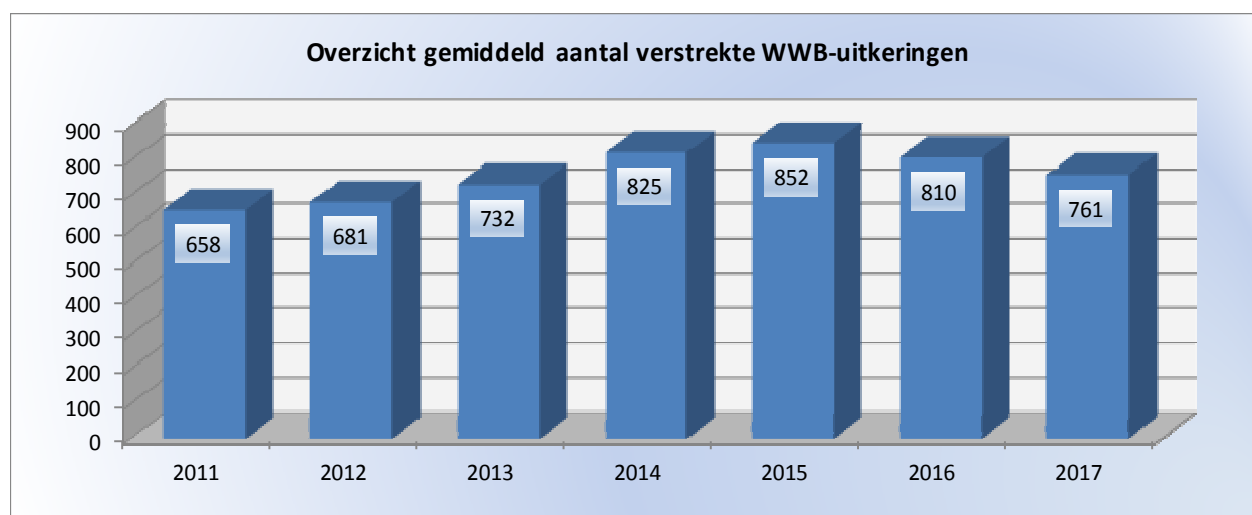
- Op de programmakosten (WWB, IOA, Bbz, minimabeleid en ontvangen BUIG-budget) is een overschrijding ontstaan van € 41.000.
- Op de apparaatskosten, inclusief het verstrekte budget op basis van het vastgestelde Plan van Aanpak extra uitstroom cliënten, is een tekort ontstaan van € 205.000.

Overzicht van de diverse afwijkingen IGSD:

bedragen x € 1.000

Financiële afwijkingen IGSD	Verschil
Verstrekke uitkeringen WWB	- 146 N
Terugvordering en verhaal	80 V
Ontvangsten WWB I-deel	130 V
Zelfstandigen	- 41 N
IOAW	- 29 N
Schuldhelpverlening	8 V
Minimabeleid	- 8 N
Overig	- 35 N
Apparaatskosten IGSD	- 205 N
Totaal afwijkingen	- 246 N

De jaarrekening 2017 van de IGSD is / wordt nog met een afzonderlijk voorstel aan u voorgelegd. Hierbij worden de diverse afwijkingen nog nader toegelicht.

Het gemiddeld aantal verstrekke uitkeringen is in 2017 uitgekomen op 761 (per 1 januari 2017: 777 / per 1 januari 2018: 744). In de begroting is uitgegaan van een gemiddeld aantal van 758. De gemiddelde kosten per uitkering zijn uitgekomen op een bedrag van € 13.880 (begroot € 13.750). Er is een bedrag van € 10.562.000 aan WWB uitkeringen uitbetaald. Voor terugvordering en verhaal is een bedrag ontvangen van € 330.000.

Sociaal domein

Aanleiding

De raad heeft, bij het vaststellen van de jaarstukken 2015, met een amendement aangegeven dat in de programmabegroting 2017 en 2018 een afzonderlijke paragraaf Sociaal domein opgenomen moet worden. In de jaarrekening 2016 is voor het eerst een aparte paragraaf opgenomen.

Van transitie naar transformatie

De transitie, die startte in 2015, hield in dat de jeugdhulp en enkele taken van de Wmo werden overgeheveld naar de gemeenten. Ook het jaar 2016 stond nog in het teken van de transitie. Met het nieuwe beleidsplan Sociaal domein 2017-2020 is gestart met de transformatie.

Om ervoor te zorgen dat in de toekomst iedereen die dat nodig heeft, ondersteuning kan krijgen bij deelname aan de samenleving, moeten er nú maatregelen genomen worden. Het doel is het versterken

van de zelf- en samenredzaamheid van onze inwoners en het vergroten van de effectiviteit en efficiëntie van de ondersteuning (de vangnetvoorzieningen). Er is dit jaar gezocht met zorgaanbieders, woningcoöperaties en andere instellingen die zich bezighouden met ondersteuning, naar een ander samenspel.

Er is gewerkt met een transformatie-agenda waarin drie transformatielijnen centraal staan in de beleidsontwikkeling:

- het versterken van de preventie,
- het tot stand brengen van effectieve verbindingen en
- het realiseren van scherp opdrachtgeverschap.

De eerste grote stap die dit jaar is gezet, en waarbij aandacht is voor alle transformatielijnen, is de aanbesteding van het Sociaal werk bij De Kop. Vanaf 1 januari 2018 wordt onder een sturende werking van het gemeentelijk opdrachtgeverschap gewerkt met één partij die primair in de wijk en buurt actief zal zijn. Hierbij komt de nadruk te liggen op activiteiten waarvan het aannemelijk is dat zij een positieve bijdrage leveren aan het vermogen van inwoners om zo zelfstandig mogelijk deel te nemen aan het maatschappelijk-, economisch- en sociaal verkeer.

Daarnaast is er, samen met de zorgaanbieders, in 2017 gewerkt aan een andere wijze van inkopen van de zorg. Deze andere wijze van inkopen, waarbij een reële kostprijs wordt betaald voor de zorg, is vanaf 2019 verplicht. De gemeente Steenwijkerland heeft besloten om al in het jaar 2018, met de nieuwe aanbesteding, uit te gaan van de nieuwe inkoopregels.

Over statushouders en armoedebestrijding onder kinderen

Het jaar 2017 stond, voor wat betreft het minimabeleid, in het teken van de armoedebestrijding onder kinderen. Het rijk heeft hier extra middelen voor beschikbaar gesteld. Er zijn binnen Steenwijkerland diverse maatregelen genomen om de armoede onder kinderen te bestrijden. Zo is de leeftijd om in aanmerking te komen voor een bijdrage in de aanschaf van een computer verlaagd naar die van kinderen in groep 7. Er is een zwemfonds en een jeugdcultuurfonds beschikbaar gekomen. Als laatste is in het vierde kwartaal van 2017 ook het Maatwerkkindbudget in werking getreden.

In 2017 zijn er 75 statushouders gehuisvest in onze gemeente, waarmee de taakstelling (59) ruimschoots is gehaald. Ook hebben in 2017 18 mensen een participatieverklaringstraject getekend, met voorafgaand een workshop over bijvoorbeeld gezondheid.

Realisatie 2017

Binnen de gemeente Steenwijkerland is het Sociaal domein als volgt gedefinieerd:

- Jeugd; maatwerkvoorzieningen (ZIN en PGB) en geëscaleerde zorg (reclassering en veilig thuis)
- Wmo; nieuwe maatwerkvoorzieningen (dagbesteding en begeleiding zowel ZIN als PGB), geëscaleerde zorg (opvang en beschermd wonen), oude maatwerkvoorzieningen (wonen, rollen en vervoer) en schoonmaakondersteuning
- Overige taken; toegang (CJG en exploitatielasten BVO) en Samenkracht en burgerparticipatie zoals algemeen maatschappelijk werk, sociaal cultureel werk, ouderenbeleid, jeugdbeleid, gehandicaptenvervoer, innovatie, kinderopvang en asiel-/minderhedenbeleid.
- Participatie; participatie (re-integratie) en Wsw (Noordwestgroep)

Jeugdzorg (incl. geëscaleerde zorg)

De uitgaven van de jeugdzorg zijn, ten opzichte van voorgaand jaar, sterk toegenomen. Dit sluit ook aan bij het landelijke beeld van een duurder wordende (en zwaarder geïndiceerde) jeugdzorg. In 2015 bedroegen de uitgaven van de jeugdzorg € 8,6 miljoen. Bij de najaarsnota 2017 werden, op basis van de derde kwartaalrapportage van de BVO, de uitgaven ingeschat op € 8,9 miljoen.

Bij de concept-rapportage van de BVO over het vierde kwartaal echter, zijn de uitgaven gestegen naar € 9,7 miljoen. Voor alle 11 gemeenten in de regio kwam deze overschrijding zeer onverwacht. Regionaal (en lokaal) wordt verder geanalyseerd waar de stijging door veroorzaakt wordt en welke verdere maatregelen genomen kunnen worden. Eén maatregel is de al eerder in dit jaarverslag genoemde nieuwe bekostigingswijze van de jeugdzorg. Deze moet de stijgende lijn in de uitgaven stoppen. Daarnaast gaat de gemeente Steenwijkerland, net als drie andere gemeenten, vanaf 2018 zelf de betaling van de declaraties van de jeugdzorg verzorgen. Het is de verwachting dat ontwikkelingen hierdoor eerder zichtbaar worden.

Van de totale kosten is bijna € 600.000 uitgekeerd via een PGB-budget. Dit is vergelijkbaar met 2016.

Uit de cliënttevredenheidsonderzoeken blijkt bij de jeugdhulp, sinds deze hulp door de gemeente wordt verstrekt, een stijgende lijn in de tevredenheid van cliënten over de gevonden oplossing. Zowel het rapportcijfer als het percentage cliënten dat tevreden is kent een stijging. Het rapportcijfer voor de toegang steeg van 6,7 naar 7,1 en het percentage cliënten dat tevreden is steeg van 63% naar 79%. Het rapportcijfer voor de geleverde jeugdhulp daalde heel licht van 7,4 naar 7,3.

Het aantal cliënten bij de jeugdzorg is in de afgelopen 3 jaar gestegen. Van gemiddeld 525 in 2015 naar 625 in 2017. Hierbij moet worden aangetekend dat het gemiddelde in 2015 mogelijk door 'administratieve onvolkomenheden' iets te laag is. De gemiddelde uitgave per cliënt is in diezelfde periode gestegen van € 9.200 in 2015 naar € 10.150 in 2017. Er wordt nog uitgezocht waar deze stijging door wordt veroorzaakt.

In 2017 is extra geld (€ 44.000) beschikbaar gesteld voor Veilig Thuis, de zogenaamde 'geëscaleerde zorg 18-'. Dit was voorzien in de Perspectiefnota. Als dekking hiervoor werd de post geëscaleerde zorg 18+ gebruikt. Hier is dan ook € 35.000 overgebleven op het budget.

Wmo (incl. geëscaleerde zorg)

Het beeld dat hier zichtbaar wordt is een toename in de kosten bij de nieuwe voorzieningen (begeleiding en dagbesteding), een afname van de kosten bij de oude voorzieningen (wonen, rollen en vervoer) en een toename bij de kosten voor de schoonmaakondersteuning.

De afname van de kosten bij wonen, rollen en vervoer heeft vooral te maken met een gunstig aanbestedingstraject dat in 2016 heeft geleid tot een nieuwe aanbieder voor hulpmiddelen. De kosten zijn met € 240.000 afgenomen.

Schoonmaakondersteuning is, na bijna twee jaar via het compensatiefonds te zijn gefinancierd, nu weer een maatwerkvoorziening. Dit heeft tot een stijging in de kosten geleid. Deze stijging was wel minder hoog dan in eerste instantie was begroot. Vandaar dat er op de schoonmaakondersteuning iets meer dan een € 1.000.000 is overgebleven. Van de uitgaven is bijna € 500.000 uitgekeerd via een PGB-budget.

In de tussenrapportages (voorjaar en najaar) is aangegeven dat overschotten bij de schoonmaakondersteuning mogelijk nodig waren bij de uitgaven voor de nieuwe Wmo-voorzieningen en de jeugdzorg. Bij de nieuwe Wmo-voorzieningen is sprake van een tekort op de begroting van € 661.000. De kosten liggen ook hoger dan in de twee jaren daarvoor. De stijging in de kosten heeft niet zozeer te

maken met een stijging in het aantal cliënten maar met de inzet van zwaardere (en duurdere) zorg. Vanaf 2015 heeft het aantal cliënten geschommeld rond de 550. De gemiddelde uitgaven per cliënt is in die tijd echter gestegen van € 7.500 in 2015 naar € 8.200 in 2017. Mogelijk dat deze stijging te maken heeft met het langer thuis wonen van ouderen. Komend jaar (2018) wordt, bij de verdere uitwerking van de transformatie-agenda, de stijging verder onderzocht.

Ook bij de Wmo uitgaven geldt dat hiervan circa € 600.000 is uitgekeerd via een PGB-budget, net zoals voorgaande jaren.

De cliënten van de Wmo zijn tevreden over de toegang en de geleverde ondersteuning. In beide gevallen zijn de rapportcijfers de afgelopen 3 jaar gestegen. Het eerste cijfer is gestegen van een 7,1 (in 2015) naar een 7,6 (in 2017). Het tweede cijfer is gestegen van een 7,1 (2015) naar een 8 (2017). Ook het percentage cliënten dat tevreden is lag die gehele periode op of boven de 80%.

Samenkracht en burgerparticipatie

Op dit taakveld is een overschot ontstaan van € 275.000. Dit overschot is als volgt opgebouwd:

- De exploitatie van mfa's is met een bedrag van € 35.000 lager uitgevallen dan begroot;
- De kosten voor kinderopvang vielen hoger uit met een bedrag van € 30.000.
- Bij het budget Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd is een bedrag van € 270.000 niet besteed. Dit wordt deels veroorzaakt door een teruggaaf van de Sociale Verzekeringsbank ter hoogte van € 90.000 voor herstelacties Zvw. Daarnaast viel het mantelzorgcompliment € 30.000 lager uit dan begroot. Ook is er minder gebruik gemaakt van de algemene voorzieningen.

Begeleide participatie

Er is een overschot ontstaan van € 81.000, voornamelijk door een iets lager tekort bij de Noordwestgroep over het jaar 2017. Het begrote tekort was € 622.000. Bij de najaarsnota is dit bedrag verhoogd met € 413.000, waardoor het geraamde tekort uitkwam op € 1.035.000. Hiervan behoeft dus niet het gehele bedrag uitbetaald te worden.

Arbeidsparticipatie

In de begroting was een budget beschikbaar voor arbeidsparticipatie ter hoogte van € 1.630.000. Hiervan is een bedrag uitgegeven van € 1.430.000.

In 2017 is door de gemeente een bedrag van € 80.000 aan btw terugontvangen. Deze btw heeft betrekking op betaalde re-integratieactiviteiten uitgevoerd door de IGSD in het jaar 2016. Daarnaast is er een restantbudget over het jaar 2017 voor deze activiteiten ter hoogte van € 120.000.

Om uitvoering van de door het rijk gefinancierde re-integratietrajecten goed voort te kunnen zetten aan het daarvoor bestemde doel, wordt voorgesteld om een bedrag van € 200.000 in 2018 weer beschikbaar te stellen aan de IGSD voor deze trajecten.

Overige taken Jeugd en Wmo

Vanaf 1 januari 2017 werd gewerkt met een geïntegreerde toegang Wmo en Jeugd. De jeugdconsulenten, die tot die tijd hun werkzaamheden vanuit het CJG uitvoerden, zijn in het eerste kwartaal 2017 in dienst gekomen bij de gemeente en hebben intrek genomen in het gemeentehuis. Werkprocessen van de Wmo en Jeugd zijn gedurende het jaar verder op elkaar afgestemd.

Ook is een onderzoek gestart om de toegang verder te integreren; om de dienstverlening nog meer te optimaliseren zouden ook de werkzaamheden van de IGSD toegevoegd kunnen worden aan de reeds geïntegreerde toegang. Dit krijgt zeker zijn vervolg in 2018.

De overschrijding op deze post van € 71.000 heeft te maken met de overheveling van de dienstverlening van ZONL aan 0-4 jarigen (jeugdgezondheidszorg) naar de GGD. Hiervoor moesten diverse processen en andere zaken door de GGD ingeregeld worden.

Gedurende het jaar zijn met diverse grote subsidie-partijen gesprekken geweest (ZONL, Timpaan, MEE) over het overhevelen van de activiteiten naar de nieuwe partij die het Sociaal Werk zou gaan uitvoeren. Alle activiteiten zijn in goede harmonie overgedragen zodanig dat De Kop vanaf 1 januari 2018 de werkzaamheden heeft overgenomen.

Naast de al eerder genoemde huisvesting van 75 statushouders is er in 2017 een intensieve samenwerking gestart met ketenpartners om huisvesting, inkomen en begeleiding voor Alleenstaande Minderjarige Vluchtelingen die 18 worden te bewerkstelligen door samenwerkingsafspraken. Daarnaast is er een contract gesloten met Vluchtelingenwerk Oost Nederland om de maatschappelijke- en juridische begeleiding van statushouders vanaf 1 januari 2018 te leveren. Zij bieden in 2018 vier workshops t.b.v. het participatieverklaringstraject aan. Uiteindelijk zijn de totale uitgaven voor statushouders en minderheden in 2017 uitgekomen op bijna € 550.000.

Samenvatting van de diverse afwijkingen sociaal domein:

bedragen x € 1.000

Financiële afwijkingen Sociaal Domein	Vershil
Maatwerkdienstverlening 18+	- 76 N
Maatwerkdienstverlening 18-	- 925 N
Geëscaleerde zorg 18+	35 V
Geëscaleerde zorg 18-	- 44 N
Maatwerkvoorzieningen WMO	627 V
Samenkracht en burgerparticipatie	275 V
Wijkteams	- 71 N
Begeleide participatie	81 V
Arbeidsparticipatie	200 V
Totaal afwijkingen	102 V

Volksgezondheid

Er is een tekort op dit taakveld ter hoogte van € 24.000. Aan subsidies is een bedrag van € 8.000 minder uitbetaald. Aan de GGD is een bedrag van € 32.000 meer uitbetaald. Dit betreft voornamelijk een afrekening van de doorgeschoven btw over het jaar 2016.

Overheveling van budgetten 2017

Ultimo 2017 is in de rekening een aantal budgetten als te bestemmen aangemerkt teneinde de uitvoering in 2018 te waarborgen. De te bestemmen budgetten voldoen aan de uitgangspunten van onze nota Budgetbeheer en zijn in de raadsvergadering van 24 april 2018 vastgesteld. Daardoor maken ze onderdeel uit van de rekening 2017.

bedragen x € 1.000

Bestemde budgetten	Bedrag
Achterstandsbestrijding: Taalniveau 3F	59
Achterstandsbestrijding: Peuterspeelzalen	36
Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd sociaal werk	100
Afronding	-
Totaal bestemde budgetten	195

Waarvan incidenteel gerealiseerd

De richtlijnen schrijven voor dat in de rekening de incidentele baten en lasten moeten worden toegelicht.

In dit programma hebben deze op hoofdlijnen betrekking op:

- Bestemde budgetten zoals hierboven vermeld
- Investerings met een dekking uit reserves die, op grond van de regelgeving, via de exploitatie worden verantwoord. (o.a. onderwijshuisvesting, renovatie dorpshuizen / multifunctionele - en sportaccommodaties, waterhuishouding sportvelden, fusieschool Giethoorn etc.)

2.4 Steenwijkerlanders zijn actief

De lasten en baten van het programma *Steenwijkerlanders zijn actief*:

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten - 4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2017	Verschil
Saldo van baten en lasten				
Lasten	- 1.745	- 3.247	- 2.206	1.041 V
Baten	84	982	833	- 149 N
Saldo van baten en lasten	- 1.662	- 2.264	- 1.373	891 V
Mutatie reserves				
Toevoegingen	-	- 871	- 283	587 V
Onttrekkingen	460	1.805	568	- 1.237 N
Mutatie reserves	460	934	284	- 650 N
Resultaat	- 1.202	- 1.330	- 1.088	241 V
Af: Incidentele baten en lasten	-	- 100	- 100	- 0 N
Materieel resultaat	- 1.202	- 1.230	- 988	242 V

De belangrijkste verschillen tussen de realisatie na bestemming van de overgehevelde budgetten en de raming na wijziging zijn:

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Verschil
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	32 V
Economische promotie	58 V
Openbaar groen en openluchtrecreatie	117 V
Overige kleine afwijkingen	34 V
Totaal afwijkingen	241 V

Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen

De rekening 2017 laat een positief saldo van € 32.000 zien. Een afrekening van € 37.000 op een verleende subsidie voor elektrische rondvaartboten verklaart grotendeels dit resultaat.

Economische promotie

Het taakveld economische promotie heeft een overschot van € 58.000. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- Er is een stelpost ter hoogte van € 35.000 niet ingezet. Dit budget is bestemd voor het ontwikkelen van (nieuw) toeristisch beleid;
- Ook is een stelpost voor het Nationaal park ter hoogte van € 40.000 niet gebruikt. Wel is een provinciale subsidie van € 115.000 uitgegeven, samen met een regulier gemeentelijk begrotingsbudget van € 40.000.
- In februari 2015 heeft de gemeenteraad de Investeringsimpuls recreatie en toerisme vastgesteld. Er is in samenwerking met de provincie Overijssel budget beschikbaar gesteld voor een kwaliteitsimpuls van de gemeentelijke havens en een kwaliteitsverbetering van toeristisch netwerken en recreatieve voorzieningen. In totaal ging het hier om een investeringsbedrag van

ruim € 3 miljoen. Het project is inmiddels afgerond, met in het jaar 2017 een negatief resultaat van € 14.000.

Openbaar groen en openluchtrecreatie

Het taakveld openluchtrecreatie heeft een overschot van € 117.000. Dit wordt veroorzaakt doordat binnen het gesubsidieerde project vrije tijdseconomie steigers zijn gerealiseerd in Blokzijl, waarop op grond van de voorschriften met ingang van 2017 moet worden afgeschreven. De netto investering is in de rekening geactiveerd.

Overheveling van budgetten 2017

Ultimo 2017 is in de rekening een aantal budgetten als te bestemmen aangemerkt teneinde de uitvoering in 2018 te waarborgen. De te bestemmen budgetten voldoen aan de uitgangspunten van onze nota Budgetbeheer en zijn in de raadsvergadering van 24 april 2018 door u vastgesteld. Daardoor maken ze onderdeel uit van de rekening 2017.

bedragen x € 1.000

Bestemde budgetten	Bedrag
Loswal Kerkweg Giethoorn	63
Afronding	-
Totaal bestemde budgetten	63

In de analyse van de taakvelden is met deze bestemming al rekening gehouden.

Waarvan incidenteel gerealiseerd

De richtlijnen schrijven voor dat in de rekening de incidentele baten en lasten moeten worden toegelicht. In dit programma hebben deze op hoofdlijnen betrekking op:

- o Bestemde budgetten zoals hierboven vermeld
- o Investerings met een dekking uit reserves die, op grond van de regelgeving, via de exploitatie worden verantwoord (o.a. vrijetijdseconomie, gele gebieden, park-management, Steenwijk vestingstad, Leader 2014-2020, investeringen Nationaal Park etc.)

2.5 Financiën en bedrijfsvoering

De lasten en baten van het programma Financiën en bedrijfsvoering:

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten - 5. Financiën en bedrijfsvoering	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2017	Verschil
Saldo van baten en lasten				
Lasten	- 14.961	- 17.652	- 16.609	1.043 V
Baten	88.074	90.399	90.927	528 V
Saldo van baten en lasten	73.112	72.747	74.318	1.571 V
Mutatie reserves				
Toevoegingen	- 2.461	- 13.385	- 13.485	- 100 N
Onttrekkingen	889	12.420	11.932	- 488 N
Mutatie reserves	- 1.572	- 965	- 1.553	- 588 N
Resultaat	71.540	71.782	72.765	983 V
Af: Incidentele baten en lasten	- 1.857	- 1.212	3.034	4.246 V
Materieel resultaat	73.397	72.994	69.731	- 3.263 N

De belangrijkste verschillen tussen de realisatie na bestemming van de overgehevelde budgetten en de raming na wijziging zijn:

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Verschil
Overhead	392 V
Treasury	-
OZB woningen	59 V
OZB niet woningen	59 V
Belastingen overig	- 38 N
Algemene uitkering	105 V
Overige baten en lasten (onvoorziene lasten / dubieuze debiteuren)	104 V
Economische promotie	90 V
Riolering (opbrengsten)	155 V
Afval (opbrengsten)	- 22 N
Begraafplaatsen en crematoria	79 V
Overige kleine afwijkingen	0 V
Totaal afwijkingen	983 V

Overhead (resultaat bedrijfsvoering)

Het bedrijfsresultaat 2017 bedraagt € 982.000. Bij de Najaarsnota is hiervan al een bedrag van € 490.000 gerapporteerd en financieel verwerkt. Een bedrag van € 100.000 is gedoteerd in de bedrijfsreserve om in 2018 de herhuisvesting te kunnen uitvoeren, met in achtneming van de uitgangspunten zoals vastgesteld in de nota reserves en voorzieningen. (maximale omvang van de bedrijfsreserve niet > € 500.000)

Het resultaat is op hoofdlijnen als volgt te specificeren:

bedragen x € 1.000

Financiële afwijkingen Saldo kostenplaatsen	Verschil
Bedrijfsvoering	
Vaste / flexibele / inhuur capaciteit	439 V
Prestatiecontract	- 59 N
Huisvesting	- 66 N
Vorming en opleiding	- 124 N
Werving en selectie	52 V
Herhuisvesting	- 60 N
Tractie en gereedschappen	38 V
Kapitaallasten / bestedingsplan	174 V
Organisatieontwikkeling	109 V
ICT	178 V
Diensten voor IGSD	164 V
Diensten voor Zwartewaterland (KCC)	42 V
Juridische advisering	- 53 N
Telefonie en leasecontracten	49 V
Diversen	99 V
Totaal Bedrijfsvoering	982 V
Waarvan ten gunste van Najaarsnota	- 490 N
Waarvan ten gunste van bedrijfsreserve	- 100 N
Totaal afwijkingen	392 V

bedragen x € 1.000

Bedrijfsreserve	Omvang
Stand per 1-1-2017	605
Toevoegingen	
Resultaat bedrijfsvoering 2017	982
Waarvan t.g.v. Algemene Dienst Najaarsnota	490
Waarvan t.g.v. Algemene Dienst Jaarrekening	392
Waarvan t.g.v. Bedrijfsreserve	100
Totaal toevoegingen	100
Onttrekkingen	
Digitaliseren Burgerlijke Stand	- 7
Digipost	- 91
Afronding	
Totaal onttrekkingen	- 98
Stand per 31-12-2017	607
Nog te realiseren / beschikbaar	
Digipost	- 7
Herhuisvesting	- 100
Totaal nog te realiseren	- 107
Netto omvang bedrijfsreserve ultimo 2017	500

Treasury

Met ingang van 2017 zijn de BBV voorschriften voor toerekening van rentekosten gewijzigd. Was er tot en met 2016 sprake van een rentepercentage die zowel voor de begroting als de rekening werd toegepast

is nu voorgeschreven dat het rentepercentage wordt afgeleid van alle betaalde en ontvangen rente, waarbij de toerekening aan de grondexploitatie vervolgens weer hierop is afgeleid in de verhouding van het eigen en vreemd vermogen van onze gemeente. Uitzondering op deze berekening is de toerekening van rente indien er sprake is van projectfinanciering. Verplicht is om dit percentage in de rekening na te calculeren waarbij het percentage niet meer dan 0,5 procent mag afwijken.

In de rekening 2017 is 1% rente toegerekend aan de grondexploitatie en aan de taakvelden is een percentage van 1,25% toegerekend. De nacalculatie laat percentages zien van 1,04% en 1,29 %. Gezien de geringe afwijking is aanpassing van op basis van nacalculatie niet verplicht.

Bovenvermelde wijziging van het BBV heeft in de najaarsnota 2017 al geleid tot een financieel nadeel op treasury van € 250.000. Dit nadeel is in de rekening toegenomen met € 57.000.

bedragen x € 1.000				
Rentescema		Actuele Begroting	Rekening 2017	Verschil
a. Externe rentelasten over de korte en lange financiering	(-)	- 1.937	- 2.007	- 70 N
b. Externe rentebaten	(+)	498	516	18 V
Totaal door te rekenen externe rente		- 1.440	- 1.491	- 52 N
c1. Rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	(+)	259	207	- 52 N
c2. Rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	(+)	- 275	- 275	0 V
c3. De rentebaar van aangetrokken en weer verstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	(-)	275	275	- 0 N
Saldo door te rekenen externe rente		- 1.180	- 1.284	- 104 N
d1. Rente over eigen vermogen	(-)	-	-	-
d2. Rente over voorzieningen (contante waarde)	(-)	-	-	-
Totaal werkelijk aan taakvelden toe te rekenen rente		- 1.180	- 1.284	- 104 N
e. Aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	(+)	1.195	1.242	47 V
f. Renteresultaat op het taakveld treasury		14	- 42	- 57 N

Naast dit nadeel is een voordeel van bijna € 57.000 gerealiseerd vanwege een suppletie- uitkering van ruim € 26.000 door vervroegde aflossing van een lening en een overname van een geactiveerde lening van bijna € 31.000 omdat enkele gemeenten hun aandelen hebben verkocht en de overige gemeenten een deel van een openstaande lening hebben overgenomen. Per saldo is er geen nadeel / voordeel.

Onroerende zaakbelastingen niet woningen

De inkomsten voor de onroerend zaakbelasting voor niet-woningen vallen € 59.000 hoger uit dan begroot. De OZB inkomsten voor gebruikers sluiten af met een voordeel van € 81.000 en de inkomsten voor eigenaren sluiten af met een nadeel van € 22.000.

Onroerende zaakbelasting woningen

Het voordeel van € 59.000 valt uiteen in een voordeel op de inkomsten van € 45.000 en een voordeel op de uitgaven voor onder andere het taxatiebureau van € 14.000. Voor wat betreft de inkomsten is dit een afwijking van circa 1%.

Belastingen overig

Het nadeel van € 38.000 wordt veroorzaakt door een nadeel van € 26.000 op de kosten voor heffing en invordering van leges en een nadeel van € 15.000 op de inkomsten voor hondenbelasting. Hier tegenover staat een voordeel van € 3.000 op de kosten voor de bestrijding van hondenpoep.

Algemene uitkering

De algemene uitkering laat na verwerking van de september en decembercirculaire in totaliteit een voordeel van € 105.000 zien.

Het voordeel van € 105.000 bestaat voornamelijk uit de hoeveelheidsverschillen en afrekeningen over 2016 en 2015. Bij de berekening van de Algemene uitkering 2017 is rekening gehouden met een terug te betalen bedrag van € 145.000 als gevolg van hogere WOZ waarde en lagere leerlingaantallen.

Het effect van de september – en decembercirculaire bedraagt € 386.000 negatief en wordt veroorzaakt door negatieve bijstellingen van accressen op basis van de Miljoenennota 2017 van € 207.000 negatief, uitname van € 119.000 uit het gemeentefonds van het gedeclareerde deel BTW bij het Rijk en het daarvoor geldende BCF-plafond en een bijstelling van accres met € 59.000 negatief die samenhangt met de nieuwe definitie voor de maatstaf huishoudens met een laag inkomen. Dit nadeel is verwerkt op het saldo van de begroting (zie tabel onvoorzien in paragraaf 2.7).

Overigens wordt landelijk duidelijk dat het rijk behoorlijke onderbestedingen heeft gerealiseerd hetgeen evenwel in tegenstelling tot de verwachtingen niet in de decembercirculaire is opgenomen en wij dit te verwachten nadeel niet verwerkt mag worden in de rekening 2017. Normaliter wordt deze aanpassing als nadeel in de meicirculaire 2018 opgenomen.

Overige baten en lasten (saldo begroting 2017)

De ‘tussenstand’ na vaststelling van de najaarsnota bedroeg € 248.000 positief. Na de vaststelling van de najaarsnota zijn de financiële effecten van de september- en decembercirculaire ter grootte van bijna € 386.000 nadelig nog verwerkt. De eindstand van de stelpost saldo begroting 2017 bedraagt derhalve ruim € 137.000 negatief. ⁸

Bij de samenstelling van elke rekening wordt jaarlijks een beoordeling gemaakt van de omvang van de voorziening dubieuze debiteuren en worden oninbare vorderingen afgeboekt. In de rekening 2017 is een voordelig resultaat opgenomen van € 104.000. Dit voordeel is ontstaan omdat de omvang van de openstaande debiteuren van zowel de algemene dienst als de belastingen qua risico omlaag zijn gegaan. Dit risico is afgeleid van de omvang en ouderdom van de openstaande vorderingen.

Eind 2017 bedraagt de omvang van de voorziening € 1.202.000 (2016: € 1.366,000), bestaande uit dwangsommen € 173.000 (2016 € 206.000), algemene debiteuren € 742.000 (2016: € 832.000) en belasting-debiteuren van € 287.000. (2016: € 328.000).

Economische promotie

Met ingang van 2017 worden op dit taakveld de opbrengsten van de toeristen – en forensenbelasting verantwoord.

⁸ Zie voor een specificatie de voorgeschreven tabel onvoorzien paragraaf 2.7

Het werkelijk aantal overnachtingen over 2016 is hoger uitvallen dan het aantal geraamde overnachtingen. Dit leidt tot een voordeel van € 89.000. Aangezien de verwachting is dat zich dit voor 2017 ook zal voordoen ontstaat er een totaal voordeel van € 147.000. Voor wat betreft de inkomsten uit forensenbelasting geldt dat de werkelijke inkomsten over 2016 lager zijn uitgevallen dan waar we in eerste instantie van uitgegaan is. Dit nadeel bedraagt € 29.000. Aangezien er van uitgaan wordt dat dit scenario zich ook voltrekt voor wat betreft de inkomsten over 2017 ontstaat er een totaal nadeel van € 57.000.

bedragen x € 1.000

Financiële afwijkingen economische promotie	Begroot	Werkelijk	Vershil
Forensenbelasting	826	769	- 57 N
Toeristenbelasting	472	619	147 V
Totaal afwijkingen	1.298	1.388	90 V

Riolering (rioolrechten)

Evenals bij de afval(stoffenheffing) worden de lasten van de riolering toegelicht in het programma Steenwijkerlanders voelen zich thuis. De opbrengsten komen tot uitdrukking in dit programma.

De opbrengsten zijn € 155.000 hoger dan begroot. Dit is een afwijking van 2,8 %. Dit voordeel wordt met name veroorzaakt door de grootverbruikers. Deels is dit incidenteel en deels ook structureel. Met name een grote inkomst van 1 grootverbruiker over 2015 en 2016 zorgt voor een groot deel van de verklaring.

Op grond van de BBV voorschriften mag dit voordeel niet via dit programma en product ten gunste van de voorziening worden gebracht. Dit is ook de reden dat in het programma Steenwijkerlanders voelen zich thuis een nadeel met een gelijke omvang is verantwoord. Per saldo zijn de baten en lasten van de riolering budgettair neutraal in de rekening 2017 verwerkt.

Afval (afvalstoffenheffing)

Het resultaat op de lasten is al toegelicht in het programma Steenwijkerlanders voelen zich thuis. De baten (afvalstoffenheffing) laten een lagere opbrengst zien van € 22.000. Dit is 0,7 % lager dan begroot. Het nadeel wordt verklaard door leegstaande woningen. Dit leidt ook bij de uitgavenkant tot lagere lasten.

Op grond van de BBV voorschriften mag dit nadeel niet via dit programma en product ten laste van de voorziening worden gebracht. Dit is ook de reden dat in het programma Steenwijkerlanders voelen zich thuis een voordeel met een gelijke omvang is verantwoord. Per saldo zijn de baten en lasten van de afvalstoffenheffing budgettair neutraal in de rekening 2017 verwerkt.

Overheveling van budgetten 2017

Ultimo 2017 is in de rekening een aantal budgetten als te bestemmen aangemerkt teneinde de uitvoering in 2018 te waarborgen. De te bestemmen budgetten voldoen aan de uitgangspunten van onze nota Budgetbeheer en zijn in de raadsvergadering van 24 april 2018 vastgesteld. Daardoor maken ze onderdeel uit van de rekening 2017.

bedragen x € 1.000

Bestemde budgetten	Bedrag
Geen bestemde budgetten	-
Afronding	-
Totaal bestemde budgetten	-

Waarvan incidenteel gerealiseerd

De richtlijnen schrijven voor dat in de rekening de incidentele baten en lasten moeten worden toegelicht. In dit programma hebben deze op hoofdlijnen betrekking op:

- Investerings met een dekking uit reserves die, op grond van de regelgeving, via de exploitatie worden verantwoord (o.a. doorontwikkeling E dienstverlening, Digipost etc.)
- Dotatie voorziening dubieuze debiteuren
- Lasten voorbereiding Vennootschapsbelasting
- Bedrijfsresultaat bedrijfsvoering / overhead 2017
- Afrekening algemene uitkering 2015 en 2016.

2.6 Grondexploitatie

De grondexploitatie is formeel ondergebracht onder het programma “Steenwijkerlanders voelen zich thuis”.

Evenals in de begroting wordt gezien het belang en impact van de grondexploitatie in deze paragraaf separaat verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid.

2.6.1 Beleidsontwikkelingen Grondexploitatie

Inleiding

In de jaarlijkse planning- & controlcyclus van de gemeente Steenwijkerland worden de grondexploitatie twee keer per jaar herzien, bij de jaarrekening en de programmabegroting. Begin 2018 zijn alle lopende grondexploitatie (Bouwgrond In Exploitatie, afk. BIE) herzien in het kader van de jaarrekening 2017. Het betreffen in totaal 21 projecten in uitvoering, voor de komende jaren staan er op dit moment geen nieuwe ontwikkelingen gepland.

Het herstel van de woningmarkt in de gemeente Steenwijkerland houdt aan in 2017. Ogenschoonlijk tegenstrijdig is het feit dat in 2017 minder kavels verkocht (35) dan verwacht (45). Toch zijn er diverse signalen die het aanhoudend herstel van de woningmarkt bevestigen.

Er wordt een toename geconstateerd in de gretigheid waarmee de betrokken marktpartijen tot overeenstemming willen komen over de grondafname. In het project Kornputkwartier laat bijvoorbeeld zien dat de marktpartijen in 2017 hebben voldaan aan de vastgelegde afnameverplichtingen van bouw kavels voor 2017, terwijl hier in de crisisjaren door de slechte markt niet aan tegemoet gekomen kon worden. Voor 2018 is de verwachting zelfs dat er meer zal worden afgenomen dan de vastgelegde afnameverplichting van bouw kavels voor 2018.

Het aanhoudend herstel keert ook terug in de toegenomen interesse bij particulieren. Niet alleen binnen de kern Steenwijk, maar ook daarbuiten neemt de interesse toe. Hierbij valt te denken aan woningbouwprojecten als Noordwal in Vollenhove, Oosterbroek in Oldemarkt, Giethoorn Noord fase 1+ 2 in Giethoorn en zelfs Noordermaten in Blokzijl. In dit laatste project was de interesse de laatste jaren zeer gering, maar de toegenomen belangstelling heeft geleid tot het terugbrengen van de looptijd van de grondexploitatie van 12 jaar (jaarrekening 2016) naar een looptijd van 5 jaar (jaarrekening 2017). Voor de verkoop van de resterende kavels wordt dit op dit moment als een reële uitgiftetermijn gezien.

Ook in de bedrijventerreinenmarkt is een positieve ontwikkeling te zien. In 2017 is weliswaar minder verkocht dan in 2016, maar de verkoop van 3.320 m² is hoger dan het gemiddelde van de afgelopen 5 jaar. Vooral de interesse voor kavels op het bedrijventerrein Hooijdijk-Zuid is groot. Daarbij neemt ook de kavelverkoop en de belangstelling voor kavels op het bedrijventerrein Weg van Rollecate in Vollenhove toe.

De cijfers laten echter ook zien dat de vraag in de praktijk lager is dan de geschatte vraag op basis van het document *Afspraken Regionale Bedrijventerreinen Programmering West Overijssel 2017-2020*. Dat komt ook doordat de vraag naar bedrijventerreinen zich hoofdzakelijk in de kern Steenwijk manifesteert, terwijl het merendeel van het aanbod in de overige kernen binnen de gemeente Steenwijkerland is gelegen.

	2013	2014	2015	2016	2017
Aantal verkochte woningbouwkavels	47	24	35	41	35
Verkochte m2 bedrijventerrein	-	2.594	1.733	7.373	3.320

Er zijn een aantal majeure beleidsontwikkelingen die niet alleen sec gevolgen hebben voor de financiële positie van het gemeentelijke grondbedrijf, maar ook voor de presentatie van de financiële positie van het gemeentelijk grondbedrijf.

POC-methode

De BBV (Besluit, Begroting en Verantwoording) schrijft in de *Notitie grondexploitaties 2016* een nieuwe methode van winstnemen voor, namelijk de POC-methode (*Percentage of Completion*). Dit betekent in het kort dat de winst genomen moet worden op basis van de financiële voortgang van het project (% gerealiseerde kosten * % gerealiseerde opbrengsten * geraamde winst). Hierbij zijn reeds genomen winsten en verliezen uit de calculatie gehaald en in mindering gebracht op de berekende winst voor het verantwoordingsjaar. Tot zijn de projectgebonden risico's vanuit het weerstandsvermogen in mindering gebracht, wat resulteert in de te nemen winst.

Dit wijkt af van ons huidige beleid ten aanzien van (tussentijdse) winstneming zoals omschreven in de *nota grond- en ontwikkelbeleid 2016-2020*:

Binnen de grondexploitaties in Steenwijkerland zal winst worden genomen wanneer er sprake is van een negatieve boekwaarde (dus wanneer de reeds gerealiseerde verkopen, de reeds gemaakte kosten overtreffen) én de behoedzaam geraamde nog te verkrijgen verkoopopbrengsten hoger zijn dan de behoedzaam geraamde nog te maken laatste kosten. Op dat moment zal er winst worden genomen tot de boekwaarde 0 bedraagt.

De *Nota grond- en ontwikkelbeleid 2016-2020* wordt conform de Wet ruimtelijke ordening (Wro) vastgesteld voor een periode van 4 jaar. In deze periode kunnen zich wijzigingen in de wet- en regelgeving voordoen, die niet direct noodzaken de nota te actualiseren maar waar we ons wel aan te houden hebben in de verslaglegging over grondexploitaties. Dat is ook het geval met de invoering van de POC-methode als de nieuw voorgeschreven methode voor winstnemen. Bij de eerstvolgende actualisatie van de nota grond- en ontwikkelbeleid zal ook dit onderdeel worden herzien conform de dan vigerende wet- en regelgeving.

Bij de jaarrekening 2017 zal winst worden genomen op basis van de POC-methode, wat gevolgen heeft voor de presentatie van de financiële positie van het gemeentelijk grondbedrijf ten opzichte van vorig jaar.

Boekwaardeontwikkeling

Het geïnvesteerd vermogen (de boekwaarde) van de bouwgronden in exploitatie is in 2017 toegenomen met circa € 1,4 miljoen van € 20,7 miljoen naar € 22,1 miljoen.

De totale gemaakte kosten bedroegen in 2017 € 1,6 miljoen. De opbrengsten uit grondverkoop en overige opbrengsten bedroegen circa € 2,3 miljoen. In totaal wordt er circa € 2,9 miljoen aan winst genomen en circa € 0,7 miljoen aan verlies genomen.

Boekwaardeontwikkeling	
Boekwaarde per 1-1-2017	20.742
Kosten 2017	1.593
Opbrengsten 2017	-2.326
Winstnemingen 2017	2.860
Verliesnemingen 2017	- 706
Boekwaarde per 31-12-2017	22.163

Kosten

Binnen de verschillende grondexploitaties worden jaarlijks de nodige kosten gemaakt. Projecten worden bouwrijp gemaakt door het aanleggen van riolering en (bouw)wegen. Na de verkoop van kavels worden de projecten woonrijp gemaakt door het aanleggen van de definitieve wegen, trottoirs en groenvoorziening. Daarnaast zijn er kosten voor de planontwikkeling (ambtelijke uren, onderzoeken, etc.). Ook wordt er over de boekwaarde van alle grondexploitaties rente betaald aan de algemene dienst. Tot slot zijn er nog algemene beheers- en administratiekosten die worden verdeeld over de diverse projecten. Op deze post wordt onder andere de doorbelasting van de interne uren op het grootboek bouwgrondexploitaties algemeen verantwoord. De verwachting is dat de doorbelasting van uren aan de grondexploitaties in de toekomst zal afnemen door de afbouw van het prestatiecontract.

Hieronder worden de kosten weergegeven die in 2017 zijn gemaakt en deze worden vervolgens toegelicht.

Overzicht kosten 2017	
Verwerving	-
Sloopkosten	-
Saneringskosten	10
Bouw- en woonrijp maken	847
Planontwikkelingskosten	235
Rente	207
Beheers- en administratiekosten	293
Afronding	1
Totale kosten	1.593

Verwerving

In 2017 zijn er geen gronden verworven. Er zijn dan ook geen kosten gemaakt.

Sloopkosten

In 2017 zijn er geen kosten gemaakt voor sloop.

Sanering

Afgelopen jaar is er voor een kleine € 10.000 aan kosten gemaakt voor sanering. Het betreft saneringswerkzaamheden binnen het project Weg van Rollecate (complex 67) in Vollenhove.

Bouw- en woonrijp maken

In de diverse projecten is in 2017 in totaal voor circa € 0,85 miljoen aan kosten gemaakt voor bouw- en woonrijp maken, waarvan circa € 0,7 miljoen in het project Kornputkwartier (complex 36) in Steenwijk. Hiervan betreft een € 0,5 miljoen kosten voor uitgevoerde werkzaamheden van voor 2017. Circa € 200.000 betreffen kosten over de uitgevoerde werkzaamheden in 2017 in het project Kornputkwartier. Het gaat om delen van de Brigade, Bataljon, Generaal, Compagnie en Kolonel.

De resterende € 150.000 zijn kosten in het kader van bouw- woonrijpmaken in de projecten Noordwal (complex 19), Oosterbroek (complex 44) en Molenkampen III (complex 66).

Planontwikkelingskosten

Voor de planontwikkeling van de diverse projecten is in totaal voor circa € 235.000 aan kosten gemaakt. Dit bedrag heeft zowel betrekking op interne- als externe plankosten van alle plangebieden en bestaan onder meer uit capaciteit op het gebied van o.a. projectleiding, stedenbouw, bodemonderzoek, archeologie, engineering en planeconomie.

De meeste plankosten zijn gemaakt in de projecten Kornputkwartier (€ 91.000), Weg van Rollecate (€ 19.000) en Scheerwolde (€ 19.000).

Rente

Over de boekwaarde per 1 januari van het betreffende verantwoordingsjaar wordt rente toegerekend aan de grondexploitaties. De gehanteerde rekenrente was in 2017 1,0%. Het betreft het gemiddelde rentepercentage van de totale leningenportefeuille naar verhouding Eigen Vermogen / Vreemd Vermogen.

De totale boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie (BIE) per 1 januari 2017 bedraagt circa € 20,7 miljoen. De toegerekende rente bedraagt in totaal in 2017 circa € 207.000.

Beheers -en administratiekosten

Jaarlijks worden er overheadkosten gemaakt voor het beheren en administreren van het totale grondbedrijf. Deze kosten worden vervolgens verdeeld over de verschillende grondexploitaties op basis van de gegenereerde omzet in dat jaar. Deze kosten bedroegen in 2017 circa € 293.000.

Opbrengsten

In 2017 zijn binnen de verschillende grondexploitaties opbrengsten gegenereerd. Deze bestaan vooral uit de verkoop van gronden. De *Nota grondprijzenbeleid 2016-2020* en de jaarlijks geactualiseerde *Grondprijzenbrief* zijn kaderstellend voor de gehanteerde grondprijzen bij de gepasseerde grondverkoppen in 2017.

Daarnaast zijn er ook opbrengsten uit huren en pachten en zijn er nog een aantal overige opbrengsten.

In de tabel hieronder worden de opbrengsten weergegeven die in 2017 zijn gegenereerd en deze worden vervolgens toegelicht.

Overzicht opbrengsten 2017

bedragen x € 1.000

Overzicht opbrengsten 2017	
Grondverkoppen woningbouw	2.038
Grondverkoppen industrieterrein	280
Huren en pachten	5
Overige opbrengsten	4
Afronding	-1
Totale opbrengsten	2.326

Grondverkoppen woningbouw

De opbrengsten uit verkoop van grond voor woningbouw bedroegen in 2017 in totaal circa € 2.038.000. Er is in totaal circa 13.000 m² grond verkocht aan particulieren en projectontwikkelaars. In onderstaande tabel staat waar deze opbrengsten zijn gerealiseerd. In de tabel is tevens aangegeven voor welk type woningen de verkochte grond bestemd is.

Grondverkopen woningbouw

Grondverkopen woningbouw	Opbrengst	m2	Rijwoningen		2^1 kap	vrijstaand
			soc. huur	koop		
19 Noordwal West Vollenhove	430.441	1.854	-	-	2	2
36 Kornputkwartier	853.313	5.084	-	-	8	6
44 Oosterbroek	216.561	1.454	-	4	-	1
52 Giethoorn-Noord	130.088	751	-	-	-	1
58 Noordermaten	112.256	877	-	5	-	-
66 Molenkampen III	135.378	1.178	-	4	-	-
68 Scheerwolde	159.912	1.678	-	-	-	2
Totaal grondverkopen woningbouw	2.037.949	12.876	-	13	10	12

Grondverkopen industrieterreinen

Op de verschillende industrie- en bedrijventerreinen is in 2017 in totaal ruim 3.300 m2 grond verkocht. De opbrengsten van deze verkopen bedroegen circa € 280.000. In onderstaande tabel staat waar deze opbrengsten zijn gerealiseerd.

Grondverkopen industrieterreinen

Grondverkopen industrieterrein	Opbrengst	m2
38 Hoodijk Zuid	141.842	2.162
67 Weg van Rollecate	137.706	1.158
Totaal grondverkopen industrieterrein	279.548	3.320

Huren en pachten

In het project Mr. Z. ter Steghestraat (complex 42) wordt een pand verhuurd. De huuropbrengsten waren in 2017 € 5.000.

Overige opbrengsten

In het project Kornputkwartier (complex 36) is een bijdrage van € 3.600 ontvangen voor de marketingkosten.

2.6.2 Analyse grondexploitaties

Resultaten grondexploitaties

In deze paragraaf worden de resultaten van de grondexploitaties jaarrekening 2017 gepresenteerd en ter vergelijking afgezet tegen de grondexploitaties jaarrekening 2016. In tabel 4 worden de winst- en verliesnemingen toegelicht.

Tabel 3: Verschillenanalyse saldi complexen 2017 t.o.v. 2016

Verschillenanalyse complexen	Verwacht batig saldo					Vergelijkbaar resultaat 2017 t.o.v. 2016	
	vanaf ultimo 2017	vanaf ultimo 2016	Verliesnemingen 2017	Winstnemingen 2017	Afgesloten complexen	Voordeel	Nadeel
bedragen x € 1.000							
Woningbouw							
5 Woldmeenthe	1.653	2.057	-	264	-	-	- 140 N
15 Heetveld	41	48	-	5	-	-	- 2 N
19 Noordwal	496	2.036	-	1.471	-	-	- 69 N
27 Ossenzijl Hoofdstraat/ Hill. Poort	66	28	- 38	-	-	-	-
36 Terrein Kornputkazerne	1.102	-	-	-	-	1.102 V	-
44 Oosterbroek Oldemarkt	74	333	-	656	-	397 V	-
46 Willemsoord uitbreiding	576	678	-	99	-	-	- 3 N
52 Giethoorn Noord 1e en 2e fase	363	176	- 273	-	-	-	- 86 N
58 Blokzijn Noordermaten	113	106	-	117	-	124 V	-
61 Overhavendijk Kuinre	56	67	-	-	-	-	- 11 N
66 Molenkampen III	479	688	-	25	-	-	- 184 N
68 Scheerwolde	237	330	-	21	-	-	- 72 N
Afronding	- 1	-	-	-	-	-	- 1 N
Totaal Woningbouw	5.255	6.547	- 311	2.657	-	1.623 V	- 568 N
Per saldo		- 1.292			2.346		1.054 V
Industrieterreinen							
11 Oostermeentherand	381	21	- 334	-	-	26 V	-
25 Blokzijl	90	91	- 4	-	-	-	- 5 N
29 Ossenzijl v.d. Veenweg	104	112	- 3	-	-	-	- 11 N
38 Bedr. Terrein Hooijdijk-Zuid	169	554	-	172	-	-	- 213 N
41 Bedr. Terrein Kanaalweg Blokzijl	367	407	-	31	-	-	- 9 N
42 Mr. Z. ter Steghestraat	94	-	-	-	-	94 V	-
57 Novac	39	-	-	-	-	39 V	-
63 Oldemarkt Boterberg Zuid	192	109	-	-	-	83 V	-
67 Weg van Rollecate Vollenhove	3	108	- 54	-	-	-	- 159 N
Afronding	- 1	-	-	-	-	-	- 1 N
Totaal Industrieterreinen	1.438	1.402	- 395	203	-	242 V	- 398 N
Per saldo		36			- 192		- 156 N
Nog niet in exploitatie genomen							
90 Strategische voorraad (MVA)	118	118	-	-	-	-	-
Totaal Nog niet in exploitatie genomen	118	118	-	-	-	-	-
Per saldo		-			-		-
Totaal Complexen eindwaarde	6.811	8.067	- 706	2.860	-	1.865 V	- 966 N
Per saldo	- 1.256		2.154			898 V	
Totaal complexen op startwaarde	6.131	7.686					
Per saldo	- 1.555						

Winst- en verliesnemingen

De BBV (Besluit, Begroting en Verantwoording) schrijft in de *Notitie grondexploitaties 2016* een nieuwe methode van winstnemen voor, namelijk de POC-methode (*Percentage of Completion*). Dit betekent in het kort dat de winst genomen moet worden op basis van de financiële voortgang van het project (% gerealiseerde kosten * % gerealiseerde opbrengsten * geraamde winst). Hierbij zijn reeds genomen winsten en verliezen uit de calculatie gehaald en in mindering gebracht op de berekende winst voor het verantwoordingsjaar. Tot slot zijn de projectgebonden risico's vanuit het weerstandsvermogen in mindering gebracht, wat resulteert in de te nemen winst.

Dit wijkt af van ons huidige beleid ten aanzien van (tussentijdse) winstneming zoals omschreven in de *nota grond- en ontwikkelbeleid 2016-2020*:

Binnen de grondexploitaties in Steenwijkerland zal winst worden genomen wanneer er sprake is van een negatieve boekwaarde (dus wanneer de reeds gerealiseerde verkopen, de reeds gemaakte kosten overtreffen) én de behoedzaam geraamde nog te verkrijgen verkoopopbrengsten hoger zijn dan de behoedzaam geraamde nog te maken laatste kosten. Op dat moment zal er winst worden genomen tot de boekwaarde 0 bedraagt.

De *Nota grond- en ontwikkelbeleid 2016-2020* wordt conform de Wet ruimtelijke ordening (Wro) vastgesteld voor een periode van 4 jaar. In deze periode kunnen zich wijzigingen in de wet- en regelgeving voordoen, die niet direct noodzakelijk de nota te actualiseren maar waar we ons wel aan te houden hebben in de verslaglegging over grondexploitaties. Dat is ook het geval met de invoering van de POC-methode als de nieuw voorgeschreven methode voor winstnemen. Bij de eerstvolgende actualisatie van de nota grond- en ontwikkelbeleid zal ook dit onderdeel worden herzien conform de dan vigerende wet- en regelgeving.

De handelswijze bij een geprognosticeerd verlies is ongewijzigd. Een geprognosticeerd verlies wordt direct genomen.

Tabel 4: Winst en verliesnemingen 2017

Winst- en verliesnemingen	bedragen x € 1.000	
	Verliesnemingen 2017	Winstnemingen 2017
Woningbouw		
5 Woldmeenthe	-	264
15 Heetveld	-	5
19 Noordwal	-	1.471
27 Ossenzijl Hoofdstraat/ Hill. Poort	- 38	-
44 Oosterbroek Oldemarkt	-	656
46 Willemsoord uitbreiding	-	99
52 Giethoorn Noord 1e en 2e fase	- 273	-
58 Blokzijl Noordermaten	-	117
66 Molenkampen III	-	25
68 Scheerwolde	-	21
Totaal Woningbouw	- 311	2.657
Per saldo		2.346
Industrieterreinen		
11 Oostermeentherand	- 334	-
25 Blokzijl	- 4	-
29 Ossenzijl v.d. Veenweg	- 3	-
38 Bedr. Terrein Hoojdijk-Zuid	-	172
41 Bedr. Terrein Kanaalweg Blokzijl	-	31

bedragen x € 1.000

Winst- en verliesnemingen	Verlies- nemingen 2017	Winst- nemingen 2017
67 Weg van Rollecate Vollenhove	- 54	-
Totaal Industrierreinen	- 395	203
Per saldo	- 192	
Overig		
Totaal Complexen	- 706	2.861
Per saldo		2.154

Over 2017 is per saldo een winst genomen van circa € 2,15 miljoen. Deze winst maakt onderdeel uit van het resultaat 2017 en bij de bestemming wordt voorgesteld deze ten gunste van de *Algemene Reserve vrij besteedbaar* te brengen.

Jaarlijks wordt ook de omvang van het risico van alle grondexploitaties bepaald. Dit gebeurt op basis van de RISMAN-methode. Het risicoprofiel van het totale grondbedrijf is bij deze jaarrekening 2017 circa € 3,8 miljoen. Het risicoprofiel van het grondbedrijf is daarmee hoger dan bij de jaarrekening 2016 toen het risicoprofiel circa € 3,1 miljoen bedroeg. Dat heeft te maken met het feit dat het risicoprofiel en de tussentijdse winst in samenhang is bepaald. Dit heeft geleid tot een hogere inschatting van de risico's, met name in relatie tot onzekerheden over de afzetmogelijkheden in een aantal van de individuele grondexploitaties. Het risicoprofiel van het grondbedrijf wordt tezamen met overige risico's, afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit in de Algemene Reserve vaste buffer. De totale omvang van de reserve bedraagt ultimo 2017 ruim € 11 miljoen.

Toelichting verschillen woningbouw in exploitatie

Woldmeenthe (complex 05)

De grondexploitatie ultimo 2017 is op netto contante waarde circa € 140.000 nadeliger in vergelijking met de grondexploitatie ultimo 2016.

Tijdens het herzieningsproces van de grondexploitatie in het kader van de jaarrekening 2017 is bij de bedrijventerreinen de nadruk gelegd op een herijking van het ingerekende programma (lees: oppervlakte uitgeefbaar) in de grondexploitatie. In het geval van Woldmeenthe blijkt dat het ingerekende programma in de grondexploitatie niet aansluit met de praktijk. Het werkelijk aantal nog te verkopen vierkante meters uitgeefbaar in het plangebied ligt lager dan verondersteld in de grondexploitatie. Bij de herziening in het kader van de jaarrekening 2017 is dit hersteld, waardoor een nadeel ontstaat van circa € 140.000 ten opzichte van de grondexploitatie ultimo 2016.

Noordwal (complex 19)

De grondexploitatie ultimo 2017 is op netto contante waarde circa € 69.000 nadeliger in vergelijking met de grondexploitatie ultimo 2016.

Dat heeft onder andere te maken met het feit dat de doorbelaste beheers- en administratiekosten circa € 35.000 hoger waren dan verwacht.

Daarnaast is de herwaardering van een aantal kavels aan de Schouw verwerkt, aangezien voor

deze kavels een gedifferentieerde grondprijs geldt. Er wordt voor de betreffende kavels onderscheid gemaakt tussen 'regulier kavel' en 'kavel slootzijde'. De 'kavel slootzijde' vertegenwoordigt een lagere waarde, waardoor in de grondexploitatie ultimo 2017 een nadeel ontstaat van circa € 37.000,- ten opzichte van de grondexploitatie ultimo 2016.

Kornputkwartier (complex 36)

De grondexploitatie ultimo 2017 is op netto contante waarde circa € 1,1 miljoen voordeliger in vergelijking met de grondexploitatie ultimo 2016.

In de grondexploitatie Kornputkwartier was een reservering opgenomen van circa € 1,1 miljoen voor 'omzettingen in het plangebied', met het oog op de herziening van het bestemmingsplan en de verwachting dat een deel van de vrije kavels zou worden omgezet bijvoorbeeld naar sociale woningbouw. Deze reservering kwam voort uit voordelen die zijn ontstaan door historische rentevoordelen en afschaffen van afdrachten aan reserves.

Naar aanleiding van de managementletter (november 2017) is besloten de gevormde reservering vrij te laten vallen ten gunste van het projectresultaat. Dit omdat de 'omzettingen in het plangebied' te weinig concreet zijn. Het is hierdoor niet houdbaar gebleken deze post op deze wijze te handhaven in de grondexploitatie, aangezien er geen nadere onderbouwing aan gegeven kan worden.

Met de wijziging van de BBV in de berekeningswijze van de doorbelasting van de kapitaalrente is het niet meer toegestaan om rentebetalingen en renteontvangsten rechtstreeks op complexen te boeken. Dit levert per saldo een voordeel op voor de grondexploitatie van circa € 146.000.

Daar staat weer tegenover dat de doorbelasting van de beheers- en administratiekosten in 2017 veel hoger is dan verwacht, namelijk circa € 120.000. Hierdoor ontstaat per saldo een voordeel van € 1,1 miljoen als we de grondexploitatie ultimo 2017 vergelijken met de grondexploitatie ultimo 2016.

Bedrijventerrein Hooijdijk-Zuid (complex 38)

De grondexploitatie ultimo 2017 is op netto contante waarde circa € 213.000 nadeliger in vergelijking met de grondexploitatie ultimo 2016.

Tijdens het herzieningsproces van de grondexploitatie in het kader van de jaarrekening 2017 is bij de bedrijventerreinen de nadruk gelegd op een herijking van het ingerekende programma (lees: oppervlakte uitgifbaar) in de grondexploitatie. In het geval van bedrijventerrein Hooijdijk-Zuid blijkt dat het ingerekende programma in de grondexploitatie niet aansluit met de praktijk. Het werkelijk aantal nog te verkopen vierkante meters uitgifbaar in het plangebied ligt lager dan veronderstelt in de grondexploitatie. Bij de herziening in het kader van de jaarrekening 2017 is dit hersteld, waardoor een nadeel ontstaat van circa € 167.000 ten opzichte van de grondexploitatie ultimo 2016.

De bijstelling van de parameter opbrengstenstijging heeft een negatief effect van circa € 34.000. De doorbelasting van de beheers- en administratiekosten in 2017 is hoger dan verwacht, namelijk circa € 20.000.

Bedrijventerrein Mr Z. ter Steghestraat (complex 42)

De grondexploitatie ultimo 2017 is op netto contante waarde circa € 94.000 voordeliger in vergelijking met de grondexploitatie ultimo 2016.

Tijdens het herzieningsproces van de grondexploitatie in het kader van de jaarrekening 2017 is bij de bedrijventerreinen de nadruk gelegd op een herijking van het ingerekende programma (lees: oppervlakte uitgeefbaar) in de grondexploitatie. In het geval van bedrijventerrein Mr. Z. ter Steghestraat blijkt dat het ingerekende programma in de grondexploitatie niet aansluit met de praktijk. Het werkelijk aantal nog te verkopen vierkante meters uitgeefbaar in het plangebied ligt hoger dan veronderstelt in de grondexploitatie. Bij de herziening in het kader van de jaarrekening 2017 is dit hersteld, waardoor een voordeel ontstaat van circa € 54.000 ten opzichte van de grondexploitatie ultimo 2016.

Daarnaast is circa € 50.000 aan kosten voor het bouw- en woonrijpmaken vrijgefallen. Het betreft resterende budgetten voor de aanleg van een fietspad, dat inmiddels is gerealiseerd.

Oosterbroek Oldemarkt (complex 44)

De grondexploitatie ultimo 2017 is op netto contante waarde circa € 397.000 voordeliger in vergelijking met de grondexploitatie ultimo 2016.

Dit heeft hoofdzakelijk te maken met een herijking van het ingerekende programma (lees: m² uitgeefbaar). In het geval van bedrijventerrein Oosterbroek Oldemarkt blijkt dat het ingerekende programma in de grondexploitatie niet aansluit met de praktijk. Het werkelijk aantal nog te verkopen vierkante meters uitgeefbaar in het plangebied ligt hoger dan veronderstelt in de grondexploitatie.

Giethoorn-Noord (complex 52)

De grondexploitatie ultimo 2017 is op netto contante waarde circa € 86.000 nadeliger in vergelijking met de grondexploitatie ultimo 2016.

Dit heeft te maken met het feit dat de opbrengst voor Hazelaar 9 in het verleden per abuis niet is afgeraamd, terwijl de verkoop reeds in 2013 heeft plaatsgevonden.

Blokzijl Noordermaten (complex 58)

De grondexploitatie ultimo 2017 is op netto contante waarde circa € 124.000 voordeliger in vergelijking met de grondexploitatie ultimo 2016.

Dit komt doordat er ultimo 2016 per abuis geen verwachte opbrengst van circa € 113.000 was ingerekend voor de verkoop van het kavel aan de Van Ommerenweg 5. Daarnaast zijn de gronden onder 5 te realiseren rijwoningen verkocht voor de reguliere grondprijs voor rijwoningen in plaats van de grondprijs voor sociale woningbouw. Dit levert een voordeel op van circa € 50.000.

Molenkampen III (complex 66)

De grondexploitatie ultimo 2017 is op netto contante waarde circa € 184.000 nadeliger in vergelijking met de grondexploitatie ultimo 2016.

Dit heeft onder andere te maken met het feit dat de doorbelasting van de beheers- en administratiekosten in 2017 hoger is dan verwacht, namelijk circa € 18.000. Daarbij heeft een herverkaveling plaatsgevonden in een deel van het plangebied in relatie tot de molenbiotoop. Dit heeft niet alleen geleid tot een heroriëntatie, maar ook tot een kleiner uitgeefbaar oppervlakte wat circa € 40.000,= minder opbrengsten tot gevolg heeft. Tot slot heeft de bijstelling van de parameter opbrengstenstijging van 2% naar 1,5% een negatief effect van circa € 75.000. De meeste kavels in deze grondexploitatie moeten nog worden verkocht, waardoor het aandeel nog te realiseren grondopbrengsten groot is in relatie tot de gerealiseerde grondopbrengsten. Aan de nog te realiseren grondopbrengsten wordt opbrengstenstijging toegerekend.

Doordat de parameter naar beneden is bijgesteld van 2% naar 1,5% heeft dat een negatief effect op de totale opbrengstenstijging.

Bedrijventerrein Weg van Rollecate (complex 67)

De grondexploitatie ultimo 2017 is op netto contante waarde circa € 159.000 nadeliger in vergelijking met de grondexploitatie ultimo 2016.

Dat heeft onder ander te maken met het feit dat er circa € 30.000 extra kosten is geraamd voor bodemonderzoek en bodemsanering. Tevens zijn is de doorbelasting van de beheers- en administratiekosten hoger dan verwacht, namelijk circa € 14.000. Tot slot zijn circa € 54.000 extra planontwikkelingskosten geraamd.

Scheerwolde (complex 68)

De grondexploitatie ultimo 2017 is op netto contante waarde circa € 72.000 in vergelijking met de grondexploitatie ultimo 2016. Dat heeft onder andere te maken met het feit dat er extra kosten zijn geraamd van circa € 20.000 voor de aanleg van een vijver. De bijstelling van de parameter opbrengstenstijging heeft een negatief effect van circa € 16.000. De doorbelasting van de beheers- en administratiekosten in 2017 is hoger dan verwacht, namelijk circa € 13.000. Tot slot zijn er extra plankosten geraamd van circa € 20.000.

2.7 Overzicht algemene dekkingsmiddelen, dividend, overhead, beleggingen en onvoorzien

Op grond van het BBV 2004 moet in zowel de begroting als de jaarrekening een overzicht worden weergegeven van :

- Algemene dekkingsmiddelen
- Dividend en beleggingen
- Onvoorzien

bedragen x € 1.000

Algemene dekkingsmiddelen	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2017	Verschil
Algemene dekkingsmiddelen				
Uitkeringen Gemeentefonds				
Algemene uitkering	40.873	42.323	42.428	105 V
Integratie-uitkering Sociaal domein	25.222	25.045	25.045	0 V
Totaal Uitkeringen Gemeentefonds	66.095	67.368	67.473	105 V
Onroerende Zaak Belasting				
OZB woningen	7.037	4.096	4.142	45 V
OZB niet-woningen	-	2.768	2.827	59 V
Uitvoering wet WOZ	- 480	- 472	- 458	14 V
Totaal Onroerende Zaak Belasting	6.557	6.392	6.510	118 V
Belastingen overig				
Hondenbelasting	197	197	182	- 15 N
Bestrijding hondenpoep	- 15	- 15	- 11	4 V
Overige	-	-	- 26	- 26 N
Heffing en invordering overige belastingen	-	-	- 0	- 0 N
Totaal Belastingen overig	182	182	144	- 38 N
Treasury				
Dividend	2.346	2.626	2.626	- 0 N
Overige	1.627	- 66	- 66	0 V
Totaal Treasury	3.972	2.560	2.560	- 0 N
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	76.807	76.502	76.687	185 V
Overhead				
Overhead	- 14.293	- 14.355	- 13.357	998 V
Totaal Overhead	- 14.293	- 14.355	- 13.357	998 V
Onvoorzien				
Onvoorzien	1	-	104	104 V
Totaal Onvoorzien	1	-	104	104 V
Totaal	62.515	62.147	63.434	1.287 V

Onvoorzien / Saldo begroting 2017

Het beeld voor onvoorzien en de stelposten algemene uitkering over 2017 ziet er als volgt uit:

bedragen x € 1.000

Onvoorzien	Saldo ultimo 2017
Onvoorzien incidenteel	
Primitieve begroting	-
Totaal Onvoorzien incidenteel en structureel	-
Saldo begroting 2017	
0. Primitieve begroting	130
1. Perspectiefnota 2017	479
2. Najaarsnota 2017	- 361
Tussenstand na Najaarsnota 2017	248
4. Circulaires Algemene Uitkering (september /december) Afronding	- 386
Totaal Saldo begroting 2017	- 137
Stelposten algemene uitkering	
0. Primitieve begroting	-
Totaal Stelposten algemene uitkering	-
Totaal onvoorzien / saldo begroting	- 137

Overhead

Met ingang van 2017 is het taakveld overhead ingevoerd. Dit taakveld bestaat voor 99% uit de kosten van de bedrijfsvoering. Op grond van de gewijzigde BBV wordt het percentage overhead zowel in de begroting als in de rekening opgenomen.

bedragen x € 1.000

Overhead	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2017	Verskil
A. Loonkosten overhead	- 10.973	- 9.843	- 9.516	326 V
B. ICT kosten	- 1.937	- 1.453	- 1.299	154 V
C. Huisvestingskosten	- 1.099	- 1.264	- 1.189	75 V
D. Uitbestedingskosten bedrijfsvoering	- 454	- 1.466	- 996	471 V
E. Overige materiele kosten	- 1.182	- 1.192	- 1.160	32 V
F. Prestatiecontract	1.351	863	803	- 60 N
Totaal overhead	- 14.294	- 14.355	- 13.357	998 V
(A) Totale lasten (exclusief mutaties reserves)	- 109.156	- 123.766	- 119.646	
(B) Totaal overhead	- 14.294	- 14.355	- 13.357	
(C) Totaal overhead / Totale lasten (B/A)	13%	12%	11%	

3. Toelichting op de balans

3.1 Toelichting op de vaste activa

ACTIVA

VASTE ACTIVA

bedragen x € 1.000

Vaste Activa	31-dec-2016	31-dec-2017
Immateriële vaste activa		
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	-	-
Totaal Immateriële vaste activa	-	-
Materiële vaste activa		
Investeringen in openbare ruimte met maatschappelijk nut	192	2.895
Investeringen met economisch nut	57.477	56.060
Investeringen met econ.nut waarvoor een heffing kan worden geheven	33.090	33.836
Investeringen met economisch nut in erfpacht uitgegeven	581	569
Totaal Materiële vaste activa	91.341	93.359
Financiële vaste activa		
Leningen aan deelnemingen	3.011	2.777
Leningen aan openbare lichamen	225	150
Leningen aan woningbouwcorporaties	10.534	9.724
Overige langlopende leningen	2.642	2.648
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	1.246	1.246
Totaal Financiële vaste activa	17.658	16.546
Totaal vaste activa	108.998	109.906

Materiële vaste activa

bedragen x € 1.000

Materiële vaste activa	Boek- waarde 31-12- 2016	Vermeer- deringen	Vermin- deringen / Bijdragen derden	Afschrij- vingen	Afwaar- deringen	Boek- waarde 31-12- 2017
Maatschappelijk nut						
Grond-, weg- en waterbouwk. werken maatschapp. nut	97	2.744	- 170	- 88	-	2.583
Overige materiele vaste activa maatschappelijk nut	192	126	- 126	- 8	-	184
Machines, apparaten en installaties maatschap. nut	-	3	-	-	-	3
Gronden en terreinen maatschappelijk nut	-	125	-	-	-	125
Totaal Maatschappelijk nut	289	2.998	- 296	- 96	-	2.895
Economisch nut						
Bedrijfsgebouwen economisch nut	35.579	387	- 219	- 1.224	- 52	34.472
Grond-, weg- en waterbouwk. werken economisch nut	1.766	469	- 123	- 134	-	1.979
Gronden en terreinen economisch nut	2.369	0	- 51	- 1	-	2.317
Gronden en terreinen in erfpacht economisch nut	581	115	- 127	-	-	569
Investeringen bijzondere scholen economisch nut	8.945	-	-	- 427	-	8.518
Machines, apparaten en installaties economisch nut	965	828	-	- 577	-	1.216
Overige materiele vaste activa economisch nut	4.756	181	- 8	- 437	-	4.492
Overige MVA Grondexploitatie	2.635	-	-	-	-	2.635
Vervoermiddelen economisch nut	360	195	-	- 126	-	429

bedragen x € 1.000

Materiële vaste activa	Boek- waarde 31-12- 2016	Vermeer- deringen	Vermin- deringen / Bijdragen derden	Afschrij- vingen	Afwaar- deringen	Boek- waarde 31-12- 2017
Woonruimten economisch nut	4	-	-	- 2	-	2
Totaal Economisch nut	57.962	2.174	- 528	- 2.928	- 52	56.628
Economisch nut, dekking door heffing						
Grond-, weg- & waterbouwk. werken econ.nut heffing	32.274	2.195	- 40	- 1.294	-	33.135
Machines, apparaten en install. econ.nut heffing	468	-	-	- 83	-	385
Overige materiële vaste activa econ.nut heffing	100	-	-	- 24	-	76
Vervoermiddelen economisch nut heffing	16	-	-	- 3	-	13
Bedrijfsgebouwen economisch nut heffing	46	-	-	- 5	-	41
Gronden en terreinen economisch nut heffing	187	-	-	-	-	187
Totaal Economisch nut, dekking door heffing	33.090	2.195	- 40	- 1.409	-	33.836
Totaal materiële vaste activa	91.341	7.368	- 864	- 4.433	- 52	93.359

Maatschappelijk nut

Met ingang van 2017 dienen investeringen met maatschappelijk nut (wegen, bruggen etc) geactiveerd worden.

Grond-, weg- & waterbouwkundige werken met maatschappelijk nut

De investeringen van € 2.744.000 hebben betrekking op o.a. investeringen levensduur verlengde maatregelen wegen, vervangen weg Kallenkote, herinrichting Oldemarktseweg Steenwijkerwold, drijvende steigers Blokzijl, fietspad Kuinre, herinrichting Torenlanden en rehabilitatie Lageweg.

Overige vaste activa met maatschappelijk nut

De vermeerdering van € 126.000 hebben betrekking op investering in het geluidsscherm spoor Steenwijk. De vermindering van € 126.000 betreft subsidie Ministerie van IenM voor het geluidsscherm.

Gronden en terreinen met maatschappelijk nut

De investering van € 125.000 hebben betrekking op aankoop grond Stadstuin.

Economisch nut

Bedrijfsgebouwen

De vermeerderingen van € 387.000 hebben betrekking op investeringen in groot onderhoud zwembaden, nieuwbouw sportaccommodatie SVBS . De vermindering van € 219.000 heeft betrekking op boekwaarde van verkochte schoolgebouw Zuidveen.

Gronden en terreinen economisch nut

De investering van € 469.000 heeft betrekking op investeringen in rehabilitatie Lageweg Ossenzijl, herinrichting Torenlanden, Wijkvisie Steenwijk-West. De vermindering van € 123.000 heeft betrekking op bijdragen voor wijkvisie Steenwijk-West.

Erfpacht

De vermeerderingen van € 115.000 hebben betrekking op in erfpacht uitgegeven gronden Bons 8 en Roer 7 te Vollenhove. De vermindering van € 127.000 heeft betrekking op overdracht van bloot eigendom van erfpacht Bons 8 te Vollenhove en Wethouder Huismanstraat 20 te Wanneperveen.

Machines, apparaten en installaties economisch nut

De vermeerderingen van € 828.000 hebben betrekking op investeringen in de zonnepanelen op het gemeentehuis, werf, zwembad De Waterwijk en verschillende investeringen in de informatievoorziening en tractie.

Overige materiële vaste activa economisch nut

De vermeerderingen van € 181.000 hebben betrekking op MS Office licenties en lamellen gemeentehuis.

Vervoermiddelen

De investeringen van € 195.000 hebben betrekking op investeringen in de bedrijfsauto's en Pont Jonen.

Overige materiële vaste activa grondexploitatie

Een deel van de boekwaarde van de grondexploitaties worden onder de materiële vaste activa opgenomen. Dit vanwege voorschriften van het BBV. Deze schrijven voor dat complexen waarover nog geen raadsbesluit is genomen of daar waar geen plannen op de korte termijn voorliggen, de boekwaarde onder materiële vaste activa moet worden gebracht.

bedragen x € 1.000							
Grondexploitatie : Materiële Vaste Activa	Boek- waarde 31-12- 2016	Van BIE	Inves- teringen	Opbreng- sten	Dekking verlies- latend complex	Boek- waarde 31-12- 2017	Boek- waarde per m2 in euro's
Gronden MVA							
90 Strategische voorraad Afronding	2.635	-			-	2.635	n.v.t.
Totaal Gronden MVA	2.635	-	-	-	-	2.635	
Nog te maken kosten						-	
Nog te verwachten opbrengsten						2.753	
Verwacht Resultaat					Voordelig	118	

De totale boekwaarde bedraagt € 2.635.000 en bestaat uit:

• Zuidveen	€ 187.000
• Oosterbroek	€ 441.000
• Giethoorn Noord 3e en 4e fase	€ 111.000
• Wouters	€ 230.000
• Noordermaten	€ 149.000
• Haagje west	€ 110.000
• Blankenham	€ 61.000
• Zandbelt	€ 68.000
• Molenkampen III	€ 204.000
• De Schans	<u>€ 1.074.000</u>
	€ 2.635.000

Op deze gronden mag op basis van de voorschriften geen rente en kosten meer worden toegerekend.

Economisch nut waarvoor een heffing kan worden geheven

In 2014 zijn de BBV voorschriften aangepast. Hierin is opgenomen dat met ingang van 2014 alle investeringen met economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven separaat in de balans tot uitdrukking moeten worden gebracht. Dit geldt voor alle investeringen op het gebied van afval, rioleringen en begraven. De vermeerderingen hebben betrekking op investeringen van rioleringen.

Grond-, weg- & waterbouwkundige werken (economisch nut waarvoor een heffing kan worden geheven)

De investeringen van grond- weg- en waterkundige bouwwerken € 2.195.000 hebben betrekking op vervanging vrijverval riool Blokzijlerdijk Blankenham 2 en diverse investeringen op het gebied van rioleringen.

Financiële vaste activa

	bedragen x € 1.000					
Financiële vaste activa	Boek- waarde 31-12- 2016	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Aflos- singen	Afwaar- deringen	Boek- waarde 31-12- 2017
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	1.246	-	-	-	-	1.246
Leningen aan woningbouwcorporaties	10.534	-	-	- 810	-	9.724
Leningen aan deelnemingen	3.011	30	-	- 264	-	2.777
Leningen aan openbare lichamen (GR, Prov., gem.)	225	-	-	- 75	-	150
Overige langlopende leningen	2.642	28	-	- 21	-	2.648
Totaal financiële vaste activa	17.658	58	-	- 1.169	-	16.546

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen

De omvang van de kapitaalverstrekking aan deelnemingen is in 2017 niet gewijzigd en bedraagt € 1.246.000. Deze hebben betrekking op het aandelenkapitaal van de NV Noordwestgroep, Enexis, de Bank voor Nederlandse Gemeenten, de ROVA en een aantal kleine deelnemingen van respectievelijk € 545.000, € 408.000, € 182.000, € 66.000 en € 45.000 (totaal € 1.246.000).

Leningen aan woningbouwcorporaties

De omvang van de leningen aan woningcorporaties is in 2017 met ruim € 0,8 miljoen afgenomen tot € 9.724.000. De schuldrestant van Woonconcept ultimo 2017 is ruim € 559.000. De restantschuld van Wetland Wonen bedraagt ultimo 2017 bijna € 9.165.000. In 2017 zijn er geen extra aflossingen door de instellingen verricht.

Leningen aan openbare lichamen

Aan de IGSD is een lening van € 750.000 verstrekt. Deze wordt in 10 termijnen afgelost.

Leningen aan deelnemingen

In 2017 op een verstrekte lening aan Vitens € 264.000 afgelost.

De saldi van de uitstaande leningen per 31 december bestaan uit:

- Achtergestelde lening ROVA € 1.011.000
- Lening Vitens € 1.055.000 aflossingen van € 264.000 per jaar
- Enexis tranche D € 710.000 wordt afgelost in 2019

Overige langlopende leningen

De overige leningen zijn de leningen aan ambtenaren, de roeivereniging en de startersleningen, die via het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland (SVn) worden verstrekt. De totale omvang bedraagt ultimo 2017 € 2.648.000 waarvan het aandeel van de Starterslening € 2.566.000 bedraagt.

Tot en met 2017 is het totaalbedrag van € 2.566.000 (2016: € 2.538.000) aan verstrekte startersleningen overeenkomstig voorschriften geactiveerd. Dit bedrag bestaat uit € 2.405.000 overdrachten aan de SVn en € 161.000 rentebijbeschrijvingen door renteontvangsten tot en met 2017.

In het jaar 2017 bedroeg de rentebijbeschrijving minus kosten € 28.000. (2016 : € 43.000) In 2017 is een bedrag van € 7.000 oninbaar verklaard.

Bij de stichting is per ultimo 2017 nog een bedrag van € 615.000 (ultimo 2016 € 550.000) beschikbaar om startersleningen te verstrekken.

3.2 Toelichting op de vlottende activa

VLOTTENDE ACTIVA

Vorraden

bedragen x € 1.000

Vorraden	31-dec-2016	31-dec-2017
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	20.742	22.163
Totaal voorraden	20.742	22.163

Bouwgronden in exploitatie:

De ontwikkeling van de boekwaarde van de in exploitatie genomen gronden is als volgt:

bedragen x € 1.000

Bouwgronden in exploitatie (BIE)	Boek- waarde 31-12- 2016	Inves- teringen / van NIEG	Opbreng- sten	Resultaat afgesloten complexen	Winst- uitname	Dekking verlies- latend complex	Boek- waarde 31-12- 2017
Woningbouw							
05 Woldmeenthe	1	1	-	-	264	-	266
15 Heetveld	153	3	-	-	5	-	161
19 Noordwal	168	98	430	-	1.471	-	1.307
27 Ossenzijl Hoofdstr/Hilligerspoort	-	-	-	-	-	38	- 38
36 Terrein Kornputkazerne	14.542	1.123	857	-	-	-	14.808
44 Oosterbroek Oldemarkt	685	70	217	-	656	-	1.194
46 Willemsoord uitbreiding	189	4	-	-	99	-	292
52 Giethoorn-Nrd 1e en 2e fase	49	19	130	-	-	273	- 335
58 Blokzijl Noordermaten	115	24	112	-	117	-	144
61 Overhavendijk Kuinre	209	9	-	-	-	-	218
66 Molenkampen	1.333	85	135	-	25	-	1.308
68 Scheerwolde	597	39	160	-	21	-	497
Afronding	- 2	- 1	-	-	-	-	- 3
Totaal Woningbouw	18.039	1.474	2.041	-	2.657	311	19.818
Industrieterreinen							
11 Oostermeentherand	2	3	-	-	-	334	- 329
25 Blokzijl	5	4	-	-	-	4	5
29 Ossenzijl v.d. Veenweg	-	-	-	-	-	3	- 3
38 Bedrijventerrein Hoodijk-Zuid	-	39	295	-	172	-	- 84
41 Bedrijventerrein Kanaalweg Blokzijl	81	1	-	-	31	-	113
42 Mr.Z.ter Steghestraat	305	11	5	-	-	-	311
57 Novac	58	- 10	- 153	-	-	-	201
63 Oldemarkt Boterberg Zuid	1.112	14	-	-	-	-	1.126
67 Weg van Rollocate Vollenhove	1.140	55	138	-	-	54	1.003
Afronding	-	2	-	-	-	-	2
Totaal Industrieterreinen	2.703	119	285	-	203	395	2.345
Overig							
Totaal Overig	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	20.742	1.593	2.326	-	2.860	706	22.163
Nog te maken kosten							- 11.934
Nog te verwachten opbrengsten							40.790
Verwacht resultaat						Voordelig	6.693

De nog te maken kosten en opbrengsten van alle complexen zijn gebaseerd op de nog uit te voeren werkzaamheden en te verkopen gronden. De grondslag voor de lasten is de bij de programmabegroting 2018 - 2021 gehanteerde kostenniveau en faseringen.

In 2018 zal over het jaar 2016 (en aansluitend over 2017) voor het eerst aangifte gedaan worden voor de vennootschapsbelasting. Gezien de verliezen die de afgelopen jaar genomen zijn, welke ook fiscaal worden door vertaald, is de verwachting dat er over 2016 en 2017 geen vennootschapsbelasting betaald hoeft te worden. Door het ontbreken van een definitieve afspraak met de belastingdienst bestaat ten aanzien van deze verwachting nog een onzekerheid.

De voorschriften geven aan dat voldoende financiële buffer nodig is om eventuele toekomstige verliezen te kunnen opvangen. Deze omvang van de risico's op basis van de Risman methode bedraagt ultimo 2017 € 3,7 miljoen (2016: € 3,1 miljoen).

Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met rentetypische looptijd van < 1 jaar bedragen:

bedragen x € 1.000		
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar	31-dec-2016	31-dec-2017
Vorderingen op openbare lichamen		
Vorderingen op openbare lichamen	6.660	6.085
Totaal Vorderingen op openbare lichamen	6.660	6.085
Overige vorderingen		
Debiteuren algemeen	2.667	1.855
Debiteuren belastingen	1.451	2.158
Overige vorderingen	923	322
Totaal Overige vorderingen	5.040	4.335
Voorziening oninbaarheid		
Voorziening dubieuze debiteuren algemeen	- 1.366	- 1.202
Totaal Voorziening oninbaarheid	- 1.366	- 1.202
Totaal uitzettingen < 1 jaar	10.334	9.218

De vorderingen op openbare lichamen hebben betrekking op nog te ontvangen bedragen van provincies, gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en een nog te ontvangen bedrag van btw compensatiefonds (€ 5,885 miljoen) per 1 juli 2018 over het jaar 2017.

De omvang van de openstaande posten van debiteuren belastingen ultimo 2017 is ten opzichte van ultimo 2016 met ruim € 700.000 toegenomen. Dit is ontstaan omdat een automatische incasso van € 854.000 niet per ultimo december 2017, maar op 8 januari 2018 is geïncasseerd. Met in achtname van deze incasso zou de omvang van de debiteuren belastingen zijn afgenomen met € 147.000.

Door een verlaagd financieel risico is de voorziening dubieuze debiteuren naar beneden bijgesteld met € 164.000.

Overige vorderingen

bedragen x € 1.000				
Overige vorderingen	31-dec-2016	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	31-dec-2017
St. Waterrecreatie: Huur 2015 resp 2016	45	45	- 45	45
Nedvang: Vergoeding afvalstromen	439	216	- 439	216
ROVA: Afrekening	332	-	- 332	-
ROVA: Verbrandingsbelasting	39	-	- 39	-
Diverse instellingen: Vergoeding kabels en leidingen	64	-	- 64	-

bedragen x € 1.000

Overige vorderingen	31-dec-2016	Vermeerderingen	Verminderingen	31-dec-2017
Plaatselijk belang: spelen speelvoorzieningen	6	-	- 6	-
Noordwestgroep: Afrekening 2017	-	66	-	66
Diversen / afronding	- 2	- 5	2	- 5
Totaal overige vorderingen	923	322	- 923	322

Liquide middelen

bedragen x € 1.000

Liquide middelen	31-dec-2016	31-dec-2017
Kas- en banksaldi	60	58
Totaal liquide middelen	60	58

Dit betreft het creditsaldo van twee bankrekeningen.

Overlopende activa

bedragen x € 1.000

Overlopende activa	31-dec-2016	31-dec-2017
Nog te ontvangen voorschotten van het Rijk met een spec. bestedingsdoel		
Transitoria-NTO voorschotbedragen van het Rijk	314	101
Totaal Nog te ontvangen voorschotten van het Rijk met een spec. bestedingsdoel	314	101
Nog te ontvangen voorschotten van ov. Ned. overheid met een spec. bestedingsdoel		
Transitoria-NTO bedragen van overige overheid	804	459
Totaal Nog te ontvangen voorschotten van ov. Ned. overheid met een spec. bestedingsdoel	804	459
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen		
Nog te ontvangen rente	73	61
Ten onrechte ontvangen bedragen belastingen	- 3	- 3
Vooruitbetaalde bedragen	129	159
Nog op te leggen aanslagen belastingen (for./toer./afrek. afval.)	1.922	1.996
Totaal Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	2.122	2.213
Totaal overlopende activa	3.240	2.773

Door wijziging in de voorschriften moeten nog te ontvangen bedragen van de EU, het rijk en overige Nederlandse overheden separaat in de balans worden toegelicht.

bedragen x € 1.000

Nog te ontvangen voorschotten van het Rijk met een specifiek bestedingsdoel	31-dec-2016	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	31-dec-2017
Ministerie BZK; Rijksbijdrage onderzoek Explosieven	132	41	- 132	41
Ministerie SZW: Rijksbijdrage Bbz	182	60	- 182	60
Totaal nog te ontvangen voorschotten van het Rijk	314	101	- 314	101

- Rijksvergoeding onderzoek explosieven € 41.000 conform raadsvoorstel van februari 2018.
- Rijksvergoeding BBZ afrekening 2017 van € 60.000.

De nog te ontvangen bedragen van overige overheden bestaan uit:

bedragen x € 1.000

Nog te ontvangen voorsch. van ov. Ned. overheid met een specifiek bestedingsdoel	31-dec-2016	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	31-dec-2017
Provincie Overijssel: Actie verkeersveiligheid	15	28	- 15	28
Provincie Overijssel: Vrije tijdseconomie	141	-	- 141	-
BVO Ijsselland	222	-	- 222	-
IGSD: Afrekening 2016	372	-	- 372	-
Gemeente Zwartewaterland / Kampen : Detachering	54	-	- 54	-
IGSD: afrekening 2017	-	431	-	431
Totaal nog te ontvangen voorschotten van ov. Ned. overheid	804	459	- 804	459

- Provinciale bijdrage van € 28.000 voor actie verkeersveiligheid
- Afrekening 2017 van de IGSD

De nog te ontvangen rente van € 61.000 heeft betrekking op de per 31 december nog te ontvangen rente van verstrekte geldleningen over de periode van de vervaldatum tot ultimo van het jaar, de zogenaamde transitorische rente.

De nog op te leggen aanslagen over 2017 van forensenbelasting, toeristenbelasting, riool grootverbruik en de afrekening van de gescheiden inzameling van respectievelijk € 800.000, € 530.000, € 210.000 en € 456.000 (totaal € 1.996.000) worden met ingang van 2015 onder de overlopende activa opgenomen.

3.3 Toelichting op de vaste passiva

PASSIVA

VASTE PASSIVA

Eigen Vermogen & Voorzieningen

bedragen x € 1.000

Reserves	Saldo 31-12-2016	Stortingen	Onttrekkingen	Saldo 31-12-2017
Algemene reserve	24.995	12.924	- 3.796	34.123
Algemene reserves grondexploitatie	3.500	-	- 3.500	-
Bestemmingsreserves onderwijs	818	-	- 818	-
Bestemmingsreserves overig	21.678	1.798	- 5.858	17.618
Saldo rekening * 1)	4.042	3.682	- 4.042	3.682
Totaal reserves	55.032	18.405	- 18.013	55.423

* 1) Onder 'Saldo rekening' staat de onttrekking vermeld uit hoofde van de bestemming van het resultaat van het vorige boekjaar. De toevoeging betreft het resultaat van het lopende dienstjaar.

De omvang van de reserves is per 31 december 2017 € 56,6 miljoen (31 december 2016 € 55,0 miljoen). Dit is exclusief de door de raad beschikbare investeringskredieten ter grootte van € 3,9 miljoen⁹ die nog niet (volledig) tot uitvoering zijn gekomen.

In bijlage 8 wordt per reserve de mutatie naar aard, reden en omvang weergegeven. Bij verschillende bestemmingsreserves ontbreekt een bestedingsplan en voldoen hierdoor in theorie niet aan het criterium van bestemmingsreserve. Met de vaststelling van de nota reserves en voorzieningen op 19 december 2017 waarbij 11 reserves zijn opgeheven is een grote stap gezet om wel aan dit criterium te voldoen.

bedragen x € 1.000

⁹ Conform bijlage 7

Voorzieningen	Saldo 31-12-2016	Stortin- gen	Onttrek- kingen	Saldo 31-12-2017
Voorzieningen	6.633	1.999	- 1.116	7.516
Totaal voorzieningen	6.633	1.999	- 1.116	7.516

In bijlage 3 wordt het totaal van de voorzieningen per voorziening weergegeven. De totale omvang van € 7.516.000 kan worden opgesplitst in vier onderdelen:

1. Voorzieningen voor egalisatie van tarieven voor afvalstoffenheffing en rioolheffing. Deze hebben een omvang van € 4.070.000 (2016: € 3.267.000) en wordt ook in het Programma thuis nader toegelicht.
2. De voorziening Buddenbaum ter grootte van bijna € 14.000. Dit is een voorziening gevormd vanuit een legaat voor de gemeente. Bestedingen worden op initiatief van de vereniging voor Paasloër belang ten laste van de voorziening gebracht.
3. Voorzieningen voor de betaling van wachtgelden, overdrachten van pensioenen en pensioenen (vanaf 1-1-2015) van voormalige bestuurders met een totale omvang van € 2.559.000 (2016: € 2.609.000)
4. Voorzieningen ingesteld door de raad om meerjarige onderhoud van vastgoed / speeltoestellen te kunnen bekostigen. Deze voorzieningen hebben ultimo 2017 een omvang van € 874.000 (2016: € 743.000).

In bijlage 8 wordt per voorziening de mutaties naar aard, reden en omvang weergegeven.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van > 1 jaar

Vaste Schuld met een rentetypische looptijd > 1 jaar	bedragen x € 1.000			
	31-dec- 2016	Vermeer- deringen	Aflossingen	31-dec- 2017
Onderhandse leningen van binnenl. banken en overige fin. instellingen	66.432	-	- 4.750	61.682
Waarborgsommen	65	0	-	66
Totaal vaste schulden > 1 jaar	66.498	0	- 4.750	61.748

In 2017 is er geen langlopende geldlening aangetrokken. De aflossingen van € 4.750.000 hebben betrekking op de reguliere aflossingen, waarvan € 530.000 door Wetland Wonen (doorgeleende aangetrokken lening). Het totaalbedrag aan verschuldigde rente¹⁰ in 2017 bedroeg € 1.897.000. De totale omvang van de leningen bedraagt ultimo 2017 € 61.682.000 (2016 € 66.432.000).

Ingaande 2016 worden waarborgsommen op grond van artikel 46 van het BBV onder vaste schulden met een rentetypische looptijd van > 1 jaar worden opgenomen. Begin en ultimo 2017 is het bedrag aan waarborgsommen € 66.000.

¹⁰ Inclusief transitorische rente

3.4 Toelichting op de vlottende passiva

VLOTTENDE PASSIVA

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd van < 1 jaar

bedragen x € 1.000

Netto vlottende schuld met een rentetypische looptijd < 1 jaar	31-dec-2016	31-dec-2017
Overige kasgeldleningen		
Kasgeldleningen	2.500	4.500
Totaal Overige kasgeldleningen	2.500	4.500
Banksaldi		
Bank- en girosaldi	736	1.333
Totaal Banksaldi	736	1.333
Overige schulden		
Crediteuren	6.087	6.455
Netto-uitkeringen WMO	937	943
Overige schulden	10	4
Totaal Overige schulden	7.034	7.402
Totaal vlottende schulden < 1 jaar	10.270	13.236

Per 31 december 2017 heeft de gemeente Steenwijkerland een kasgeldlening afgesloten van € 4,5 miljoen. Bij de bank staan we debet voor € 1.333.000. Het nog te betalen bedrag van € 943.000 heeft betrekking op betalingen zorg in natura 2017 van zorginstellingen.

Overlopende passiva

bedragen x € 1.000

Overlopende passiva	31-dec-2016	31-dec-2017
Ontvangen voorschotten van het Rijk met een spec. bestedingsdoel		
Vooruitontvangen bedragen Rijk	1.142	1.918
Totaal Ontvangen voorschotten van het Rijk met een spec. bestedingsdoel	1.142	1.918
Ontvangen voorschotten van ov. Ned. overheid met een spec. bestedingsdoel		
Vooruitontvangen bedragen overige overheid	425	362
Totaal Ontvangen voorschotten van ov. Ned. overheid met een spec. bestedingsdoel	425	362
Nog te betalen bedragen		
Nog te betalen bedragen	2.392	3.183
Nog te betalen rente	770	692
Totaal Nog te betalen bedragen	3.162	3.875
Overige vooruitontvangen bedragen		
Vooruitontvangen bedragen	200	36
Vooruitontvangen bedragen SiSa	-	-
n.v.t.	-	-
Overige overlopende passiva	12	5
Totaal Overige vooruitontvangen bedragen	212	40
Totaal overlopende passiva	4.942	6.195

bedragen x € 1.000

Ontvangen voorschotten vh Rijk met een spec. bestedingsdoel	31-dec-2016	Ontvangen bedragen	Vrijval/ Terugbetaling	31-dec-2017
Ministerie I&M: Spoorweglawaaï	925	310	- 126	1.108
Ministerie I&M: Geluid A woningen	192	-	-	192
Ministerie I&M: Geluid B woningen	25	-	- 25	-
Ministerie Financiën: Decentr Uitk GIDS	-	46	-	46
Ministerie Financiën: Decentr Uitk Asielinstroom	-	954	- 382	572
Totaal ontvangen voorschotten van het Rijk	1.142	1.310	- 533	1.918

bedragen x € 1.000

Ontv. voorsch. overige Ned. overheid met een spec. bestedingsdoel	31-dec-2016	Ontvangen bedragen	Vrijval/ Terugbetaling	31-dec-2017
Provincie Overijssel : Ruimtelijke kwaliteit Willemsoord	12		- 12	-
Provincie Overijssel : Nationaal Park	114		- 114	-
Provincie Overijssel : Energieloket t/m 2019	50		- 6	44
Provincie Overijssel : Bomen binnenstad	28		- 1	27
Provincie Overijssel : Stadstuin Onnastraat	221			221
Provincie Overijssel : Nationaal Park 2017 -2020	-	67		67
Provincie Overijssel : Bijdrage pluktuin	-	3		3
Totaal ontvangen voorschotten van overige Ned. overheid	425	70	- 133	362

bedragen x € 1.000

Nog te betalen bedragen	31-dec-2016	Vermeerderingen	Verminderingen	31-dec-2017
Diversen: Subsidie monumenten	35	25	- 35	25
Provincie Overijssel/ Diversen, subs. Duurzaamheid	20		- 20	-
NWG: Afrekening 2016	334		- 334	-
NWG: Afrekening frictiekosten 2016 en 2017	73	139	- 73	139
ROVA: Afrekening 2016 en 2017	68	102	- 68	102
Accrete: Cultuureducatie	45		- 45	-
IKB 2016 (Individueel keuzebudget)	685		- 685	-
Woonconcept: Bouwimpuls Steenwijkerdiep	100			100
Gemeente Kampen: Inhuur	20		- 20	-
IGSD: afrekening 2016 en 2017	738	1.207	- 738	1.207
Veiligheidsregio: afrekening veilig thuis	14		- 14	-
BVO IJsselland: afrekening 2016 expl / progr management	26		- 26	-
DVJ Infra en milieu: kerkplein Vollenhove	83		- 83	-
van Gelder: Drukriolering Blankenham	107		- 107	-
Zorggroep Oude en Nieuwe Land: afrek 2017	-	123		123
Personeel RUD: verlofuren	-	12		12
IJsselgroep: afrekening 2017	-	22		22
I&O Research: Inwonersonderzoek 2017	-	13		13
Nationale bewegwijzeringsdienst: Fietsbewegwijzering	-	26		26
Stichting Vestingstad: Afrekening BIZ 2017	-	14		14
Ministerie Financiën: afrekening Alg Uitkering 2017	-	145		145
Diversen: Afrek vrije tijdseconomie	-	16		16
BVO IJsselland: Afrekening Jeugd 2017	-	1.160		1.160
Diversen: < € 10.000	45	81	- 45	81
Afronding	- 1	-	1	-
Totaal	2.392	3.083	- 2.292	3.183

De nog te betalen rente van € 692.000 heeft betrekking op de per 31 december verschuldigde rente van aangetrokken geldleningen over de periode van de vervaldatum tot ultimo van het jaar, de zogenaamde transitorische rente.

Het verloop van de vooruit ontvangen bedragen in het jaar 2017:

bedragen x € 1.000

Vooruit ontvangen bedragen	31-dec-2016	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	31-dec-2017
Provincie	-	-	-	-
Totaal provincie	-	-	-	-
SISA	-	-	-	-
Totaal SISA	-	-	-	-
Overige				
Reatsheren van Orde: Brandschade RSG	193		- 193	-
Heutink: Exploitatieovereenkomst		30		30
Woonconcept: Bijdrage pluktuin		4		4
Diversen	8	1	- 8	1
Totaal overige	201	36	- 201	36
Afronding	- 1	-	1	-
Totaal	200	36	- 200	36

3.5 Schatkistbankieren

Met de invoering van het schatkistbankieren worden gemeenten verplicht om overtollige middelen aan te houden in 's rijks schatkist. In de praktijk houdt dit in dat saldi van bankrekeningen boven een drempelbedrag dagelijks worden overgeboekt op een bankrekening bij het rijk. Het drempelbedrag is afhankelijk van het begrotingstotaal van de gemeente. Zodra het tegoed van de rekeningcourantrekeningen bij met name de BNG hoger is dan het drempelbedrag, wordt dit automatisch doorgesluisd naar de schatkistrekening bij het rijk. In 2017 is dit 28 maal gebeurd. Ultimo 2017 is er geen sprake van schatkistbankieren, maar is er een kasgeldlening aangetrokken van € 4,5 miljoen.

bedragen x € 1.000

Schatkistbankieren		1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
(1a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	697	6.457	22.027	24.127
(1b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(1) = (1a) / (1b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	8	71	239	262
Drempelbedrag					
(2a)	Begrotingstotaal verslagjaar	111.177	111.177	111.177	111.177
(2b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	111.177	111.177	111.177	111.177
(2c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-	-	-	-
(2) = (2b)*0,75% + (2c)*0,2% met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	834	834	834	834
(3a) = (2) > (1)	Ruimte onder het drempelbedrag	826	763	594	572
(3b) = (1) > (2)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

3.6 Garanties

Waarborgen en garanties

Het in de balans opgenomen bedrag van verstrekte waarborgen aan natuurlijke en rechtspersonen is gebaseerd op de door de gemeente ontvangen saldooverklaringen. Ten aanzien van de niet verkregen opgaven is een schatting gemaakt. Dit omdat niet alle financiële instellingen, ondanks meerdere aanmaningen, voldoen aan hun verplichting om voor 1 maart 2018 saldooverklaringen te verstrekken.

Overzicht gegarandeerde leningen

bedragen x € 1.000

Gewaarborgde leningen	31-dec-2016		31-dec-2017		Garantstelling
	Bedrag	%	Bedrag	%	%
Woningcorporaties *1)	188.563	91,1%	183.221	91,1%	50%
Particuliere woningen *2)	3.051	1,5%	2.358	1,2%	
Bijzondere woonvormen	14.354	6,9%	13.979	6,9%	50%
Sportverenigingen	67	0,0%	67	0,0%	
Noordwestgroep	700	0,3%	700	0,3%	100%
Culturele instellingen *3)	-	0,0%	650	0,3%	100%
HVO	245	0,1%	242	0,1%	100%
Totaal	206.980	100,0%	201.217	100,0%	

- * 1) De leningen van de woningbouwcorporaties zijn door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw gewaarborgd. In 2017 zijn geen nieuwe leningen verstrekt. Jaarlijks worden de woningcorporaties financieel beoordeeld (t/m 2012 door Centraal Fonds Volkshuisvesting en vanaf 2013 overgenomen door Aedes, vereniging van woningcorporaties) Over het financiële beeld van de 3 opererende woningbouwcorporaties binnen de gemeente Steenwijkerland ten opzichte van 2015 is geen goed beeld te geven. (Wetland Wonen, Woonconcept en Omnia Wonen) Dit wordt veroorzaakt door een algehele wijziging in de rapportage door Aedes. Vergelijkingen met referentie-grootte zijn geheel komen te vervallen en alleen een vergelijking met het landelijke gemiddelde is opgenomen. Uit de nieuwe rapportage is wel al te leiden dat ten opzichte van het landelijk gemiddelde:
1. De reservepositie per verhuureenheid bij Woonconcept 25% lager uitkomt.
 2. De reservepositie per verhuureenheid bij Wetland en Omnia 14% en 13% hoger ligt.
 3. De grondpositie per verhuureenheid bij Woonconcept 58% hoger is.
 4. De grondpositie per verhuureenheid bij Wetland Wonen en Omnia liggen deze 17% en 25% lager.

- * 2) Het restantbedrag is inclusief het opgebouwde spaarkapitaal van € 2.272.916.

- * 3) De gemeente staat garant voor een opgenomen lening door de stichting 't Olde Maat Uus bij de BNG.

In 2017 is er geen beroep gedaan op de borgstelling van de door de gemeente Steenwijkerland gewaarborgde leningen

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

De gemeente is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende niet uit de balans blijvende verplichtingen. Hieronder zijn alleen de leasecontracten opgenomen. Dit omdat er geen vaste richtlijnen zijn waaraan de niet uit de balans blijvende verplichtingen moeten voldoen. De leasecontracten zijn opgenomen omdat wij voor een periode ons contractueel hebben verplicht, waarbij wij **verplicht** zijn tot afname en betaling van de termijnen. Er bestaat onduidelijkheid aangezien wij veel raamovereenkomsten hebben, zonder volumeverplichtingen en het Nederlands recht geen onderscheid kent tussen raamovereenkomsten en raamcontracten terwijl Europese aanbestedingsregels dit onderscheid wel maken.

In het algemeen zijn er voor verschillende lopende investeringsprojecten (zonder hier een limitatieve opsomming op te nemen) overeenkomsten aangegaan. Voorbeelden hiervan zijn opdrachten in de grondexploitatie, investeringen in rioleringen, wegen, reconstructies en onderwijshuisvesting.

Leasecontracten:

Afdrukapparatuur repro- en kantooromgeving : Op 14 september 2017 is het aflopende contract met 2 jaar verlengd t/m 13 september 2019. Het onderdeel Kofax is hierbij overgedragen aan een andere partij. De jaarlijks waarde in 2018 bedraagt circa € 75.000 excl. btw per jaar)

Aangegane verplichte contracten:

- Bandverzekering : Ingaande 31 december 2016 is gebruik gemaakt van de mogelijkheid van verlenging met 3 jaar van het contract voor brandverzekering (voorschot 2017 € 171.000, jaarlijkse indexering Troostwijk) (free 2017 € 8.000)

Kredietfaciliteiten:

- Bij de Bank voor Nederlandse Gemeenten heeft de gemeente de mogelijkheid om € 12 miljoen debet te staan. De kasgeldlimiet bedroeg in 2017 € 9,45 miljoen.

Grondexploitatie:

- Renteverplichtingen als gevolg van negatieve liquiditeit van de contracten aan van een bouwcombinatie op het complex Kornputkwartier.

Gemeenteraadsverkiezingen

- De gemeenteraadsverkiezingen op 21 maart 2018 hebben geleid tot een andere samenstelling van het college van B&W. De hieruit voortvloeiende wachtgeldverplichtingen bedragen € 472.000.

Niet uit de balans blijvende rechten

In deze jaarrekening is op grond van de door de commissie BBV verschenen nota faciliterend grondbeleid het complex Eeserwold geheel afgeboekt. De boekwaarde is nu 0. Hier staat evenwel tegenover dat de anterieure overeenkomsten nog steeds van kracht zijn. Deze overeenkomsten hebben een omvang van € 3.906.000 per ultimo 2017. Als gevolg van de voorbereiding en vaststelling van een nieuw bestemmingsplan zullen deze overeenkomsten wel een wijziging ondergaan. Dit omdat de overeenkomsten gerelateerd zijn aan het aantal gerealiseerde woningen.

De opgelegde eigen bijdragen van het CAK liggen op basis van de Wmo monitor op 13 maart 2018 € 109.000 (2015: € 21.000 / 2016: € 17.000 / 2017 € 71.000) hoger dan de geïnde bijdragen. Aangezien de opgelegde bijdragen maandelijks verschillen en de gemeente geen inzicht heeft in deze specificatie is de geïnde bijdrage in de rekening verantwoord.

Grondexploitatie:

- Renteopbrengsten als gevolg van de verkoopovereenkomsten van een bouwcombinatie op het complex Kornputkwartier.

Bijlagen

Bijlage 1: Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van gemeente Steenwijkerland

Verklaring over de jaarrekening 2017

Ons oordeel

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening van gemeente Steenwijkerland een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de activa en passiva van de gemeente op per 31 december 2017 en van de baten en lasten over 2017, in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader 2017 dat is vastgesteld door de raad op 28 november 2017.

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de jaarrekening 2017 van gemeente Steenwijkerland, te Steenwijk ('de gemeente') gecontroleerd. De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2017;
- het overzicht van baten en lasten over 2017;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen;
- de SiSa-bijlage met verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen;
- de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is het BBV.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het normenkader en het controleprotocol, beide vastgesteld door de raad op 28 november 2017 en de Regeling controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2017 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van gemeente Steenwijkerland zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij Assurance opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Materialiteit

De reikwijdte van onze controle wordt beïnvloed door het toepassen van materialiteit. Het begrip ‘materieel belang’ wordt toegelicht in de sectie ‘Onze verantwoordelijkheid voor de controle van de jaarrekening’.

De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor de jaarrekening als geheel is bepaald op €1.340.000 (2016: €1.426.000), waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% bedraagt en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de toleranties gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling controleprotocol WNT 2017.

Wij zijn met de raad overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de €67.000 (2016: €71.300) rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa of WNT-redenen relevant zijn.

Verklaring over de in het jaarrapport opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- het jaarverslag, waaronder de programmarekening en de paragrafen;
- het hoofdstuk hoofdlijnen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de raad

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag in overeenstemming met het BBV, en voor
- de rechtmatige totstandkoming van de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, en ten slotte

- een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

De raad is als kaderstellend en controlerend orgaan op grond van de Gemeentewet verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheid voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken. Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen.

De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Plaats, 21 juni 2018

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door S.J Dul RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2017 van gemeente Steenwijkerland

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het normenkader en het controleprotocol, beide vastgesteld door de raad op 28 november 2017, het controleprotocol WNT, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing van de gemeente.
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit.
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte criteria voor de financiële rechtmatigheid en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Bijlage 2: Beleidsindicatoren

Met ingang van de begroting en rekening 2017 dienen gemeenten op grond van het BBV een vaste set van beleidsindicatoren op te nemen. De meeste van deze indicatoren zijn te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl. In de tabel zijn de meest actuele cijfers opgenomen.

Bij elk van deze indicatoren is een omschrijving en een nadere toelichting vermeld. Voor een vijftal indicatoren is geen landelijke bron beschikbaar en zijn er dus geen vergelijkingen mogelijk. Dit betreffen de volgende indicatoren:

1. Formatie
2. Bezetting
3. Apparaatskosten
4. Externe inhuur
5. Overheadkosten

Deze vijf indicatoren worden samengesteld uit eigen gegevens van de gemeente.

Beleidsindicator	Eenheid	Periode	Steenwijker land	Neder land (gemiddeld)
0. Bestuur en ondersteuning				
0.01	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2017	7
0.02	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2017	7
0.03	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2017	610
0.04	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2017	10
0.05	Overhead	% van totale lasten	2017	11
1. Veiligheid				
1.01	Verwijzingen Halt	per 10.000 inwoners 12-17 jr	2016	104
1.02	Harde kern jongeren	per 10.000 inwoners 12-24 jaar	2014	1
1.03	Winkeldiefstal	aantal per 1.000 inwoners	2016	1
1.04	Geweldsmisdrijven	aantal per 1.000 inwoners	2016	5
1.05	Diefstal uit woning	aantal per 1.000 inwoners	2016	2
1.06	Vernielingen en beschadigingen	aantal per 1.000 inwoners	2016	6
2. Verkeer en vervoer				
2.01	Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	%	2015	5
2.02	Ziekenhuisopname na vervoersongeval met een fietser	%	2015	4
3. Economie				
3.01	Funcitiemenging	%	2017	45
3.02	Vestigingen	per 1.000 inw 15- 64 jr	2017	163
4. Onderwijs				
4.01	Absoluut verzuim	per 1.000 inw 5-18 jr	2016	0
4.02	Relatief verzuim	per 1.000 inw 5-18 jr	2016	33
4.03	Voortijdige schoolverlaters totaal (VO+MBO)%	%	2014	2
5. Sport, cultuur en recreatie				

5.01	% Niet-sporters	%	2016	56	49
6. Sociaal domein					
6.01	Banen	per 1.000 inw 15 – 64 jaar	2017	600	758
6.02	Bijstandsuitkeringen	per 1.000 inw 18jr eo	1e hj 2017	30	42
6.03	Aantal re-integratievoorzieningen	per 1.000 inw 15-65jr	1e hj 2017	67	27
6.04	Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 1.000 inw	1e hj 2017	55	54
6.05	Netto arbeidsparticipatie	%	2016	65	66
6.06	% Kinderen in armoede	%	2015	5	7
6.07	% Jeugdwerkloosheid	%	2015	3	2
6.08	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	1e hj 2017	7	9
6.09	Jongeren met jeugdbescherming	%	2e hj 2016	1	1
6.10	Jongeren met delict voor rechter	%	2015	1	1
6.11	Jongeren met jeugdreclassering	%	1e hj 2017	0	0
7. Volksgezondheid en milieu					
7.01	Fijn huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2016	68	187
7.02	Hernieuwbare elektriciteit	%	2016	9	13
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing					
8.01	WOZ-waarde woningen	dzd euro	2017	191	216
8.02	Nieuwbouw woningen	aantal per 1.000 woningen	2015	2	6
8.03	Demografische druk	%	2017	79	69
8.04	Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	2017	643	644
8.05	Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	2017	716	723

Bovenvermelde indicator worden continu bijgewerkt en hierdoor zijn er wijzigingen ten opzichte van de meest voorhanden resultaten op de site www.waarstaatjegemeente.nl mogelijk. De gepresenteerde uitkomsten zijn van 22 maart 2018.

Bijlage 3: Verloop reserves en Voorzieningen

bedragen x € 1.000

Reserves	Saldo 31-12-2016	Stortin- gen	Onttrek- kingen	Saldo 31-12-2017
Algemene reserve				
Algemene reserve - vaste buffer	7.475	3.589	-	11.064
Algemene reserve - vrij besteedbaar	16.915	9.235	- 3.698	22.452
Bedrijfsreserve	605	100	- 98	607
Totaal Algemene reserve	24.995	12.924	- 3.796	34.123
Algemene reserves grondexploitatie				
Algemene reserve Grondbedrijf	3.500	-	- 3.500	-
Totaal Algemene reserves grondexploitatie	3.500	-	- 3.500	-
Bestemmingsreserves onderwijs				
Decentralisatie huisvesting onderwijs	818	-	- 818	-
Totaal Bestemmingsreserves onderwijs	818	-	- 818	-
Bestemmingsreserves overig				
Fonds leader plus (Leader 2014-2020)	232	-	- 75	157
Kunstobjecten	470	50	- 520	-
Oudheidkamer	23	-	- 23	-
Reserve frictie samenvoeging IGSD/NWG	585	-	- 142	443
Reserve Gebiedsgerichte projecten	204	-	- 204	-
Reserve grote projecten	64	-	- 64	-
Reserve impuls gelden	706	800	- 1.506	-
Reserve kernenbeleid	175	100	- 164	111
Reserve koppengeld	272	39	- 38	273
Reserve leefbaarheidsprojecten	427	-	- 188	239
Reserve opbrengst Wavin-gelden	150	-	- 150	-
Reserve opvangen effecten decentralisatie's (3D's)	4.196	-	- 1.196	3.000
Reserve startersleningen	2.405	-	-	2.405
Reserve te bestemmen rekeningsaldo	1.445	809	- 1.445	809
Reserve volkshuisvesting	10.324	-	- 144	10.180
Totaal Bestemmingsreserves overig	21.678	1.798	- 5.858	17.618
Saldo rekening				
Te verdelen rekeningsaldo Steenwijk	4.042	3.682	- 4.042	3.682
Totaal Saldo rekening	4.042	3.682	- 4.042	3.682
Totaal reserves	55.032	18.405	- 18.013	55.423

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Saldo 31-12-2016	Stortin- gen	Onttrek- kingen	Saldo 31-12-2017
Egalisatievoorziening reiniging	1.171	10	- 55	1.126
Voorziening riolering (exploitatie)	863	535	- 337	1.061
Voorziening riolering (investeringen)	1.234	649	-	1.883
Vz Algemeen Maatschappelijk Vastgoed	578	418	- 387	610
Vz betaalde pensioenen wethouders	455	24	- 21	458
VZ Buddenbaum	14	-	-	14
Vz onderhoud speelvoorzieningen	165	99	-	264
Vz overdracht wethouderspensioenen	1.683	99	- 15	1.767
Vz wachtgeldten collegeleden 2001-2006/2010-2014	471	165	- 302	334
Totaal voorzieningen	6.633	1.999	- 1.116	7.516

Bijlage 4: Mutaties reserves per programma

bedragen x € 1.000

Mutatie reserves - Alle programma's	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2017
Toevoegingen	- 2.945	- 14.416	- 14.722
Onttrekkingen	1.055	22.932	18.013
Totaal mutatie reserves	- 1.890	8.516	3.291

bedragen x € 1.000

Mutatie reserves - 1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2017
Onttrekkingen			
Reserve te bestemmen rekeningsaldo	-	55	55
Algemene reserve	-	83	83
Totaal Onttrekkingen	-	138	138
Totaal mutatie reserves	-	138	138

bedragen x € 1.000

Mutatie reserves - 2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2017
Toevoegingen			
Reserve te bestemmen rekeningsaldo	-	-	- 551
Algemene reserve	- 10	- 10	- 19
Reserve kernenbeleid	- 100	- 100	- 100
Reserve koppengeld	-	-	- 39
Totaal Toevoegingen	- 110	- 110	- 709
Onttrekkingen			
Reserve te bestemmen rekeningsaldo	-	271	271
Algemene reserve	1.297	3.955	2.080
Reserve volkshuisvesting	- 2.455	599	124
Reserve kernenbeleid	- 38	6	6
Reserve leefbaarheidsprojecten (accommodatiefonds)	- 4	-	-
Reserve koppengeld	- 27	69	38
Totaal Onttrekkingen	- 1.227	4.901	2.519
Totaal mutatie reserves	- 1.337	4.791	1.810

bedragen x € 1.000

Mutatie reserves - 3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2017
Toevoegingen			
Reserve te bestemmen rekeningsaldo	-	-	- 195
Reserve kunstobjecten	- 50	- 50	- 50
Totaal Toevoegingen	- 50	- 50	- 245
Onttrekkingen			
Reserve te bestemmen rekeningsaldo	-	932	932
Algemene reserve	- 232	1.849	1.102
Reserve volkshuisvesting	-	20	20
Reserve frictie samenvoeging IGSD/NWG	-	206	142
Reserve impuls gelden	65	65	65
Reserve kunstobjecten	29	-	-
Reserve opvangen effecten bestuursakkoord	596	596	596
Totaal Onttrekkingen	458	3.668	2.857
Totaal mutatie reserves	408	3.618	2.612

bedragen x € 1.000

Mutatie reserves -	Primitieve	Actuele	Rekening
4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	Begroting	Begroting	2017
Toevoegingen			
Reserve te bestemmen rekeningsaldo	-	-	- 63
Algemene reserve	-	- 871	- 220
Totaal Toevoegingen	-	- 871	- 283
Onttrekkingen			
Reserve te bestemmen rekeningsaldo	-	187	187
Algemene reserve	285	1.386	306
Fonds leaderplus (leader 2014-2020)	-	232	75
Reserve impuls gelden	175	-	-
Totaal Onttrekkingen	460	1.805	568
Totaal mutatie reserves	460	934	284

bedragen x € 1.000

Mutatie reserves -	Primitieve	Actuele	Rekening
5. Financiën en bedrijfsvoering	Begroting	Begroting	2017
Toevoegingen			
Algemene reserve	- 1.661	- 8.996	- 8.996
Concernreserve	-	-	- 100
Algemene reserve - vaste buffer	-	- 3.589	- 3.589
Reserve impuls gelden	- 800	- 800	- 800
Totaal Toevoegingen	- 2.461	- 13.385	- 13.485
Onttrekkingen			
Algemene reserve	289	508	127
Reserve gebiedsgerichte projecten	-	204	204
Reserve grote projecten	-	64	64
Reserve kernenbeleid	-	158	158
Reserve leefbaarheidsprojecten (accommodatiefonds)	-	188	188
Reserve opbrengst WAVIN-gelden	-	150	150
Algemene reserve Grondbedrijf	-	3.500	3.500
Concernreserve	-	205	98
Te verdelen rekeningsaldo	-	4.042	4.042
Reserve impuls gelden	-	1.441	1.441
Reserve kunstobjecten	-	520	520
Reserve opvangen effecten bestuursakkoord	600	600	600
Reserve decentralisatie huisvesting onderwijs	-	818	818
Reserve oudheidskamer	-	23	23
Totaal Onttrekkingen	889	12.420	11.932
Totaal mutatie reserves	- 1.572	- 965	- 1.553

Bijlage 5: Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan en van reserves

Vanaf 2013 zijn gemeenten verplicht om in de rekening een opgave verstrekken van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan en van de reserves. Op basis van deze informatie kan de provincie Overijssel een beter inzicht krijgen of de jaarrekening materieel in evenwicht is. Materieel evenwicht houdt in dat structurele uitgaven door structurele inkomsten. Onderstaand geven wij per programma de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves weer.

bedragen x € 1.000

Structurele baten en lasten - 1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2017	Verschil
Saldo van baten en lasten (structureel)				
Lasten	- 2.759	- 3.129	- 3.014	115 V
Baten	600	639	833	194 V
Saldo van baten en lasten (structureel)	- 2.159	- 2.490	- 2.181	309 V
Mutatie reserves (structureel)				
Toevoegingen	-	-	-	-
Onttrekkingen	-	-	-	-
Mutatie reserves (structureel)	-	-	-	-
Structureel resultaat	- 2.159	- 2.490	- 2.181	309 V

Geen structurele toevoegingen en of onttrekkingen opgenomen.

bedragen x € 1.000

Structurele baten en lasten - 2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2017	Verschil
Saldo van baten en lasten (structureel)				
Lasten	- 31.017	- 33.530	- 30.421	3.108 V
Baten	8.428	8.565	8.694	129 V
Saldo van baten en lasten (structureel)	- 22.589	- 24.964	- 21.727	3.237 V
Mutatie reserves (structureel)				
Toevoegingen	- 324	-	-	-
Onttrekkingen	6	6	6	0 V
Mutatie reserves (structureel)	- 318	6	6	0 V
Structureel resultaat	- 22.907	- 24.958	- 21.721	3.237 V

Op 19 december 2017 heeft de raad van de gemeente Steenwijkerland de nota reserves en voorzieningen vastgesteld. In deze nota zijn de structurele uitname van de reserve kernenbeleid ter grootte van ruim € 6.000 geëlimineerd, die in de perspectiefnota 2019-2022 financieel wordt vertaald.

bedragen x € 1.000

Structurele baten en lasten - 3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2017	Verschil
Saldo van baten en lasten (structureel)				
Lasten	- 61.034	- 60.155	- 60.555	- 400 N
Baten	13.991	14.675	15.527	852 V
Saldo van baten en lasten (structureel)	- 47.043	- 45.480	- 45.028	452 V
Mutatie reserves (structureel)				
Toevoegingen	- 50	- 50	- 50	-
Onttrekkingen	29	29	5	- 24 N
Mutatie reserves (structureel)	- 21	- 21	- 45	- 24 N
Structureel resultaat	- 47.064	- 45.501	- 45.073	428 V

Met de vaststelling van de nota reserves en voorzieningen op 19 december 2019 is de structurele dotatie en uitname van respectievelijk € 50.000 en € 29.430 komen te vervallen. De financiële vertaling vindt plaats in de Perspectiefnota 2019-2022.

bedragen x € 1.000

Structurele baten en lasten - 4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2017	Verschil
Saldo van baten en lasten (structureel)				
Lasten	- 1.285	- 1.341	- 1.601	- 260 N
Baten	84	112	613	502 V
Saldo van baten en lasten (structureel)	- 1.202	- 1.230	- 988	242 V
Mutatie reserves (structureel)				
Toevoegingen	-	-	-	-
Onttrekkingen	-	-	-	-
Mutatie reserves (structureel)	-	-	-	-
Structureel resultaat	- 1.202	- 1.230	- 988	242 V

Geen structurele toevoegingen en of onttrekkingen opgenomen.

bedragen x € 1.000

Structurele baten en lasten - 5. Financiën en bedrijfsvoering	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2017	Verschil
Saldo van baten en lasten (structureel)				
Lasten	- 14.676	- 16.438	- 19.700	- 3.262 N
Baten	88.074	89.432	89.431	- 1 N
Saldo van baten en lasten (structureel)	73.397	72.994	69.731	- 3.263 N
Mutatie reserves (structureel)				
Toevoegingen	-	-	-	-
Onttrekkingen	-	-	-	-
Mutatie reserves (structureel)	-	-	-	-
Structureel resultaat	73.397	72.994	69.731	- 3.263 N

Geen structurele toevoegingen en of onttrekkingen opgenomen.

Totaal:

bedragen x € 1.000

Structurele baten en lasten - Alle programma's	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2017	Verschil
Saldo van baten en lasten (structureel)				
Lasten	- 110.772	- 114.593	- 115.291	- 698 N
Baten	111.177	113.423	115.098	1.675 V
Saldo van baten en lasten (structureel)	405	- 1.170	- 193	977 V
Mutatie reserves (structureel)				
Toevoegingen	- 374	- 50	- 50	0 V
Onttrekkingen	35	35	11	- 24 N
Mutatie reserves (structureel)	- 339	- 15	- 39	- 24 N
Structureel resultaat	66	- 1.185	- 232	953 V

Bijlage 6: Afgesloten projecten

bedragen x € 1.000

Afgesloten projecten > € 10.000	Afwijking
Geactiveerde projecten	
Bedrijf kritische applicaties 2016	34 V
implementatie burgerzakensysteem 2016	80 V
Beheerpakketten 2017	60 V
Vervanging draadloos netwerk 2017	30 V
Brug GNBV33	- 6 N
Vervanging gemalen en minigemalen 2016	11 V
Parkeerterrein MFC "De Ploats "	11 V
Diversen < € 20.000	- 28 N
Diversen < € 20.000	31 V
Totaal geactiveerde projecten	223 V
Projecten ten laste van reserves afgesloten	
Drank en Horecavergunningen	78 V
Sociale Atlas	24 V
Sloop gymzaal Oostermeenthe	26 V
Onderwijshuisvesting 2014	128 V
Diversen < € 20.000	55 V
Totaal Projecten ten laste van reserves	311 V
Totaal Afgesloten projecten	534 V

Om zo volledig mogelijk verantwoording af te leggen en de raad maximaal te informeren wordt jaarlijks een overzicht van afgesloten projecten opgenomen.

Verschil moet hierbij worden gemaakt tussen geactiveerde projecten en projecten ten laste van reserves.

Geactiveerde projecten

Op geactiveerde projecten wordt afgeschreven hetgeen inhoudt dat het voordeel van € 223.000 niet ten gunste van de rekening komt, maar over meerdere jaren, afhankelijk van de afschrijvingstermijnen, als voordeel in de kapitaalasten terugkomt in de begroting 2018 en verder. Investerings < € 20.000 worden op grond van onze nota afschrijvingsbeleid en waarderingsgrondslagen in 1 termijn afgeschreven.

Projecten ten laste van reserve

Bij projecten ten laste van reserves worden tekorten niet afgedekt door een hogere bijdrage van de reserve. De raad heeft de omvang van het budget beschikbaar gesteld, een eventuele overschrijding komt ten laste van het resultaat 2017. Indien geen bijdragen van reserves meer begroot zijn, kan er een voordelig resultaat ontstaan. Deze komt ten gunste van de rekening. Er kunnen drie situaties ontstaan bij het afsluiten van projecten ten laste van reserves:

1. Tekorten komen ten laste van de rekening.
2. Overschotten worden niet ten gunste van de reserve gebracht, maar komen ten gunste van de rekening.
3. Afgeronde projecten, met een restantkrediet, worden afgesloten. Het voordeel komt niet ten gunste van de rekening, maar de onttrekking van de reserve wordt bij afsluiten lager. Het voordeel blijft in de reserve beschikbaar voor nieuwe door de raad goedgekeurde projecten.

Bijlage 7: Restantkredieten: Ten laste van reserves / Geactiveerde investeringen

Bij de vaststelling van de rekening geven wij u inzicht in de nog beschikbare kredieten per ultimo van het jaar. In onderstaande tabel zijn alle investeringen van > € 20.000 opgenomen.

Het afronden van deze beschikbare investeringen heeft gevolgen voor de omvang van de reservepositie van de gemeente. Ultimo 2017 bedraagt de omvang van onze reserves € 55,4 miljoen. Op basis van de door de raad beschikbaar gestelde en nog uit te voeren kredieten ultimo 2017 zal deze reservepositie afnemen met € 3,9 miljoen naar € 51,5¹¹ miljoen.

bedragen x € 1.000	
Restantkredieten ten laste van Reserves > € 20.000	Rekening 2017
Onderzoek explosieven	47
Ontmoetingsplein kerkplein Vollenhove	37
Kwaliteitsverb. Stedelijk groen	37
Multifunctioneel veld Blokzijl	24
Verfraaiing entree Sint Jansklooster	21
Opwaarderen dorpsplein Sint Jansklooster	35
Burgerparticipatie	80
Duurzame dorpen	77
Energie service company	30
Zonneparken	296
Structuurvisie	58
Wijkvisie Steenwijk - West	39
Tukseweg 129-131	145
Kerkstraat 13-17	121
Herinrichting Onnastraat 32-40	105
Panden gedempte Turfhaven	432
Stadstuin en Onnastraat	146
Stimuleren wonen en herverkaveling	297
Koloniën van weldadigheid	60
Aansluiting welstandsnota aan bestemmingsplannen	28
OHV 2013: Preventief Onderhoud op Kop	25
OHV 2014: Openbaar Onderwijs Op Kop	212
Renovatie Sport accommodatie Giethoorn	38
Renovatie Sportaccommodatie SVBS 2015	74
Renovatie Sport accommodatie Giethoorn	30
Waterhuishouding Sportvelden	52
Frictiekosten IGSD / NWG	64
Hoe lang zult u wonen	54
Gele gebieden Ossenzijl	- 635
Parkmanagement	184
Breedband	73
Impuls rietlandbeheer in W. en W.	25
Landinrichting 3e uitvoeringsmodule	153
Ruimtelijke ontwikkeling Beulakerpolder	47
Gele gebieden Beulakerpolder	52
Leader programma 2014-2020	157
Poortenmodel	63
Nationaal Park 0 meting	50
Merkontwikkeling	33
Nationaal Park	235
Transport	3.101

¹¹ Dit is exclusief de raadsbesluiten 2018 waarbij investeringen ten laste van de reserves beschikbaar zijn gesteld.

bedragen x € 1.000

Restantkredieten ten laste van Reserves > € 20.000		Rekening 2017
Transport		3.101
Ontwikkeling Capelleschool		88
Sanering Matthijs Kiersstraat		124
Impulsgelden brede school		38
Doorontwikkeling E dienstverlening		365
Herhuisvesting		100
Diversen < € 20.000		124
Totaal restantkredieten ten laste van reserves		3.940

bedragen x € 1.000

Restantkredieten geactiveerd > € 20.000		Rekening 2017
Herinrichting Torenlanden		133
Rehabilitatie Lageweg		149
Vervanging 2 bruggen Arembergerweg		204
Vervangen Oeververbindingen 2017		322
Vervanging verlichting 2017		402
Herinrichting Oldemarktseweg		36
Uitwateringssluis met Brug Ettelands kanaal		716
Vervangen weg Kallenkote		88
Bijdrage integrale projecten 2017		113
Tukseweg Tuk		77
Gierwal		200
Pollers / openbare verlichting / fontein markt Steenwijk		450
Brug Rams Woerthe		30
Oeverbescherming 2017		150
Grond fusieschool Giethoorn		330
Bouw fusieschool Giethoorn		3.393
Onderwijs Expertise Centrum 2010		63
Opwaarderen sportaccommodaties 2015-2018		252
Uitbreiding sportaccommodatie SVBS		- 26
Groot onderhoud zwembaden		116
Zonnepanelen Zwembad "de Waterwijk"		38
Verv vrijverval riool Blokzijlerdijk Blankenham		471
Bijdragen riolering projecten 2016		779
RWA riool Torenlanden		671
Verbetering waterhuishouding De Hare		34
Vervangen vrijverval riool Belt-Schutsloot		208
Vervangen riolering Torenlanden 2017		1.292
Vervangen riolering Voorpoort fase 4		76
Vervanging gemalen en minigemalen 2017		89
Riolering Oldemarktseweg Steenwijkerwold 2017		103
Oeverbescherming 2017		104
Herinrichting Onnastraat 32 - 40		80
Canneveldstraat kwadrant 3 en 4		138
Wijkvisie Steenwijk West		- 38
Realisatie Steenwijkerdiep (stelpost)		1.823
Molenstraat Sint Jans klooster		411
Vervanging Scania 2017		300
Vervanging 3 auto's 2017		122
Pont Jonen 2017		84
Sneeuwschuivers 2017		24
Strooier vrachtwagen 2017		40
E- HRM		100
6 Beamers 2017		20
Diversen < € 20.000		32
Totaal restantkredieten geactiveerd		14.199

Bijlage 8: Mutaties in de reserves en voorzieningen

In aanvulling op de informatie in bijlage 3 geven wij u onderstaand informatie over de mutaties per reserve en per voorziening.

Reserves:

bedragen x € 1.000				
Mutatie reserves	Stand per 01-01-2017	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Stand per 31-12-2017
Algemene reserve - vaste buffer	7.475			
Verdeling Rekeningsaldo 2016 (RB 4 juli 2017)		89		
Nota reserves en voorzieningen		3.500		
Algemene reserve - vaste buffer	7.475	3.589	-	11.064
Algemene reserve vrij besteedbaar	16.915			
Perspectiefnota 2016 / Primitieve begroting		1.671		
Verdeling Rekeningsaldo 2016 (RB 4 juli 2017)		3.770		
Nota reserves en voorzieningen		3.565		
Gele gebieden Ossenzijl		220		
Dorpsplan 2016: Dorpsplein Sint Jans klooster		5		
Stimuleren wonen en herverkaveling		4		
Kernenbeleid tlv AR			- 100	
Conform raadsbesluit te best 2014 BGT			- 75	
Aanschaf kunst			- 5	
Mr. Z. ter Steghestraat			- 507	
Rehabilitatie Lageweg			- 820	
Impuls brede school			- 155	
Nationaal Actieplan Sport en Bewegen			- 36	
Sportaccommodaties			- 4	
Gemeentewinkel			- 10	
Digitaliseren Bouwvergunningen			- 42	
Doorontwikkeling E dienstverlening			- 50	
Informatiebeveiliging			- 21	
Selectie Burgemeester			- 8	
Centrale veiligheidsdag			- 6	
Onderzoek Explosieven			- 18	
Drank en horecavergunningen			- 13	
Woldpoort			- 3	
Pilot openbare Verlichting			- 2	
Brugwachtershuisje			- 60	
Herinr. Tukseweg / Welkoop			- 7	
Ontmoetingsplein kerkplein Vollenhove			- 17	
Kwaliteitsverbetering stedelijk groen			- 6	
Dorpspl. 2014: Bijdrage verbouwing wijkgebouw De Gagels			- 8	
Dorpspl. 2016: Beeld en Interactief infobord Willemsoord			- 6	
Dorpspl. 2016: Zonnepanelen dorps huis Basse			- 7	
Dorpspl. 2016: Jeu de Boulebaan Blankenham			- 6	
Dorpspl. 2016: Berging buurthuis Marijenkampen			- 18	
Dorpspl. 2016: Tweede informatiepunt Belt -Schutsloot			- 5	
Dorpspl. 2016: Feestverlichting Hoofdstraat Oldemarkt			- 5	
Dorpspl. 2016: Touwslagerij Steenwijk			- 8	
Dorpspl. 2016: Inrichting berging Eesveen			- 5	
Dorpspl. 2016: Dorpsplan Wanneperveen			- 5	
Dorpspl. 2016: Oprichten bew. zorgcoöperatie Dwarsgracht			- 6	
Duurzame dorpen			- 119	
Zonneparken			- 4	
Structuurvisie 2011			- 11	

bedragen x € 1.000

Mutatie reserves	Stand per 01-01-2017	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Stand per 31-12-2017
Omgevingsplan			- 57	
Wijkvisie Steenwijk- west			- 72	
Stationsomgeving Steenwijk			- 1	
Panden gedempte Turfhaven			- 16	
Stadstuin Onnastraat			- 29	
Koloniën van Weldadigheid			- 40	
Binnenstad			- 60	
Welstandsnota			- 35	
Vorbereiding fusieschool Giethoorn			- 18	
Bijdrage renovatie en nieuwbouw VHK			- 280	
Overdracht sportterrein VHK (boekwaarde)			- 52	
Renovatie sportaccommodatie SVBS			- 19	
Renovatie sportaccommodatie Giethoorn			- 0	
Renovatie sportaccommodatie vv Kuinre			- 3	
Verduurzamen Tolhekke			- 100	
Waterhuishouding sportvelden			- 158	
t Olde Maat Uus			- 25	
Dorpshuis De Skulpe			- 94	
Dorpshuis De Zandbelt			- 81	
Doorrijdockhouse De Meenthe			- 6	
Buurtcirkels			- 27	
Lang zult u wonen			- 46	
Parkmanagement			- 49	
Vitale bedrijfsterreinen			- 4	
Breedband			- 17	
Landinrichting NWO Scheerwolde			- 22	
Landinrichting 3e uitvoeringsmodule			- 2	
Gele gebieden Ossenzijl			- 0	
Gele gebieden Beulakerpolder			- 11	
Vrije tijdseconomie			- 97	
Poortenmodel Nationaal Park			- 12	
0 meting Nationaal Park			- 25	
Merkontwikkeling nationaal Park			- 58	
Sanering M. Kiersstraat			- 8	
Algemene reserve vrij besteedbaar	16.915	9.235	- 3.698	22.452
Bedrijfsreserve	605			
Herhuisvesting		100		
Digitaliseren Bouwvergunningen en Burgerlijke stand			- 7	
Digipost			- 91	
Bedrijfsreserve	605	100	- 98	607
Algemene reserve Grondbedrijf	3.500			
Nota Reserves en voorzieningen			- 3.500	
Algemene reserve Grondbedrijf	3.500	-	- 3.500	-
Decentralisatie huisvesting onderwijs	818			
Nota Reserves en voorzieningen			- 818	
Decentralisatie huisvesting onderwijs	818	-	- 818	-
Fonds leader plus (Leader 2014-2020)	232			
Leaderprogramma 2014 -2020			- 75	
Fonds leader plus (Leader 2014-2020)	232	-	- 75	157
Kunstobjecten	470			
Dotatie Kunstobjecten cf Begroting		50		

bedragen x € 1.000

Mutatie reserves	Stand per 01-01-2017	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Stand per 31-12-2017
Nota reserves en voorzieningen			- 520	
Kunstobjecten	470	50	- 520	-
Oudheidkamer	23			
Nota reserves en voorzieningen			- 23	
Oudheidkamer	23	-	- 23	-
Reserve frictie samenvoeging IGSD/NWG	585			
Friciekosten IGSD / NWG			- 142	
Reserve frictie samenvoeging IGSD/NWG	585	-	- 142	443
Reserve gebiedsgerichte projecten	204			
Nota reserves en voorzieningen			- 204	
Reserve gebiedsgerichte projecten	204	-	- 204	-
Reserve grote projecten	64			
Nota reserves en voorzieningen			- 64	
Reserve grote projecten	64	-	- 64	-
Reserve kernenbeleid	175			
Dotatie cf Begroting		100		
Nota Reserves en voorzieningen			- 158	
Kapitaallasten kernenbeleid			- 6	
Reserve kernenbeleid	175	100	- 164	111
Reserve koppengeld	272			
Overschot Koppengeld 2017		39		
Dorpspl. 2014: Bijdrage verbouwing wijkgebouw De Gagels			- 3	
Dorpspl. 2015: Verfraaiing entree Sint Jansklooster			- 7	
Dorpspl. 2015: Plein Kuinre			- 1	
Dorpspl. 2016: Beeld en Interactief infobord Willemsoord			- 2	
Dorpspl. 2016: Zonnepanelen dorps huis Basse			- 1	
Dorpspl. 2016: Jeu de Boulebaan Blankenham			- 1	
Dorpspl. 2016: Berging buurthuis Marijenkampen			- 2	
Dorpspl. 2016: Tweede informatiepunt Belt -Schutsloot			- 4	
Dorpspl. 2016: Feestverlichting Hoofdstraat Oldemarkt			- 1	
Dorpspl. 2016: Touwslagerij Steenwijk			- 8	
Dorpspl. 2016: Inrichting berging Eesveen			- 5	
Dorpspl. 2016: Dorpsplan Wanneperveen			- 4	
Dorpspl. 2016: Oprichten bew.zorgcoöperatie Dwarsgracht			- 1	
Reserve koppengeld	272	39	- 38	273
Reserve leefbaarheidsprojecten	427			
Nota reserves en voorzieningen			- 188	
Reserve leefbaarheidsprojecten	427	-	- 188	239
Reserve opbrengst Wavin-gelden	150			
Nota reserves en voorzieningen			- 150	
Reserve opbrengst Wavin-gelden	150	-	- 150	-
Reserve opvangen eff. decentralisatie's (3D's)	4.196			
Primitieve begr. Reserve bestuursakkoord HH2 2017			- 600 - 596	
Reserve opvangen eff. decentralisatie's (3D's)	4.196	-	- 1.196	3.000

bedragen x € 1.000

Mutatie reserves	Stand per 01-01-2017	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Stand per 31-12-2017
Reserve startersleningen	2.405	-	-	
Reserve startersleningen	2.405	-	-	2.405
Reserve impuls gelden	706			
Primitieve begroting 2017		800		
Nota reserves en voorzieningen			- 1.506	
Reserve impuls gelden	706	800	- 1.506	-
Reserve te bestemmen rekeningssaldo	1.445			
Te bestemmen 2017 (RB 17 april 2018)		809		
Inzet te bestemmen 2016			- 1.445	
Reserve te bestemmen rekeningssaldo	1.445	809	- 1.445	809
Reserve volkshuisvesting	10.324			
Collectief Part. Opdrachtgeverschap			- 10	
Herinrichting Kerkstraat 13-17			- 64	
Jeugdhonk Kuinre			- 20	
Binnenstad			- 50	
Reserve volkshuisvesting	10.324	-	- 144	10.180
Te verdelen rekeningssaldo Steenwijk	4.042			
Rekeningresultaat 2017		3.682		
Verdeling Rekeningssaldo 2016 (RB 4 juli 2017)			- 4.042	
Te verdelen rekeningssaldo Steenwijk	4.042	3.682	- 4.042	3.682
Totaal	55.032	18.405	- 18.013	55.423

Voorzieningen:

bedragen x € 1.000

Mutatie voorzieningen	Stand per 01-01-2017	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Stand per 31-12-2017
Algemeen Maatschappelijk Vastgoed	578			
Onderhoud ten laste van voorziening cf begroting			- 357	
Onderhoud 2017 tlv / tgv voorziening		189		
Tekort 15 jarige prognose		200		
Algemeen Maatschappelijk Vastgoed	578	389	- 357	610
Onderhoud speelvoorzieningen	165			
Onderhoud ten gunste van voorziening cf begroting		58		
Onderhoud 2017 tlv /tgv voorziening		41		
Speelvoorzieningen	165	99	-	264
Riolering (Investerings)	1.234			
Dotatie / Onttrekking cf begroting (100% dekking)		480		
Resultaat kapitaallasten 2017		169		
Riolering (Investerings)	1.234	649	-	1.883
Riolering (Exploitatie)	863			
Jaarrekening 2017			- 337	
Hogere opbrengst rioolheffing 2017		155		
Exploitatiesaldo riolering 2017		101		
Exploitatie 2017 baggeren, schouwsloten, vaarwegenbeheer		279		
Riolering (Exploitatie)	863	535	- 337	1.061
Egalisatievoorziening reiniging	1.171			
Onttrekking t.b.v. 100% dekking			- 50	
Exploitatiesaldo afval 2017		10		
Bijdrage project "Mooi Schoon"			- 5	
Egalisatievoorziening reiniging	1.171	10	- 55	1.126
Buddenbaum	14			
Buddenbaum	14	-	-	14
Betaalde pensioenen Wethouders	455			
Najaarsnota 2017 / jaarrekening 2017		24		
Betaalde pensioenen Wethouders			- 21	
Betaalde pensioenen Wethouders	455	24	- 21	458
Overdracht pensioenen wethouders	1.683			
Dotatie cf begroting / jaarrekening 2017		99		
Najaarsnota 2017			- 15	
Overdracht pensioenen wethouders	1.683	99	- 15	1.767
Wachtgelden Collegeleden	471			
Najaarsnota 2017 / Jaarrekening 2017		165		
Betaald wachtgeld 2016			- 284	
Vrijval 2017			- 18	
Wachtgelden Collegeleden	471	165	- 302	334
Totaal	6.633	1.970	- 1.087	7.516

Bijlage 9: Bijlage Taakvelden

bedragen x € 1.000

Alle taakvelden	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2017	Verschil
Saldo van baten en lasten				
Lasten				
0. Bestuur en ondersteuning	- 19.080	- 22.680	- 21.805	876 V
0.1 Bestuur	- 1.826	- 2.166	- 2.078	87 V
0.2 Burgerzaken	- 722	- 1.154	- 1.175	- 21 N
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	- 1.359	- 1.525	- 1.817	- 292 N
0.4 Overhead	- 16.091	- 17.060	- 15.685	1.375 V
0.5 Treasury	1.413	- 289	- 363	- 74 N
0.61 OZB woningen	- 480	- 472	- 485	- 13 N
0.64 Belastingen overig	- 15	- 15	- 39	- 24 N
0.8 Overige baten en lasten	1	-	- 162	- 162 N
1. Veiligheid	- 3.551	- 4.074	- 3.840	234 V
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	- 2.828	- 2.812	- 2.799	13 V
1.2 Openbare orde en veiligheid	- 723	- 1.262	- 1.041	221 V
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	- 5.561	- 5.795	- 5.650	144 V
2.1 Verkeer en vervoer	- 3.970	- 4.131	- 3.710	421 V
2.2 Parkeren	- 126	- 99	- 124	- 25 N
2.3 Recreatieve havens	- 61	- 69	- 76	- 7 N
2.4 Economische havens en waterwegen	- 1.356	- 1.437	- 1.694	- 257 N
2.5 Openbaar vervoer	- 48	- 59	- 47	12 V
3. Economie	- 2.450	- 2.578	- 2.032	545 V
3.1 Economische ontwikkeling	- 790	- 679	- 560	119 V
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	- 649	- 791	- 748	43 V
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	- 27	- 29	13	42 V
3.4 Economische promotie	- 984	- 1.079	- 737	342 V
4. Onderwijs	- 4.581	- 4.524	- 4.250	275 V
4.2 Onderwijshuisvesting	- 2.362	- 2.225	- 1.916	309 V
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	- 2.219	- 2.299	- 2.333	- 34 N
5. Sport, cultuur en recreatie	- 8.119	- 10.230	- 9.610	619 V
5.1 Sportbeleid en activering	- 463	- 576	- 325	251 V
5.2 Sportaccommodaties	- 2.256	- 3.170	- 3.239	- 68 N
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	- 923	- 893	- 848	46 V
5.4 Musea	- 470	- 515	- 507	8 V
5.5 Cultureel erfgoed	- 214	- 351	- 287	64 V
5.6 Media	- 886	- 886	- 881	6 V
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- 2.907	- 3.838	- 3.523	314 V
6. Sociaal domein	- 50.253	- 53.326	- 53.575	- 250 N
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- 3.068	- 3.667	- 3.045	622 V
6.2 Wijkteams	- 1.536	- 1.495	- 1.566	- 71 N
6.3 Inkomensregelingen	- 15.469	- 17.081	- 17.238	- 157 N
6.4 Begeleide participatie	- 8.163	- 8.430	- 8.415	15 V
6.5 Arbeidsparticipatie	- 1.408	- 2.472	- 2.426	46 V
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	- 1.467	- 1.277	- 681	597 V
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	- 10.267	- 9.686	- 9.698	- 11 N
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	- 8.338	- 8.843	- 10.125	- 1.283 N
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	- 162	- 80	- 45	35 V
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	- 375	- 293	- 337	- 44 N

bedragen x € 1.000

Alle taakvelden	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2017	Verschil
7. Volksgezondheid en milieu	- 11.808	- 12.297	- 11.288	1.009 V
7.1 Volksgezondheid	- 1.373	- 1.466	- 1.529	- 63 N
7.2 Riolering	- 4.108	- 4.119	- 4.217	- 97 N
7.3 Afval	- 4.131	- 3.981	- 3.898	83 V
7.4 Milieubeheer	- 1.516	- 2.046	- 952	1.094 V
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	- 680	- 684	- 693	- 8 N
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	- 3.753	- 8.263	- 7.594	668 V
8.1 Ruimtelijke ordening	- 700	- 1.074	- 867	207 V
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	- 3.919	- 3.151	- 4.134	- 983 N
8.3 Wonen en bouwen	866	- 4.037	- 2.593	1.445 V
Totaal Lasten	- 109.156	- 123.766	- 119.646	4.121 V
Baten				
0. Bestuur en ondersteuning	78.745	81.357	81.932	575 V
0.1 Bestuur	-	39	95	56 V
0.2 Burgerzaken	600	600	808	209 V
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	448	726	845	119 V
0.4 Overhead	1.798	2.705	2.328	- 376 N
0.5 Treasury	2.560	2.849	2.923	74 V
0.61 OZB woningen	7.037	4.096	4.169	72 V
0.62 OZB niet-woningen	-	2.768	2.827	59 V
0.63 Parkeerbelasting	10	10	16	6 V
0.64 Belastingen overig	197	197	183	- 14 N
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	66.095	67.368	67.473	105 V
0.8 Overige baten en lasten	-	-	265	265 V
1. Veiligheid	162	380	266	- 114 N
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	135	201	198	- 3 N
1.2 Openbare orde en veiligheid	27	179	68	- 110 N
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	204	576	933	357 V
2.1 Verkeer en vervoer	145	180	255	75 V
2.3 Recreatieve havens	54	54	62	9 V
2.4 Economische havens en waterwegen	1	338	611	273 V
2.5 Openbaar vervoer	5	5	5	- 0 N
3. Economie	2.111	1.865	2.054	189 V
3.1 Economische ontwikkeling	-	-	20	20 V
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	824	548	503	- 46 N
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	19	19	23	4 V
3.4 Economische promotie	1.268	1.298	1.508	210 V
4. Onderwijs	227	227	368	141 V
4.2 Onderwijshuisvesting	-	-	18	18 V
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	227	227	350	123 V
5. Sport, cultuur en recreatie	684	1.475	1.481	7 V
5.1 Sportbeleid en activering	3	3	4	1 V
5.2 Sportaccommodaties	572	572	873	301 V
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	87	0	-	- 0 N
5.4 Musea	3	3	23	20 V
5.5 Cultureel erfgoed	4	4	21	17 V

bedragen x € 1.000

Alle taakvelden	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2017	Verschil
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	16	893	560	- 333 N
6. Sociaal domein	13.078	13.898	14.487	590 V
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	111	160	214	54 V
6.3 Inkomensregelingen	12.167	13.028	13.001	- 28 N
6.4 Begeleide participatie	-	-	66	66 V
6.5 Arbeidsparticipatie	-	59	216	156 V
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-	-	31	31 V
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	800	650	603	- 47 N
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-	-	358	358 V
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-	-	-	-
7. Volksgezondheid en milieu	10.469	10.664	10.622	- 42 N
7.1 Volksgezondheid	-	-	38	38 V
7.2 Riolering	5.726	5.658	5.755	97 V
7.3 Afval	4.296	4.296	4.213	- 83 N
7.4 Milieubeheer	9	268	94	- 174 N
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	438	442	521	79 V
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	5.496	4.672	7.893	3.221 V
8.1 Ruimtelijke ordening	71	71	37	- 34 N
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	4.001	3.131	6.459	3.328 V
8.3 Wonen en bouwen	1.424	1.469	1.396	- 73 N
Totaal Baten	111.177	115.113	120.037	4.924 V
Saldo van baten en lasten	2.021	- 8.653	391	9.044 V
Mutatie reserves				
Toevoegingen				
0. Bestuur en ondersteuning	- 2.945	- 14.416	- 14.722	- 307 N
0.10 Mutaties reserves	- 2.945	- 14.416	- 14.722	- 307 N
Totaal Toevoegingen	- 2.945	- 14.416	- 14.722	- 307 N
Onttrekkingen				
0. Bestuur en ondersteuning	1.055	22.932	18.013	- 4.918 N
0.10 Mutaties reserves	1.055	22.932	18.013	- 4.918 N
Totaal Onttrekkingen	1.055	22.932	18.013	- 4.918 N
Mutatie reserves	- 1.890	8.516	3.291	- 5.225 N
Resultaat	130	- 137	3.682	3.820 V

Bijlage 9: SISA, verantwoording specifieke uitkeringen

In de jaarrekening 2017 moet verantwoording worden afgelegd over de rechtmatige besteding van specifieke uitkeringen. Over het verantwoordingsjaar zijn 6 regelingen voor de gemeente van toepassing.

Foutenevaluatie SISA

In deze tabel dienen de bevindingen opgenomen te worden met informatie over (mogelijke) consequenties voor de vaststelling van de specifieke uitkering door het rijk of voor het jaarverslag van het rijk. De volgende fouten of onzekerheden zijn geconstateerd:

TABEL 2017 fouten en SISA

Berichtgeverinformatie				
Vul hieronder de informatie in waarop de tabel/het rapport van bevindingen betrekking heeft.				
Type overheidslaag:	Gemeente	selecteer uit lijst		
Naam berichtgever:	Steenwijkerland	bijvoorbeeld: Aa en Hunze		
Berichtgevercode:	1708	bijvoorbeeld: 1680		
Rapportage-periode:	2017			
Bestandsnaam:	sisa_2017_061708_Tabel_fouten_en_onzekerheden w ordt automatisch ingevuld			
<small>* In februari 2017 w ordt op w w.w.cbs.nl/sisa een bestand geplaatst w aarin u deze code kunt opzoeken</small>				
Vindplaats: Deze tabel is in het rapport van bevindingen van de accountant te vinden op pagina: <input type="text" value="23"/>				
Fouten en onzekerheden 2017				
Nr	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB)	Fout	€ 0	
D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB)	Onzekerheid	€ 0	
E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï (inclusief bestrijding spoorweglawaaï)	Fout	€ 0	
E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï (inclusief bestrijding spoorweglawaaï)	Onzekerheid	€ 0	
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2017	Fout	€ 0	
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2017	Onzekerheid	€ 0	
G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_totaal 2016	Fout	€ 0	
G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_totaal 2016	Onzekerheid	€ 0	
G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeente 2017	Fout	€ 0	
G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeente 2017	Onzekerheid	€ 0	
G3A	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_totaal 2016	Fout	€ 0	
G3A	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_totaal 2016	Onzekerheid	€ 0	

SISA bijlage verantwoordingsinformatie 2017 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2018								
OCW	D9	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2018 (OAB) Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstanden beleid 2011-2017	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voegschoolse educatie met scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie		
			Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 04		
			€ 332.630	€ 43.214	€ 23.542	€ 0		
		Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen		Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid		
		Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 05	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 06	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 07		Aard controle R Indicatornummer: D9 / 08		
			Bedrag	Bedrag		Bedrag		
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
IenW	E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaa Subsidieregeling sanering verkeerslawaa Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding t/m jaar T	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 05	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 06
			1 BSV 2011057261	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 126.482
			2 IenM/BSK-2016/242161	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve bestedingen ten laste van rijksmiddelen tot en met (jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T)	Cumulatieve Kosten ProRail tot en met (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen	Correctie over besteding kosten ProRail t/m jaar T	Eindverantwoording Ja/Nee
				Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie		
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 07	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 09	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 10	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 12
			1 BSV 2011057261	€ 0	€ 0	€ 291.482	€ 0	Nee
			2 IenM/BSK-2016/242161	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2017 Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			1.1 Participatiewet (PW)	1.1 Participatiewet (PW)	1.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	1.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	
			1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	1.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	1.7 Participatiewet (PW)	1.7 Participatiewet (PW)	
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
SZW	G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet totaal 2016 Gemeenten die uitvoering in (jaar T-1) geheel of gedeeltelijk hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr verantwoord hier het totaal (jaar T-1). (Dus: deel Openbaar lichaam uit SISA (jaar T-1) regeling G2B + deel gemeente uit (jaar T-1) regeling G2A)	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Baten (jaar T-1) algemene bijstand	Baten (jaar T-1) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) IOAW	Baten (jaar T-1) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) IOAZ
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2A / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 06
			1 061708 Gemeente Steenwijkerland	€ 11.107.931	€ 271.684	€ 760.974	€ 21.524	€ 89.266
			Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij indicator G2A / 01	Baten (jaar T-1) IOAZ (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T-1) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T-1) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet
			In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam
				1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	1.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	Participatiewet (PW)
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2A / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 11	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 12
			1 061708 Gemeente Steenwijkerland	€ 0	€ 22.602	€ 1.750	€ 0	€ 62.623
			Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij indicator G2A / 01	Baten (jaar T-1) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam			
			In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Participatiewet (PW)				
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2A / 13	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 14				
			1 061708 Gemeente Steenwijkerland	€ 0				

SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeent edeel 2017	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob
			<i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06</i>
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		Besluit	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee			
			<i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08</i>	<i>Aard controle n.v.l. Indicatornummer: G3 / 09</i>			
			€ 0	€ 0	Nee			
SZW	G3A	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) totaal 2016	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Besteding (jaar T-1) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T-1) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T-1) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T-1) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)
			<i>Aard controle n.v.l. Indicatornummer: G3A / 01</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 02</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 03</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 04</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 05</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 06</i>
			1 061708 Gemeente Steenwijkerland	€ 110.641	€ 138.760	€ 84.086	€ 60.991	€ 64.138
		Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij G3A / 01	Besteding (jaar T-1) Bob	Baten (jaar T-1) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004			
		In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam			
		<i>Aard controle n.v.l. Indicatornummer: G3A / 07</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 08</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 09</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 10</i>			
		1 061708 Gemeente Steenwijkerland	€ 0	€ 0	€ 0			